

A. MEMÒRIA

EQUIP REDACTOR

Antoni Vilanova, arquitecte

Susanna Moya, arquitecta

Francesc Florensa, arqueòleg

Miquel Àngel Fumanal, historiador de l'art

Xavier Fàbregas, enginyer agrònom

COL·LABORADORS

Jordi A. González, arquitecte

Eva Díaz, arquitecta

Cristina Sanjust, historiadora de l'art

Jordi Sans, analista informàtic

Dolors Pérez, administrativa

Armand Castell, delineant

COMISSIÓ TÈCNICA DE SEGUIMENT DEL PEPS

Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC)

Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya (EIC)

Col·legi d'Aparelladors, Arquitectes Tècnics i Enginyers d'Edificació de Barcelona (CAATEEB)

Associació d'Arqueòlegs de Catalunya (Ad'AC)

Fundació Bosch i Cardellach (FBC)

Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont (ICP)

Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya (mNACTEC)

Membres externs de la Taula del Patrimoni de Sabadell: Santi Veà, Gemma Caballé i Esteve Font

COMISSIÓ DE SEGUIMENT DE TÈCNICS MUNICIPALS

Urbanisme

Josep Torras, arquitecte

Francesc Magem, arquitecte

Antoni Sacristan, arquitecte

Joan Carles Sánchez, arquitecte

Antoni Abellan, advocat

Isabel Palmer, arquitecta tècnica

Cultura – Museu d'Història de Sabadell (MHS) – Arxiu Històric de Sabadell (AHS)

Joan Comasòlivas

Genís Ribé

Isabel Argany

Transició energètica

Núria Centelles

Llicències

Marc Girol

Obres d'Edificis i Béns municipals

Marc González

ÍNDEX GENERAL

A. ANTECEDENTS I REFLEXIONS

1. ANTECEDENTS DE TRAMITACIÓ DEL PLA ESPECIAL

El **Servei de Planificació Urbanística** de l'Àrea de Territori i Sostenibilitat, el dia **1 de març de 2017** proposa a l'Ajuntament l'inici del procediment de licitació per a contractar els serveis per a la redacció de la revisió del **Pla Especial urbanístic de protecció del Patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, arqueològics i ambientals de Sabadell**. La Junta de Govern aprova el procediment en sessió celebrada el 10 d'abril del mateix any.

El dia 4 de maig, l'Ajuntament de Sabadell a través del Gabinet de l'Alcaldia aprova les bases del concurs licitació que es publiquen al Butlletí Oficial de la Província de Barcelona (BOPB) el 15 de maig de 2017.

El dia 8 de setembre de 2017, un cop acabat el procés de licitació, s'adjudica el contracte per a la redacció de la revisió del Pla Especial urbanístic de protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, arqueològics, i ambientals de Sabadell, en endavant PEPS, a l'arquitecte Antoni Vilanova com a responsable de l'equip multidisciplinari que haurà de portar a terme la redacció del document segons les bases contractuals.

De manera immediata, l'equip adjudicatari va començar amb els treballs relatius a l'encàrrec. Seguidament es presentà un cronograma de treball i s'establí el calendari de les sessions tècniques i de participació amb entitats i col·lectius culturals, associatius i professionals, així com de participació ciutadana, amb les Àrees de Cohesió Territorial (Servei de Planificació Urbanística) i de Cultura (Museu Històric de Sabadell i Arxiu Històric de Sabadell).

Des de llavors s'iniciaren els treballs de redacció segons les coordenades i criteris establerts.

i fins a data d'avui, els agents implicats en la redacció del present Pla han desenvolupat les tasques definides al contracte segons el calendari previst.

2. ELS PLANS ESPECIALS DE PATRIMONI PRECEDENTS EN EL MARC DEL PLANEJAMENT

2.1. LA REDACCIÓ DEL PLA ESPECIAL DE PROTECCIÓ DEL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC DE SABADELL (PEPPAS)

L'any 1982, en desenvolupament del Pla General de 1978, l'Ajuntament de Sabadell va aprovar inicialment i exposar al públic el projecte de Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic (PEPPAS). Aquest instrument i el seu catàleg eren el resultat de la reflexió, en aquell moment, de l'evolució que de la Protecció del Patrimoni se'n feia.

Com a objectius del Pla Especial, a través del seu catàleg, es perseguia la definició de tots els edificis i elements que havien de formar part del Patrimoni Arquitectònic de la ciutat i que havien de ser protegits, alhora que s'establí el nivell que havia d'assolir aquesta protecció.

L'any 1988, l'Ajuntament de Sabadell va redactar el text refós del Pla Especial del Patrimoni Arquitectònic de Sabadell, a partir del document aprovat inicialment l'any 1982, amb els següents criteris:

- La protecció abastava bàsicament edificis i elements arquitectònics, tot i que també recollia algunes restes arqueològiques.
- La protecció d'aquests béns comportava la contenció i la conservació i era entesa també a partir de la rehabilitació fidedigna dels elements catalogats.
- Els béns que formaven part del Patrimoni Arquitectònic eren bàsicament els que disposaven de valors arquitectònics intrínsecs o bé constituïen referències de la memòria col·lectiva de la ciutat.

Respecte el document aprovat inicialment s'efectuava un replanteig en els següents aspectes:

- Es prescindia dels fronts d'edificació, carrers, conjunts, i places; esdevenien objecte de protecció exclusivament els edificis, elements i restes arqueològiques.
- Tots els béns catalogats eren total o parcialment no substituïbles, i s'eliminava el catàleg de béns inventariats.
- Es redactava una nova normativa que precisava i concretava el tipus de protecció adoptat per a cada bé catalogat, amb la conseqüent revisió del tipus de fitxa individual.
- Es reduïa el nombre de béns catalogats i efectivament protegits.

2.2. LA REVISIÓ DEL PEPPAS

A principis dels anys noranta, durant el procés de revisió del Pla General d'Ordenació Municipal de la Comarca de Sabadell, que va culminar amb l'aprovació de l'actual Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS), s'iniciaren els treballs de revisió del PEPPAS tant en el seu vessant arquitectònic com arqueològic. Així, l'any 1992, s'aprovava inicialment la Revisió del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic de Sabadell i Catàleg.

Tot i que havia transcorregut un període de temps relativament curt des de l'aprovació definitiva del Text Refós del PEPPAS (4 anys), es considerava que existien motius suficients que justificaven la seva revisió i que podien resumir-se en els següents punts:

- Necessitat d'actualitzar i corregir les dades contingudes a les fitxes descriptives del catàleg, a fi de disposar d'un document útil a l'hora d'assessorar les intervencions arquitectòniques en els béns catalogats.
- Voluntat d'adequar el conjunt d'elements protegits al concepte de patrimoni i a les lògiques d'intervenció del moment de la revisió del pla (s'ha de tenir en compte que una part del PEPPAS aprovat al 1988 provenia dels criteris fixats en la seva aprovació inicial, al 1982).
- Interès per ajustar la normativa a l'experiència dels darrers anys, tant pel que fa a la regulació de les intervencions com a la concreció de les parts protegides dels béns catalogats.

Aquesta Revisió del PEPPAS del 1988 no completà la seva tramitació i caldran encara vuit anys més per a l'exposició d'un document d'Avanç de Pla que iniciï una nova revisió del pla especial; en aquesta ocasió, en un sentit més ampli, s'incorporen els béns amb valor arquitectònic, arqueològic i mediambiental de la ciutat.

2.3. EL PLA GENERAL MUNICIPAL D'ORDENACIÓ DE SABADELL 1993 I LA SEVA APLICACIÓ

En data 22 de desembre de 1993, va ser aprovat definitivament el Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell, acord que va ser publicat al DOGC el 7 de gener de 1994.

El PGMOS recull les determinacions del Pla Especial del Patrimoni Arquitectònic de Sabadell (PEPPAS), el declara de plena aplicació i el considera com a complement de la seva Normativa. Així mateix, el PGMOS, estableix mecanismes de protecció del medi natural, mitjançant la regulació de les àrees que el propi Pla defineix i que es troben sotmeses al règim especial de protecció establert a la legislació urbanística vigent.

Ja en la fase de redacció de l'avanç de pla, s'elaborà un estudi titulat "Estudi de l'espai agrari de Sabadell i el rodal", en què s'inventariaren i catalogaren tots els espais del terme municipal no consolidats per l'edificació. Així mateix, es constituí el protocol del rodal, mesa de discussió i debat entre l'Ajuntament de Sabadell i les entitats locals interessades en la protecció i conservació dels espais naturals i el medi ambient. De la suma d'aquests factors en sortí la proposta definitiva del Pla General pel que fa al tractament dels espais periurbans de Sabadell. En fases més avançades de l'elaboració i tramitació del Pla General, i pel que fa als àmbits inclosos en el sòl urbanitzable, es signaren varis convenis entre l'Ajuntament de Sabadell i els propietaris pels quals l'Ajuntament rebia anticipadament bona part dels espais protegits que el mateix pla acabaria qualificant.

2.4. EL PLA ESPECIAL DE PROTECCIÓ DEL PATRIMONI DE SABADELL (PEPPS)

En data 28 de juliol del 2000 s'acorda l'exposició pública de l'Avanç del Pla Especial de Protecció del Patrimoni de Sabadell (PEPPS), com a resultat de la reflexió sobre la protecció i la catalogació dels edificis, tema de primer ordre i no sempre pacífic, al llarg de tot aquest període de temps i que havia anat donant lloc a diverses solucions.

En primer lloc, i mitjançant la concertació de convenis amb particulars s'havien resolt temes concrets:

- Conveni urbanístic per a les illes delimitades per la Ctra. de Barcelona, Pg. de Comerç, c/. Buxeda i perllongació del c/. Bruc (Fàbrica Arraona),
- Conveni urbanístic per a l'ordenació de la finca delimitada pels carrers Tres Creus, Estació, Casanovas i Concepció (Vapor Badia)
- Conveni Urbanístic per al desenvolupament i execució de la transformació d'us Vapor Buxeda Vell,
- Conveni urbanístic per a l'ordenació, desenvolupament i execució del sector d'obertura del c/. D'Àngel Guimerà, entre Sant Pau i Migdia i el seu entorn,
- Conveni urbanístic per a l'ordenació, desenvolupament i execució de l'àmbit de les parcel·les corresponents als edificis catalogats (Torre Gorina i Despatx Gorina),
- Conveni urbanístic per al desenvolupament de la Unitat d'Actuació núm. 2 del PGMOS (Despatx Lluch),
- Conveni Urbanístic per a la conservació de la Casa Tamburini.

Per contra, i en un cas concret, com el del rengle de cases dels números 84 a 86 i 96 a 112 de la Rambla de Sabadell, era una sentència judicial qui definia els criteris en relació a la regulació de la protecció.

Una tercera via com a conseqüència del canvi de percepció produït en els criteris de protecció del patrimoni, fou l'endegament de processos urbanístics que han portat a la descatalogació d'elements concrets, com és

el cas del Cinema Imperial o d'alguns cossos annexes a la Casa Duran. D'altres, ben al contrari, apuntaren cap a la protecció d'elements no recollits en el Catàleg vigent, com seria el cas de la fàbrica Planell.

2.5. ALTRES ESTUDIS I FIGURES DE PLANEJAMENT RELACIONADES

Simultàniament a aquests processos s'han anat elaborant, per part dels serveis tècnics de la regidoria de Cultura i del Museu d'Història de Sabadell, diversos treballs de documentació amb l'objecte genèric d'inventariar i catalogar diferents aspectes que formen part del patrimoni històric de la ciutat. Entre aquests cal destacar els següents:

- "Inventari de reixes i elements de forja de Sabadell", del maig de 1995, amb l'objecte d'estudiar tots aquells elements de ferro forjat incorporats en edificis de la ciutat,
- "Actualització del mapa arqueològic i elaboració del mapa d'Espais de Protecció Arqueològica de Sabadell", de data maig de 2000, actualitzat a novembre de 2001 i amb alguna revisió puntual al 2003. La redacció d'aquest document és motivada pel desfasament de la informació continguda a l'avanç del pla de 1992, després de vuit anys d'intervencions arqueològiques, amb un increment significatiu al municipi de Sabadell i que han permès documentar un elevat nombre de noves localitzacions arqueològiques,
- "Inventari de la rajola decorativa de Sabadell", iniciat el 1999 amb l'objecte de documentar tots els conjunts de rajola decorativa aplicada a l'arquitectura localitzada al nucli urbà de Sabadell.
- Paral·lelament a aquests documents s'ha tramitat, per part de l'Ajuntament de Sabadell, la Modificació Puntual del Pla General en l'àmbit del riu Ripoll (MPG-5), aprovada definitivament en data 3 de desembre de 2002. Aquesta modificació del pla general incorpora en el seu cos normatiu un seguit d'espais i elements a protegir, entre els que s'incorporen elements naturals com hortes, basses, camins,...
- Altres figures de planejament, que permeten mantenir construccions característiques del paisatge urbà de Sabadell, com per exemple la Modificació Puntual del Pla General que recull en el seu àmbit l'ABB (Asea Brown Boberi).

2.6. AVANÇ DE PLA. REVISIÓ DEL PEPPAS I FORMACIÓ DEL PLA DE PROTECCIÓ DEL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC I DEL PLA DE PROTECCIÓ DEL MEDI NATURAL

A principis de l'any 1999 es va encarregar un Avanç de Revisió del PEPPAS, que fou presentat a la Taula de Patrimoni Arquitectònic de Sabadell i al que, a mitjans del mateix any, s'hi va afegir per part de l'Ajuntament, l'encàrrec de refondre amb un Avanç de Pla Especial de Protecció del Patrimoni arqueològic a partir dels treballs d'actualització del mapa arqueològic que es duïen a terme des del Museu d'Història.

El document d'Avanç partia de la constatació de què en el Pla de protecció de 1989 es considerava bàsicament una relació d'ítems arquitectònics singulars amb diversos nivells de protecció, i ja en els debats dels grups de treball preparatoris dels PEPPAS del 1988 i de la revisió del 1992, aquest durant els anys 1991 i 1992, es van posar sobre la taula els suggeriments i al·legacions següents per tenir en compte en la redacció definitiva:

- a) la revisió havia de comportar un pla de protecció però també de promoció tècnica, econòmica i històrica.
- b) calia incloure l'objectiu cultural-històric més enllà de la gestió urbanística convencional, és a dir, era prioritari definir els edificis i elements de catàleg, determinant com han de ser protegits i fixant les bases per a desenvolupar la col·laboració entre administració i particulars.

- c) s'havia de considerar que la justificació primordial de preservar el patrimoni no pot ser únicament el seu valor intrínsec, sinó també el seu valor relatiu a la cultura, a la història i a la ubicació i identitat de ciutat
- d) calia integrar cada element arquitectònic en el teixit urbà i periurbà
- e) es feia necessari comptar amb un pressupost econòmic de manteniment i execució del Pla Especial
- f) s'havien de preveure sistemes de salvaguarda o conservació d'elements arquitectònics complementaris (reixes, balcons, ceràmiques, vitralls, etc.).

Així mateix el PEPPAS-2:

- a) havia de ser un pla de protecció i també de promoció tècnica, econòmica i històrica
- b) que integrés cada element arqueològic en el teixit urbà i periurbà
- c) considerant que hi ha àrees que poden sobrepassar els límits del terme municipal
- d) amb l'objectiu d'establir un procés d'actuació per a l'aplicació del pla

Com que l'any 1997 es decideix no reprendre el procés de revisió iniciat l'any 1992, i per contra es vol començar de bell nou un procés d'aprovació que no entronca amb el de 1992 sinó que neix de forma autònoma i amb criteris independents, a inicis de l'any 2000 es defineix, en base a estudis de diagnòstic encarregats per l'Ajuntament i als resultats de diversos grups de treball (comissió de treball interna municipal, Taula del Patrimoni, Patronat del Museu, etc.), una llista definitiva de criteris per tal de procedir al redactat del nou document.

En aquest sentit, el document efectuava una proposta d'actuació en base als següents criteris:

- a) Àmbit o àmbits contemplats: arquitectura, arqueologia i d'altres que es cregui oportú
- b) Malgrat que semblaria convenient no considerar un nou Pla sinó la simple actualització del ja existent, jurídicament s'anuncia un procés obert, ja que el concepte legal de revisió implica que queda oberta la discussió sobre tots els aspectes i elements del pla, fins i tot d'aquells que no es vol modificar
- c) Definició dels criteris per a l'ingrés de nous elements a ser protegits
- d) Posar èmfasi en els aspectes de gestió: manteniment i restauració, pla de subvencions, tractament fiscal, etc.

2.7. EL PLA ESPECIAL D'INTERVENCIÓ EN EL PAISATGE URBÀ DEL SEGLE XIX (PEIPU)

Paral·lelament als estudis que es duen a terme dintre de la Revisió del PEPPAS, es redacta el Pla Especial d'Intervenció en el Paisatge Urbà de Sabadell (PEIPU).

Aquest document urbanístic aprovat definitivament el 7 de maig de 2003 es recolza sobre múltiples pilars: es connecta amb la idea de patrimoni històric entès com a memòria col·lectiva; amb la realitat d'un espai entès com a conformador de trama, de teixit; amb el dret col·lectiu a gaudir d'un entorn ordenat i respectuós amb el passat; amb la idea de ciutat com a arxiu de la memòria i dipositària de valors a preservar i amb els conflictes de frontera entre els drets públic i privat.

És un document complex que, més que regular, pretén estimular la col·laboració dels agents per tal d'intentar preservar els valors de paisatge urbà que l'espontaneïtat dels interessos del sector podrien malmetre.

Aquest document incorpora, a banda dels criteris d'intervenció en la ciutat construïda, la delimitació d'un conjunt d'elements considerats significatius del teixit industrial del segle XIX, fet que ha permès recollir algunes edificacions amb tipologies tan característiques com:

- El vapor Jeroni Gibert
- Part del vapor Buxeda Nou
- La nau industrial emplaçada als carrers Cellers i Roger de Flor
- Part del Vilà i Fusté
- Bona part de les tipologies de cases obreres entre mitgeres

Així com les façanes de determinats elements com:

- rengle d'habitatges del carrer Riego
- rengle d'habitatges del carrer Sant Pau
- rengle d'habitatges de la Travessia de la Borriana
- rengle d'habitatges del carrer Coromines, etc
- o d'habitatges unifamiliars singulars com la Casa Tamburini.

De forma simultània a la tramitació del PEIPU, també s'han aprovat un conjunt de modificacions puntuals vinculades als objectius d'aquest pla especial que han permès el manteniment de volumetries singulars, com la fàbrica Planell o alguns dels vapors identificats en el pla especial (vapor Buxeda Nou, vapor Jeroni Gibert, ...)

2.8. EL PEPPS I MPG-55 PER A RESOLDRE LES VINCULACIONS SINGULARS DERIVADES DE LA PROTECCIÓ DE BÉNS.

Amb motiu de la tramitació del PEPPS i dins del tràmit d'aprovació provisional es van aprovar pel Ple de l'Ajuntament de Sabadell de data 28 de març de 2007 una sèrie de convenis que tenien com a objectiu "l'Ajust de les condicions d'ordenació i de protecció de béns recollits pel PEPPS amb l'objecte de compatibilitzar l'aprofitament atorgat pel PGMOS amb la seva conservació".

Entre les clàusules dels convenis, l'Ajuntament acordava redactar una modificació puntual de pla que permetés compatibilitzar l'aprofitament atorgat pel Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) amb la protecció atorgada pel PEPPS. La Modificació havia de recollir els convenis i desenvolupar el seu contingut.

Aquesta Modificació de Pla és la Modificació puntual del Pla general municipal d'ordenació de Sabadell per a determinats elements protegits pel PEPPS (MPG-55) que es va aprovar definitivament en data 19/04/11 (DOG 04/05/11). Durant la tramitació de la Modificació, els convenis es va sotmetre a informació pública pel termini legalment establert i en data 07/07/2009 i amb l'aprovació provisional de la MPG-55, el Ple va acordar la seva incorporació com a part de la documentació de la MPG.

Els convenis que es van aprovar durant la tramitació del PE de protecció i que es van incorporar a la MPG-55 són els següents:

- Farmàcia Blanchart

- Despatx Solé / (Hotel Suís)
- Vapor Ca l'Escardat
- Rengle Plaça Usatges
- Conjunt de Cases d'en Comadran
- Torre Turull
- Rengle d'habitatges de la Rambla
- Rengle d'habitatges del carrer Tetuan

Entre els objectius i criteris d'actuació de la Modificació puntual del Pla general (MPG-55) destaquen:

- Facilitar la intervenció en els béns arquitectònics mitjançant la modificació del caràcter "bàsic" de determinats paràmetres regulats pel PGMOS, amb l'objectiu de poder resoldre des de la llicència aspectes que actualment requereixen de la modificació puntual del Pla General i que són justament els que caracteritzen l'immoble protegit (alçada reguladora, lliure,...)
- Resoldre les condicions d'ordenació dels béns protegits en atenció a l'entorn on s'emplacen.
- Deixar per al desenvolupament posterior mitjançant sectors de planejament derivat l'ordenació de volums que permeti assolir l'aprofitament urbanístic assignat i també per a la concreció d'alguns aspectes vinculats a determinats béns protegits quan no afectin als paràmetres bàsics fixats pel PGMOS.
- Reordenar aquells elements de nova incorporació al catàleg en què la seva protecció no és compatible amb els paràmetres fixats pel planejament vigent.
- Fixar els criteris que permetin reconèixer i resoldre possibles vinculacions singulars, que en aquest document no s'hagin pogut detectar o aquelles que puguin produir-se en un futur i en tant que l'aparició de béns emergents suposi la inclusió de nous elements al catàleg.

Val a dir que aquesta figura complementa de manera clara les proteccions recollides al PEPPS de manera que, en cap cas, puguin comportar una pèrdua de l'aprofitament que atorga el planejament vigent a les finques que esdevenen incloses al Pla Especial.

2.9 EL PAPER DE LA TAULA DE PATRIMONI

Si bé ja el PEPPAS del 1988 preveia a la seva normativa la creació d'una entitat en certa mida assimilable a l'actual Taula de Patrimoni, en tant que ambdós organismes parteixen d'un objectiu comú: - vetllar pel Patrimoni -, el marc d'actuació previst per a cada un d'ells és ben diferent.

Mentre que el PEPPAS proposava una "Comissió Tècnica Municipal del Patrimoni Arquitectònic" definida com a mecanisme de control, la Taula del Patrimoni naixia de la voluntat de crear un marc per al debat que abordi aspectes diversos i complexos que van des de la idoneïtat del propi Pla Especial com a instrument de protecció fins al seguiment de les intervencions en béns catalogats.

És així que, des de la constitució de la Taula de Patrimoni, el 28 de maig del 1998, tot i no disposar pròpiament d'un marc normatiu, ha vetllat com a mecanisme participatiu de discussió sobre les actuacions en elements patrimonials i, com ja hem avançat, també sobre el propi procés de revisió del PEPPAS.

La seva acta de constitució recull tres objectius bàsics:

- Establir un marc on debatre a l'entorn de la idoneïtat del propi PEPPAS com a instrument bàsic de protecció del patrimoni arquitectònic, i en aquest sentit fer un seguiment de l'estudi i diagnòsi que s'estava elaborant,
- Fer un seguiment més particularitzat dels projectes d'iniciativa municipal o d'iniciativa privada que incidien en edificis i elements protegits,
- Constituir-se com a espai propi de debat, amb caràcter provisional, amb la finalitat de definir un marc futur estable i consolidat que donés continuïtat i normalitat a la tasca iniciada des de la taula.

Actualment, la Taula de Patrimoni continua tenint un paper consultiu i, en el present document es vincula la seva acció al procediment de seguiment sobre la intervenció en els béns catalogats.

Val a dir, que hores d'ara, encara resta pendent la formulació jurídica del seu marc d'actuació, el caràcter preceptiu o no de determinades consultes, la regulació de la seva composició, el règim d'incompatibilitats dels seus membres, la seva coordinació amb la Comissió del Paisatge,... entre molts altres aspectes que caldrà definir per a garantir la seva acció i que hauran de ser recollits en un Reglament Específic a tramitar en paral·lel al present Pla Especial i que esdevé fruit d'una moció aprovada pel Ple Municipal el 3/02/15.

2.10 ANALISI DELS ANTECEDENTS: PATRIMONI ARQUEOLÒGIC I MEDIAMBIENTAL

a. Patrimoni arqueològic:

I. El Pla especial de protecció del patrimoni arquitectònic (PEPPAS)

Contenia alguns elements amb protecció arqueològica:

- els definits pròpiament com a restes arqueològiques,
- els béns amb Nivell de protecció ambiental, a les àrees on existien indicis racionals que permetien suposar l'existència de restes arqueològiques al subsòl i a on es definia geomètricament una Àrea d'expectativa arqueològica al seu entorn.

II. El Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic i Arqueològic del 92

El Pla Especial aprovat inicialment el 1992, plantejava, pel que fa als aspectes arqueològics, tres arguments que justificaven la seva inclusió:

- la creixent sensibilització ciutadana,
- la insuficiència dels mecanismes vigents en l'administració urbanística,
- el reconeixement de valors històrico-arqueològics en els edificis i elements que la revisió del pla especial del patrimoni arquitectònic eliminà del catàleg.

El seu objectiu general era salvaguardar el patrimoni arqueològic, i elements d'interès paleontològic i geològic, tot possibilitant les necessàries tasques científiques d'estudi i documentació, i si s'escau recuperació o conservació.

Amb caràcter general es feien les següents consideracions:

- El patrimoni arquitectònic disposa de recolzament en la memòria col·lectiva, mentre que el patrimoni arqueològic acaba essent selecció per part dels especialistes,
- el patrimoni arquitectònic és reutilitzable mentre que l'arqueològic, com a molt, és didàctic,

- Sabadell, situat en un passadís de comunicació humana, esdevé una macro-àrea d'expectativa,
- Són convenients gradients d'expectativa a nivells diferents d'intervenció administrativa i de control d'excavació
- Cal garantir l'obtenció de documentació i l'estudi correcte sense perjudici o a priori conservacionista
- L'interès arqueològic no arriba només fins l'època medieval sinó que la metodologia arqueològica és apta per totes les èpoques (en aquest cas amb especial atenció a la indústria)

En concret catalogava unes àrees localitzades a plànols i definia unes tipologies d'Àrea d'Expectativa Arqueològica:

- estructures en subsòl pendents estudi,
- troballes aïllades sense constància d'estructures,
- suposició d'estructures degut a característiques geomorfològiques,
- àrees ja excavades i estudiades totalment,
- construccions enrunades o sense interès d'estudi.

Finalment regulava unes formes d'actuació concretes que eren la prospecció, l'excavació, la conservació, la consolidació i la restauració.

III. La llei del patrimoni cultural català, 9/1993 de 30 de Setembre

Al seu capítol VI, Normes específiques de protecció del patrimoni arqueològic, defineix un seguit d'aspectes bàsics pel que fa al patrimoni arqueològic que és important esmentar.

Estableix el concepte de Patrimoni Arqueològic i els seus règims de protecció, l'autorització de les intervencions possibles i, en concret, per als béns culturals d'interès nacional (BCIN), determina les característiques dels possibles espais de protecció arqueològica, les competències en intervencions arqueològiques promogudes per l'administració i la indemnització dels propietaris i la titularitat dels descobriments, entre d'altres.

IV. L'avanç del 2000. Documentació, estudis i anàlisis

En el mes de maig de 1999, amb motiu de la presentació dels primers esborranys de l'Avanç de la Revisió del Pla Especial de Protecció del Patrimoni Arquitectònic, basats en el treball de diagnosi de l'any 1998 encarregat per l'Ajuntament de Sabadell, es va considerar oportú afegir a aquell treball, en curs de redacció, una refosa i actualització dels mapes de jaciments i espais de protecció arqueològica (en fase d'elaboració pel Museu d'Història) acompanyada d'un avanç de conclusions i propostes per a la redacció del document urbanístic de protecció del patrimoni arqueològic.

Aquest document recollia la següent documentació:

- El mapa de 57 espais de protecció arqueològica cartografiats,
- la llista dels espais inventariats fins al moment,
- el model de fitxa dels EEA que ha de contenir en el futur la protecció proposada amb la proposta d'actuació concreta (seguiment, prospecció, sondeig, excavació sistemàtica integral, i combinacions) i les referències cadastrals de finques afectades,

- l'actualització del mapa arqueològic de Sabadell, consistent en 158 fitxes i tres mapes corresponents al Centre Històric, a Can Roqueta i a tot el terme municipal,
- el mapa d'Espais d'Expectativa arqueològica de Sabadell consistent en 66 fitxes i un mapa del terme municipal

Posteriorment, amb data novembre de 2001, es va dur a terme una actualització que ha modificat l'inventari de jaciments, introduint les noves troballes, també el 2003 es va fer alguna revisió puntual, eliminant aquells jaciments en els que ja s'havia completat la intervenció.

V. El Pla Especial de Protecció del Patrimoni de Sabadell (PEPPS)

El PEPPS aprovat definitivament el 24-01-08, establia un conjunt de 66 Espais d'Expectativa Arqueològica (EEA) i 187 jaciments arqueològics (J). A aquests cal afegir els que provenen de l'aprovació del PE-47-M2 (aprovat definitivament el 7-04-11), que afegí a aquestes proteccions inicials un nou EEA: el Refugi antiaeri Pau Vila així com un destacat Jaciment arqueològic a Sant Pau de Riu-sec.

Per al conjunt d'espais preventius establí dues categories en base a les expectatives arqueològiques que es podrien preveure per a aquests sòls:

- Espais d'àmplia expectativa (44 EEA)
- Espais de mínima expectativa (22 EEA)

Així com dos nivells de protecció:

- Protecció sistemàtica, quan es disposa de prou indicis com per a programar una intervenció arqueològica exhaustiva amb probabilitat alta de localització de restes ja sigui en alçat o subsòl.
- Protecció preventiva, en base a indicis més febles, en espais amb importants afectacions urbanístiques o bé amb una dinàmica investigadora ja executada que hagi pogut exhaurir en bona mida ja el seu potencial.

b. Patrimoni mediambiental

I. El Pla General d'Ordenació.

D'uns anys ençà ha anat variant la percepció que des de la societat es té del sòl lliure no edificat dels entorns periurbans.

Ja en el moment dels estudis previs per a la redacció del Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) començaren a aparèixer els conceptes de protecció d'aquests territoris pels seus valors intrínsecs (agraris, forestals, ecològics, paisatgístics, patrimonials...).

A partir de "l'Estudi de l'espai agrari de Sabadell i el Rodal" encarregat per l'Oficina del Pla, organisme encarregat de la redacció del nou Pla General, es detectaren les característiques i els espais a preservar d'acord amb aquells valors anteriorment esmentats. El resultat fou la declaració de tot el sòl no urbanitzable del terme municipal com a sòl d'especial interès a protegir.

D'acord amb l'anterior, el Pla General (PGMOS), a la seva memòria, parlava que el territori municipal no urbanitzat era un bé molt escàs en relació a la part ocupada per la ciutat, agreujat pel seu context metropolità. Prova d'això era que, segons el planejament general vigent en aquell moment (Pla General d'Ordenació de la Comarca de Sabadell de 1978), eren ocupables 2/3 del seu territori.

En aquell moment es consideraren els espais lliures de la perifèria urbana com a:

"(...) espais de l'estructura territorial, pel fet de constituir corredors lliures de la perifèria urbana imprescindibles per la qualitat de la vida de les ciutats i l'equilibri ecològic (...)"

que al mateix temps constituïen:

"(...) elements de la identitat paisatgística del rodal de Sabadell, que contenen elements patrimonials ordenadors i definidors del territori (...)"

Els criteris generals defensats pel PGMOS foren:

- Considerar el Pla General com l'instrument per a la preservació i potenciació de la identitat paisatgística i per a la millora del seu ús.
- Definir tot el Sòl No Urbanitzable (SNU) com a sòl d'especial protecció.
- Recollir en el SNU aquelles àrees del territori municipal caracteritzades pel seu interès agrari, forestal, ecològic, paisatgístic i patrimonial on no es permeten processos d'urbanització, potenciant la continuïtat i millora de les condicions naturals d'aquests sòls, els seus valors mediambientals i patrimonials i la seva funció d'espais oberts a l'entorn de la ciutat.
- Considerar el sòl lliure com un bé públic pels seus valors intrínsecs o associats
- Apostar per un model de contenció dels traçats de comunicacions i dels creixements físics urbans, garantint corredors verds o "separadors ecològics" entre els continus urbanitzats des del parc natural de Sant Llorenç al de Collserola: Mancomunitat - serra de Galliners i Togores - riera de Santiga.
- Proposar un tractament del sòl no urbanitzable en positiu, seguint el model del sòl urbà: qualificant-lo en zones i sistemes.

Les finalitats perseguides pel PGMOS al SNU eren les següents:

- Protecció dels processos d'urbanització de caràcter urbà
- Preservació i promoció de la millora de les explotacions agràries i forestals
- Protecció dels elements naturals més destacats o que defineixen l'aspecte global del territori, preservant-ne els valors ecològics i paisatgístics
- Regulació dels usos i activitats admissibles a cada zona o sistema per tal de no malmetre els valors que es volen protegir
- Establiment de criteris sobre característiques i localitzacions adients per a les edificacions destinades a habitatge rural i altres instal·lacions per no trencar-ne l'equilibri.

A la pràctica el PGMOS definí en el sòl no urbanitzable els següents espais o elements vertebradors:

- el sistema d'espais lliures periurbans
- les zones rurals,
- els habitatges rurals,
- la xarxa de camins.

Pel que fa al primer, es qualificaren 600 Ha amb la categoria de sistema d'espais lliures, en què mitjançant la redacció d'un Pla Especial es determinaria la seva ordenació, els usos i el règim de propietat. Aquest sistema d'espais lliures periurbans recull:

a.- **Parcs ecològics paisatgístics.** Comprenen els sòls d'alt valor ecològic-paisatgístic i ambiental que, per les seves característiques de situació geogràfica, l'Administració vol garantir i potenciar.

Inclouen els espais coberts per la vegetació de ribera i els cursos d'aigua del riu Sec i el torrent de Colobres, restringint-los a funcions científiques, pedagògiques o d'excursionisme. També es recull l'àmbit del torrent de Ribatallada inclòs al terme municipal.

S'inclouen igualment, àrees d'interès estrictament paisatgístic com el pla i el turó d'Arraona i els límits de l'A-18 a Sant Pau de Riu-sec, destinant-se exclusivament a l'agricultura o a repoblacions forestals com a elements separadors o d'esponjament del territori.

b.- **Parcs periurbans.** Comprenen els sòls propers a l'àrea urbana amb funcions mediambientals, d'esplai, repòs, esbarjo i lleure dels ciutadans en què l'Administració intervindrà activament per garantir, canalitzar i regular-ne l'ús. S'admet la possibilitat d'activitats privades que actuïn com a elements dinamitzadors dels mateixos parcs.

Inclouen les àrees tradicionalment utilitzades pels ciutadans de la Salut i can Deu, equipant-les per a l'activitat de lleure, l'esport i la divulgació mediambiental, així com amb aparcaments i serveis a l'usuari. També s'inclou l'àrea del bosc de Castellarnau.

Degut a l'activitat agrícola no professional (pròpia de les àrees periurbanes) que s'hi duu a terme, també s'inclou la riera de Santiga.

c.- **Parcs agrícoles.** Comprenen els sòls aptes per a l'explotació agrícola propers a l'àrea urbana, en què l'Administració intervindrà activament per a preservar-los de la seva incorporació al procés urbà, aplicant les mesures necessàries per garantir la continuïtat de l'ús agrari i incorporant-hi elements de desenvolupament, experimentació i millora de les tecnologies aplicables. Inclou les àrees de Mas Canals i Can Gambús al nord-oest de la ciutat i de Can Roqueta al sud-est.

D'igual forma el PGMOS qualificà la resta de sòls no urbanitzables com a zones rurals d'especial protecció.

L'objecte de les zones en el sòl no urbanitzable és el manteniment de l'ús agrari i forestal, permetent-s'hi únicament activitats que facilitin la continuïtat dels valors propis agraris, culturals, ambientals i paisatgístics. Inclou les zones següents:

a.- **Zones de valor agrari.** La seva finalitat és la seva protecció per garantir la continuïtat de les explotacions agràries, la seva promoció i el seu desenvolupament, regulant de forma estricta els usos compatibles i les construccions permeses.

b.- **Zones de valor forestal.** La seva finalitat és la protecció per garantir la connexió dels espais verds de la ciutat amb els corredors d'espais oberts de la comarca i la resta del territori, regulant detalladament els usos compatibles i els aprofitaments forestals. Només s'admeten els habitatges rurals.

c.- **Zones de valor ecològic - paisatgístic.** La seva finalitat és la protecció per garantir la seva funció ecològica i/o paisatgística, regulant estrictament els usos compatibles i únicament admetent-s'hi els habitatges rurals.

Pel que fa als habitatges rurals el Pla General, amb l'objecte d'evitar un poblament excessiu de construccions i activitats, restringeix la construcció de nous habitatges en el SNU. Així mateix fixa una llista rígida d'emplaçaments (22 u.) en que s'admet l'habitatge, d'acord a criteris de localització, història i ús actual, podent-se ampliar puntualment mitjançant planejament especial.

Pel que fa a la xarxa de camins, el pla els confirma la seva funció vertebradora del territori no urbanitzat i la comunicació amb la ciutat, formant part del sistema local viari.

II. El Pla Especial de Protecció del Patrimoni de Sabadell (PEPPS)

El PEPPS aprovat definitivament el 24-01-08, amb la voluntat de posar en valor una part del territori històricament menystinguda i poc desenvolupada des del punt de vista de la recerca de mecanismes que permetessin garantir la supervivència dels seus propis valors, definia un conjunt d'Espais d'Interès MediAmbiental (EIMAs) d'interès ecològic divers, però amb un paper destacat en la supervivència i el desenvolupament dels diferents ecosistemes.

Aquests EIMAs proposaven desenvolupar les previsions fetes pel propi Pla General, afavorint la connectivitat entre sistemes i potenciant la relació entre el medi natural i els espais urbans.

Des del punt de vista normatiu, la protecció d'aquests espais, impedia l'alteració de les característiques paisatgístiques en aquests àmbits (moviments de terres, abocaments, obertura d'accessos sense autorització municipal...).

Arran els recursos presentats per alguns propietaris de sòls inclosos a l'àmbit del Parc Agrari i en EIMAs del PEPPS, l'Ajuntament aprovava definitivament el 7/04/11 el PE-47M2 que modificava aquest redactat admetent transformacions en el territori sempre que no comportessin una alteració substancial de les característiques paisatgístiques concretes dels espais protegits i es disposés d'informe preceptiu i vinculant del Servei de Sostenibilitat i Gestió d'Ecosistemes.

En paral·lel a la protecció d'Espais amb valor mediambiental (EIMAS), el PEPPS també recollia elements concrets mereixedors d'una especial protecció i que classificà en:

- Zones d'interès ecològic (9 elements)
- Zones antropitzades de valor mediambiental (11 elements)
- Cursos fluvials (8 elements)
- Hortes i talussos del Ripoll (20 elements)
- Arbres (72 elements) (71+1 PE-47M2)
- Fonts, mines, recs i sèquies (46)

III. El desenvolupament del Parc Agrari

El 2005 es signava un conveni entre l'Ajuntament de Sabadell i l'Escola Superior d'Agricultura de Barcelona, on s'establien línies d'actuació per a potenciar el Parc Agrari de Sabadell, entre les quals es perseguia:

- Aconseguir un espai periurbà de qualitat agrària, amb el valor paisatgístic que implica, al temps que harmonitzar aquest entorn conreat amb l'espai urbà que l'envolta
- Incorporar el Parc Agrari a les xarxes associatives de custòdia i de desenvolupament dels espais agraris, de l'entorn natural i els espais periurbans.

La Modificació Puntual i el Pla Especial del Parc Agrari (MPG-54TR i PE-90TR) aprovats definitivament el 2010, reconeixien i enumeraven tot un seguit de valors patrimonials per a aquests sòls:

- Valor agrícola, com a espai productiu generador de paisatge del territori
- Valor ambiental i ecològic, separador de zones densament poblades
- Valor cultural, disposant de territoris competitiu i endreçats on s'acaba bé la ciutat i comença bé el rodal.
- Valor històric, que assenyalava la pròpia història de la població i la comarca, on convivia la residència, l'agricultura i la indústria.

Valors dels que el present document se'n fa ressò i per als que estableix mecanismes de preservació i millora.

2.11 EL PLA ESPECIAL DE PROTECCIÓ DELS BÉNS ARQUEOLÒGICS, MEDIAMBIENTALS I ARQUITECTÒNICS DE SABADELL (PEPBAMAS)

L'aprovació del PEPBAMAS es produeix després que al febrer de 2015 el Tribunal Suprem va declarar nul el Pla especial de protecció del patrimoni de Sabadell (PEPPS), que estava vigent des de gener de 2008. La declaració de nul·litat es justificava per la insuficiència de l'estudi econòmic. A la pràctica, anul·lar el PEPPS comportava la desprotecció de la major part del Patrimoni de Sabadell i la recuperació de vigència del Pla Especial anterior, el PEPPAS de 1989, que protegia bàsicament els béns arquitectònics, amb alguna excepció pel que fa a algun jaciment arqueològic. El total de béns protegits pel PEPPAS amb valor arquitectònic era de 161 enfront els 361 que protegia el PEPPS anul·lat, fet que comportava reduir el Patrimoni arquitectònic local en un 45%.

Per mantenir el nivell de protecció, la Junta de Govern va aprovar inicialment a l'abril del 2015 el PEPBAMAS, que incloïa de manera íntegra el conjunt de béns patrimonials recollits al PEPPS anul·lat, així com un document d'avaluació econòmica i financera. Aquest Pla vigent, és el que s'aprova definitivament el 15 de desembre de 2016, esmenat i actualitzat amb l'estimació d'algunes de les al·legacions presentades durant el període d'exposició al públic així com l'informe sectorial emès pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

La tasca feta pels serveis tècnics municipals va premetre enriquir el document amb la incorporació de canvis que milloraven ostensiblement el PEPBAMAS. El Pla especial inclou un Pla d'Actuació, amb la programació de les accions previstes en el patrimoni de propietat municipal, com ara els vapors Pissit i Turull, les masies de Can Rull i de Can Borrell, el molí d'en Torrella i la casa Marcet Font, entre d'altres. També es van preveure activitats didàctiques i de difusió per donar a conèixer el patrimoni al conjunt de la ciutadania.

Entre les modificacions introduïdes, es completà l'avaluació econòmica i financera, que estableix les mesures de col·laboració de l'Ajuntament amb els propietaris de béns protegits, les diferents exempcions i beneficis fiscals aplicables i les mesures de foment i ajut. També es van incloure els efectes que tenen les mesures de protecció dels béns patrimonials sobre les finances municipals.

A més, es realitzà una revisió completa del document i s'esmenaren els errors materials detectats en algunes de les fitxes del Catàleg. Per això s'optà per homogeneïtzar la memòria i la normativa del Pla especial, incorporant millores en la comprensió dels documents. També es milloraren els continguts i es mantingué la regulació concreta dels béns protegits, en coherència amb la normativa sectorial.

S'incorporà un nou format de fitxa de la normativa de protecció dels béns protegits i una nova forma de la regulació de la intervenció, més descriptiva, donant resposta als problemes d'interpretació que havia generat

el document. Finalment, s'actualitzaren i s'esmenaren els plànols de protecció arqueològica, mediambiental i arquitectònica, incorporant nous continguts puntuals dels béns protegits i ajustant paràmetres gràfics de regulació d'alguns elements.

A més, s'incorporà el document ambiental preceptiu, sobre el qual s'obtingué l'informe ambiental estratègic emès per l'organisme competent.

3. MARC GENERAL

Els criteris de desenvolupament urbanístic sostenible es basen, entre d'altres aspectes, en l'establiment d'un model d'ordenació equilibrat que utilitzi racionalment el territori, el medi ambient i els recursos naturals. Assolir aquesta fita, definida pel Text Refós de la Llei d'Urbanisme (en endavant, TRLUC), comporta conjuminar les necessitats de creixement amb la preservació dels valors històrics, arquitectònics, arqueològics, culturals i paisatgístics, així com dels valors identitaris dels municipis.

Per a aconseguir l'efectivitat de les mesures de protecció, els municipis han d'incloure en el seu planejament general un catàleg dels béns protegits, que ha d'incloure aquells que figuren en els inventaris del Departament de Cultura (béns culturals d'interès nacional, d'interès local i espais de protecció arqueològica), els protegits per altra via sectorial o els que el municipi vulgui protegir per la via urbanística.

El Reglament de la Llei d'Urbanisme de Catalunya (RLUC) estableix que es pot redactar un Pla Especial de Protecció si és necessari per a l'ordenació de recintes i conjunts artístics; quan cal incorporar el Catàleg de béns, si el planejament general del municipi es limita a enumerar i identificar els béns immobles que són objecte de protecció i, també, quan sigui necessària la revisió del Pla especial i Catàleg de béns vigent. Aquest és el cas de Sabadell.

La Generalitat de Catalunya, d'acord amb l'art. 127 de l'Estatut d'autonomia, té competència exclusiva en matèria de patrimoni cultural català. En aquest sentit, el Departament de Cultura, els Consells Comarcals i els Ajuntaments, d'acord amb la Llei de Patrimoni Cultural Català (en endavant, LPCC) i la legislació local, assumeixen importants atribucions de protecció del patrimoni cultural local, dins l'esfera de les seves competències.

L'art. 144 de l'Estatut d'autonomia atorga a la Generalitat competència compartida en matèria de medi ambient i per a l'establiment de normes addicionals de protecció. Així mateix, li correspon la competència exclusiva de regulació i declaració de les figures de protecció, delimitació, planificació i gestió d'espais naturals.

La necessària protecció dels valors del territori, sobre la base del repartiment competencial vigent, fa aconsellable establir criteris comuns per a la seva identificació i de contingut dels Catàlegs de béns, que, obligatòriament, han d'incorporar avui els Plans d'Ordenació Urbanística Municipal i, si s'escau, els plans especials de protecció del patrimoni.

4. REFLEXIONS QUE INSPIREN EL PLA

El mètode que generalment havia orientat els Plans de Protecció del Patrimoni dels anys 1980, fonamentalment arquitectònics, es basava principalment en una enumeració individualitzada d'aquells elements que sobresortien en la construcció de la ciutat.

Aquesta metodologia ha anat derivant en una sèrie de seleccions d'elements que responien a característiques més pròpies de la Història de l'Art Clàssic (prenent com a referents estils arquitectònics,

arquitectes notables, edificacions públiques remarcables, etc.) que podien donar compte de l'evolució urbana i de la construcció de la ciutat, tot i que amb una visió una mica deformada.

És amb aquests antecedents, que es proposa assajar amb uns criteris de protecció més globals que parteixen de dos objectius clarament definits:

- La selecció i protecció no tant de l'element individual com del territori identificat com a plataforma on succeeixen els episodis de la història humana.
- El patrimoni entès en un sentit ampli i global, incloent totes les vessants que condicionen la concepció patrimonial (patrimoni arquitectònic, arqueològic i mediambiental).

En aquest sentit, la visió del Patrimoni aniria totalment vinculada al llegat evolutiu de la Història, entenent per "llegat" com allò que deixa empremta i per "evolutiu" la transformació d'un territori escàs on es canvien, es destrueixen, es substitueixen i fins i tot es juxtaposen els diferents elements patrimonials.

Les preguntes habituals a l'hora d'afrontar un Pla de Protecció són "què cal conservar?" i "com cal conservar-ho?". Per mirar d'esbrinar la resposta, ens pot ajudar mirar el Patrimoni des d'una visió genètica evolutiva. Hem de buscar quin és el genotip del territori. La definició biològica de genotip és el grup de característiques genètiques que determinen l'estructura i el funcionament d'un organisme. En el cas del Patrimoni, hem de poder identificar les històries i fases del creixement humà, les estructures que aquestes fases han generat i el seu llegat en forma d'elements concrets de qualsevol tipus (bàsicament: arquitectònics, arqueològics i mediambientals).

En el cas del llegat arquitectònic, el genotip el podem identificar clarament amb el concepte tipologia, entesa aquesta com l'abstracció conceptual d'un grup d'edificis de característiques formals, funcionals i materials semblants que, alhora, es correspon a un episodi de la història i del territori on s'ubiquen). Per tant, hauríem de ser capaços d'explicar qualsevol episodi fonamental de la història del territori de la ciutat mitjançant cadascun d'aquells grups tipològics que l'anàlisi del Patrimoni des d'un punt de vista global i històric ens porti a tipificar.

Si la ciutat i el territori s'entenen com un organisme, aquest genotip ens permetrà, un cop identificat, reconstruir el territori en qualsevol dels seus moments històrics.

Per portar a terme aquesta detecció d'elements patrimonials i classificació tipològica cal tenir en compte les següents consideracions:

I. Si entenem el Patrimoni Històric no com un catàleg de peces monumentals, sinó com els senyals persistents de la història sobre l'estructura urbana; si entenem que aquest procés històric de decantació de formes físiques conforma els espais públics (carrers, places, etc.) com a espais de vida col·lectiva dotats dels valors simbòlics i de significats propis de cada història urbana, conclourem que el valor dels continguts significatius dels quals és dipositar l'espai públic determina la qualificació del Patrimoni Històric d'un lloc.

La percepció de l'espai públic (també dels àmbits semi-públics i privats) com a gresol de la història urbana resultarà més o menys rica en funció de les intervencions urbanístiques i arquitectòniques que s'han esdevingut durant l'evolució del procés històric. L'empobriment de la percepció històrica de l'espai públic pot empobrir la comunitat mateixa. El coneixement social que abans es transmetia mitjançant l'espai urbà el transmeten ara els mitjans, doncs, tant el Patrimoni Històric de la ciutat com les seves tradicions socials constitueixen un sistema de comunicació, un transmissor de coneixement.

El coneixement que els continguts significatius de l'espai públic transmet, resulta de l'acció sobre la memòria col·lectiva. Utilitzant el record, la memòria col·lectiva esdevé un corrent de pensament continu, intern al grup social, i relaciona temps i imatges espacials.

En concret, les imatges espacials intervenen de forma directa en la memòria col·lectiva. Per la ciutadania és molt important l'aspecte físic, material de la ciutat, com es pot constatar per la transcendència que té per un grup social la desaparició d'un carrer o d'un edifici: més que no pas esdeveniments no visibles polítics o religiosos, de més importància general.

II. La manipulació de la memòria social sovint comporta alteració de l'espai físic en la direcció que interessa a qui té potestat per alterar-lo. És, per tant, molt important l'estatus democràtic dels mecanismes de fixació social de la memòria col·lectiva que es manifesta, entre d'altres, mitjançant l'espai públic.

Donat que el món material perdura i pot sobreviure als seus creadors, pot servir de monument als seus esforços i ideals; i, per la mateixa raó, els artefactes sobreviuen en formes que els seus creadors o propietaris no determinaren i es converteixen en proves a partir de les quals es poden reconstruir altres interpretacions del passat.

Si bé cap a la segona meitat del segle XIX la ciutat era concebuda mental i visualment com una obra d'art, i entre els anys vint - vuitanta d'aquest segle s'ha vist com un panorama, la cultura actual la contempla com un espectacle. D'altra banda, el medi d'informació substitueixen l'experiència personal, física i directa de la realitat, per la informació, la qual cosa suposa la fragmentació i la privatització de l'experiència col·lectiva, que trenca el lligam amb el passat.

En definitiva, hores d'ara quan la presència dels mitjans de comunicació estan aconseguint alterar en la ciutadania la relació entre memòria col·lectiva, història i espai urbà, el passat s'està convertint en una reconstrucció d'imatges desconnexes, en una percepció fragmentada de la Ciutat. I no sols això, sinó que la presència i l'aplicació actual de les noves tecnologies i de la publicitat provoca sobre la cultura a més del trencament amb el passat, la trivialització dels símbols culturals que s'havien entès com més sòlids.

III. La idea que tenim de cada ciutat, la imatge simbòlica, la conformen els símbols físics: el monument i la forma de l'espai públic. Dins de cada ciutat, l'evolució de la memòria històrica, respectant els valors simbòlics que li són propis, suposa, la convivència harmònica de formes significatives diferents i incorporar amb cura al llegat històric, els valors simbòlics contemporanis. Això comporta cura per l'arquitectura del passat i del present, però també de la traça i el pla. A. Rossi diu "Les ciutats romanen sobre eixos de desenvolupament, mantenen la posició dels traçats, creixen segons la direcció i amb el significat de fets més antics que els actuals, sovint molt llunyans. Moltes vegades, aquests fets romanen, estan dotats de vitalitat contínua, a vegades, es destrueixen; llavors només queden les formes, els signes físics del locus. La permanència més significativa ve donada pels carrers i pel pla; el pla es manté sota nivells diversos, es diferencia en les atribucions, sovint es deforma, però substancialment no canvia de lloc."

Hauríem d'entendre que per ser el pla un dels elements de més significat en la conformació de l'espai públic, la seva alteració és de gran importància pel significat simbòlic de la ciutat. Les actuacions d'esponjament en teixits urbans densificats, les intervencions especulativo - formals, suposen incidències sobre la memòria col·lectiva de gran transcendència i capacitat manipuladora.

IV. El monument com a símbol commemoratiu i de poder ha estat substituït per la publicitat urbana, sobretot pel cartell lluminós, i aquest no ajuda a conformar una imatge d'espai públic col·lectiu.

Intervenir en aquest moment en la definició d'una acció orientada a protegir el patrimoni històric, és a dir, a protegir les imatges que simbolitzen la memòria col·lectiva d'una ciutat, vol dir pensar en arquitectura del passat (monuments) i en la traça urbana sobre la qual s'han anat assentant, però també en la pervivència harmònica de manifestacions figuratives de la cultura que cada temps històric ha anat dibuixant sobre aquella cultura base.

V. Allò que ara considerem patrimoni és el resultat d'un període d'esforç material i tècnic (rigor constructiu, innovació plàstica) de modernització de la cultura material, reflex d'un moment històric puixant i transformador. Allò que ara considerem patrimoni se'ns ha conservat en la major part dels casos perquè després del període transformador i modernitzador que hi va donar origen, no hi ha hagut un altre moment històric prou puixant, ni una davallada prou profunda, com per transformar-lo de nou.

VI. Reflexions entorn el patrimoni arquitectònic i la contemporaneïtat.

a. Singularitats i teixit

Les catalogacions s'han sobreposat pràcticament fins avui en dia a planejaments generals preexistents, hereus directes en alguns casos de l'etapa expansiva dels setanta. Així, determinades peces menors que es cataloguen de forma aïllada no són sinó restes de tipologies prèviament dominants que, una aproximació del planejament general més respectuosa amb els teixits, hagués conservat paramètricament, sense necessitat de momificació posterior.

Aquest és el cas dels rengles de cases d'obrers (característics de Sabadell), o de la vivenda suburbana, o de la caseta i l'hortet, el interès contemporani de les quals, ha vingut demostrat a posteriori de la seva desaparició generalitzada i catalogació puntual, amb la universalització de solucions denses de baixa alçada amb verd privat.

Resulta evident en aquest cas, com el interès del ritme pautat i regular del teixit, la qualitat ambiental de la presència de jardins, etc. (parametritzables urbanísticament sense necessitat de recórrer a la fidelitat lingüística als precedents) superen de llarg el interès artístic, arquitectònic o monumental d'unes peces aïllades.

En aquests casos el catàleg, i el seu conseqüent esforç filològic esdevé tan sols un pal·liatiu caricaturesc d'un planejament general que no ha estat possible.

b. Continuitat i contrast

Una qüestió diferent és la de tipologies de grans dimensions que tot i essent originalment majoritàries han esdevingut funcionalment obsoletes i per les quals no queda habitualment altra alternativa que la reutilització com a equipament.

Aquesta situació, que en casos singulars ha proporcionat l'oportunitat d'experiències arquitectòniques molt riques, quan adquireix molta envergadura produeix un empobriment cultural per tal com impedeix, o en el millor dels casos dilueix, la presència d'arquitectura contemporània aclaparada pel pes del gran esforç de reconstrucció fidel.

Podria ser el cas a Sabadell dels vapors i les fàbriques que difícilment poden mantenir els contenidors originals amb l'ús inicial, de manera que esdevenen la pedrera d'imatges congelades de l'estat del benestar.

No és que l'alternativa sembli ser la demolició generalitzada però caldria pensar en cada cas, en funció de les tensions transformadores que es donen pels nous usos o la nova situació urbana, quan convé preservar intacta la ruïna arqueològica i actuar nítidament per contrast, i quan, en canvi, és possible i culturalment enriquidor, treballar en la continuïtat i sotmetre la preexistència a la difícil manipulació de la reconstrucció.

B. OBJECTIUS I CRITERIS

1. OBJECTIUS I CRITERIS DEL PLA ESPECIAL (PEPS)

L'objecte d'aquest Pla especial és l'establiment de totes aquelles determinacions i mesures necessàries per a l'adequada preservació, foment, restauració, intervenció i gestió dels béns arqueològics, paisatgístics, naturals i arquitectònics que constitueixen el patrimoni del municipi de Sabadell.

Tot i que l'encàrrec inicial era l'elaboració d'una "Revisió del Pla especial urbanístic de protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals de Sabadell". A l'inici de la redacció d'aquest document, però, es va considerar convenient que prenguéssin la forma de Pla Especial Urbanístic per tal que esdevingués una figura de planejament plenament actualitzada als criteris més recents sobre la interpretació del patrimoni cultural.

En el marc del planejament urbanístic, un Pla Especial Urbanístic de protecció i Catàleg de béns arquitectònics, arqueològics i ambientals de Sabadell (PEPS) és un document normatiu que permet als Ajuntaments protegir el patrimoni més significatiu del municipi. A través de fitxes individualitzades identifica els conjunts i els elements patrimonials rellevants (arquitectònics, arqueològics, paleontològics, socioculturals, etnològics, naturals i ambientals o paisatgístics) i estableix el nivell de protecció al qual estan subjectes, determinant el tipus d'intervencions o actuacions possibles d'acord amb el contingut normatiu del Pla, per tal de garantir la preservació dels valors i de les formes tradicionals d'ocupació humana del sòl.

Aquest Pla especial urbanístic de protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals de Sabadell, en endavant PEPS, ha de tenir en compte, evidentment, les determinacions de la Llei 9/1993 de Patrimoni Cultural Català.

En aquest marc, els objectius bàsics del PEPS són els següents:

- Inventariar exhaustivament els béns immobles, els jaciments arqueològics i altres elements singulars de valor patrimonial, així com els valors naturals i paisatgístics del municipi, amb la finalitat d'aprehendre el territori i facilitar la presa de decisions quant a quins elements cal protegir.
- Aprofundir en el coneixement de la història de cadascun d'aquests elements, així com dels trets urbanístics i arquitectònics que els defineixen i caracteritzen, per a determinar els seus valors històrics, tipològics i ambientals, definir els motius de la seva catalogació i fixar la categoria i el nivell de protecció.
- Establir un seguit de mesures urbanístiques de protecció jurídica que serveixin d'instrument normatiu capaç de permetre la preservació i la posada en valor de tots aquests elements i valors.
- Proporcionar a l'Ajuntament una documentació que li permeti explicar fàcilment el treball a terceres persones: equip de govern, entitats cíviques i culturals, col·legis professionals, ciutadania, etc.
- Permetre la difusió i el coneixement per part de la ciutadania dels valors patrimonials i paisatgístics i de la història que aquests elements transmeten com un actiu cultural.

El PEPS té per objecte primordial tractar, específicament, la protecció del patrimoni cultural del municipi, entès com el derivat de l'acció humana al llarg dels segles, en totes les seves manifestacions incloses les relatives al seu relleu històric, social, natural i ambiental.

S'entén per Patrimoni Arquitectònic, Arqueològic, Ambiental i Històric de Sabadell, el conjunt d'edificis, conjunts, ambients (urbans i del rodal), altres construccions i elements patrimonials d'interès cultural (creus de terme, fonts, dipòsits, refugis de la Guerra Civil, etc...); així com altres espais o racons que, considerats aïlladament o en conjunt, constitueixen, amb la inclusió del Patrimoni Geològic i Paleontològic a partir dels

seus jaciments, la identitat històrica de Sabadell i representen un llegat cultural per transmetre a posteriors generacions.

El reconeixement de diversos béns patrimonials, diferenciats en el PEPS, ha de servir per explicar els grans capítols de la història, els assentaments i el creixement de la ciutat, a través d'uns testimonis que representen una identitat cultural, singular i definida, al llarg de molts anys.

El PEPS estableix els mecanismes de protecció del béns declarats; fomenta les mesures de conservació, millora i difusió del patrimoni, preveu la gestió global del mateix, on es superposen i interaccionen, de manera especial, els valors arquitectònics, arqueològics - paleontològics, paisatgístics, històrics, socials i mediambientals. La redacció del mateix s'ha fet sota una base de treball pluridisciplinar amb una visió participativa i de conjunt, establint un protocol d'intervenció unitari, davant del discurs que ha d'avaluar decisions plurals sobre la definició, el tractament i els criteris d'intervenció que hauran de regular les actuacions en ambients, conjunts o béns protegits, així com en els seus entorns.

Es vol tractar, sense apriorismes conservacionistes, les peces singulars monumentals, des del punt de vista del context urbà, dels seus valors històrico-artístics fins a elements representatius de la memòria històrica, per tal d'oferir unes determinacions específiques d'intervenció i no només unes normatives genèriques de prevenció.

Es valora de manera prioritària, la realitat paisatgística de la ciutat històrica (a través del reconeixement dels nuclis antics del Centre i la Creu Alta), amb els seus ambients; la formació de l'eixample i els seus fronts més reconeguts, valorant la presència d'un teixit urbà general representat per determinats carrers o places (ambients), enfront dels elements singulars exclusivament. Altrament, s'ha volgut reconèixer, també, la identitat dels polígons -barris- conformats a partir de l'urbanisme i les tipologies arquitectòniques dels anys 1950-60. En tots els casos es vol fomentar el manteniment i la integració creativa en el context urbà i paisatgístic dels ambients i conjunts de gran interès, per enriquir la comprensió de l'evolució històrica i la transformació del territori urbà i del rodal.

La preservació dels valors paisatgístics, arqueològics, històrics i culturals de Sabadell constitueix manifestació del principi de desenvolupament urbanístic sostenible i ha de contribuir significativament a la qualitat de vida de les generacions presents i futures, així com refermar el caràcter singular i identitari del municipi envers la dinamització del coneixement i la difusió cultural que representa el patrimoni.

És amb aquest objectiu que es planteja la Revisió del Catàleg de Patrimoni de Sabadell, mitjançant la redacció d'un únic Pla especial urbanístic de protecció per tot el terme municipal, amb criteris adequats per a cada capítol (arquitectònic, arqueològic, mediambiental, paleontològic, geològic, històric, etc...), però tendint a obtenir una base general d'interrelació conjunta entre tots ells per tal de visualitzar-ho també gràficament en un únic conjunt de plànols informatius i normatius.

Per complir amb aquesta finalitat, s'han establert tres línies bàsiques en la redacció del PEPS:

Actuació patrimonial

El document parteix de la constatació que el Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) vigent, des de l'any 2000 i el PEPBAMAS (2016), especialment, contempen la nova concepció global del Patrimoni com un tot no divisible que vol mantenir el patrimoni històric i ambiental de la ciutat amb l'objectiu de poder explicar els grans capítols de la construcció històrica i el seu creixement, a través d'un llegat global i particular alhora format per elements existents protegits.

Aquesta mateixa nova concepció es tradueix en mantenir el criteri de formalitzar un catàleg únic per a tots els valors, mitjançant el disseny d'una fitxa única per a qualsevol tipus d'element, amb distinció de descripció d'aquest, classificació i protecció (arquitectònica, arqueològica, natural, mediambiental-paisatgística i sociocultural-etnològica).

El nou catàleg, les fitxes, la gestió i, sobretot, el manteniment i preservació estratègica de la Taula de Patrimoni es fixen com a resposta a la voluntat d'entendre el patrimoni com un tot no divisible. Un projecte pluridisciplinar i integral.

Mecanismes de protecció: Tractament sense apriorismes conservacionistes de les peces singulars monumentals, des del punt de vista del context urbà, valors historico-artístics... per tal d'oferir unes determinacions específiques d'intervenció i no unes genèriques normatives de prevenció.

Valoració prioritària del paisatge de la ciutat històrica, la força del teixit enfront dels elements singulars. Foment del manteniment i la integració creativa en el context urbà i paisatgístic dels conjunts de gran interès, per tal de permetre enriquir la comprensió dels processos històrics de la transformació del territori.

Establiment d'un protocol d'intervenció únic, davant de qualsevol actuació en un espai o element de protecció.

El plantejament del PEPS parteix de noves bases legislatives, dimensionals, conceptuals i d'escala de valors amb la intenció de millorar, qualitativament, el catàleg existent. S'implementen noves categories de béns a reconèixer, com els socioculturals-etnològics, necessaris per entendre la dimensió històrica i de transformació de la ciutat.

Un altre aspecte essencial és l'escala dimensional i la relació entre els valors patrimonials. Així, en la primera observació partim d'una legislació competent en qüestions de patrimoni, a escala nacional, la Llei del Patrimoni Cultural Català (LPCC, 9/1993); per l'altra, el marc físic d'actuació comprèn la totalitat del terme municipal com espai territorial.

Cal esmentar, també, que els valors i conceptes per a determinar la protecció són, avui, necessàriament pluridisciplinaris i associats entre ells –no es parla únicament d'àmbits concentrats en l'arquitectura o l'arqueologia- sinó que es determinen totes les vessants que presenta el patrimoni en l'actualitat, com una suma de valors arquitectònics, arqueològics, geològics, paleontològics, mediambientals i, especialment, de qualitat paisatgística.

Finalment, es determina el concepte de l'àmbit no únicament des del punt de vista físic (geogràfic o posicional) sinó des del marc dels valors de pertinença i d'interrelació que poden tenir els seus elements, es tracti d'espais urbans o de conjunts de béns situats en el rodal.

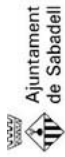
Interrelació multidisciplinària

El PEPS no pretén ser, únicament, una "revisió i actualització" del document existent, sinó que incorpora noves visions polièdriques, multidisciplinàries i d'abast territorial sota les òptiques següents:

- Comporta un pla de protecció que també ha d'afavorir una promoció tècnica, econòmica i un millor coneixement i reconeixement de l'evolució històrica de la ciutat i el seu territori.
- Vol valorar i preservar els valors culturals-etnològics-històrics que pugui tenir un determinat edifici, construcció o element urbà, a partir del concepte de protecció documental, més enllà de la gestió

urbanística convencional, que sigui capaç de determinar, per alguns elements, un grau de protecció que no comporti, obligatòriament, una protecció física del bé, però que reculli en un treball d'investigació el testimoni gràfic i documental del mateix, mitjançant la redacció d'un informe patrimonial.

- La declaració d'un element com a bé catalogat, s'ha estimat a partir d'un discurs tècnic i professional sota visions plurals. La determinació d'una protecció física en els seus diferents graus o nivells (integral, conservació, parcial, ambiental, documental) comporta la definició individualitzada de criteris per cadascun dels béns; indicant, especialment, què ha de ser preservat i com s'ha d'intervenir.
- El PEPS han de ser un document urbanístic però també didàctic i pedagògic. Cal, per tant, una col·laboració entre administració, particulars i la ciutadania en general per desenvolupar-lo.
- Es considera que la justificació primordial per preservar el patrimoni no pot ser únicament a partir del seu valor intrínsec -entès com element material- sinó a través del seu valor relatiu, associat a altres factors rellevants -materials o immaterials- com la cultura, la història, la ubicació física, la imatge paisatgística i/o la capacitat de consolidar, encara que sigui puntualment, la identitat i la personalitat de Sabadell.
- Es pretén establir les mesures reguladores que han d'incidir sobre cadascun dels ambients, conjunts i/o elements situats en el teixit urbà i periurbà.
- Caldrà preveure, per a la seva gestió, un pressupost econòmic i uns mecanismes d'ajut pel correcte manteniment i execució del PEPS. És fonamental incidir en els aspectes complementaris per a un millor desenvolupament del Pla com són: el manteniment predictiu; el foment de la restauració – rehabilitació; la promoció d'un pla d'ajuts i de subvencions; una millora en el tractament fiscal, etc.
- Altrament, s'han avaluat sistemes de salvaguarda o conservació d'elements arquitectònics complementaris (reixes i altres elements de forja, plaques, etc...), estimant el seu manteniment, la recol·locació en una nova posició o preveient, si s'escau, el seu possible trasllat al fons del Museu Històric de Sabadell (MHS), així com la catalogació de locals comercials i botigues que disposen d'una personalitat i identitat remarcable, tant en el seu espai físic (contenedor) com en els seus béns mobles (contingut).
- Finalment, per la redacció dels documents del PEPS, s'han volgut utilitzar les noves tecnologies amb l'ús dels programes informàtics més idonis i compatibles: per establir sistemes de georeferència cartogràfica amb l'atribució de les coordenades GPS dels béns catalogats; per la implementació de les fitxes del Catàleg (base de dades Access); per a la plasmació planimètrica dels béns catalogats i els respectius nivells de protecció, així com per la realització dels plànols d'emplaçament dels béns i la definició dels seus entorns (CAD); per les assignacions derivades del Cadastre (Oficina del Cadastre Virtual); per la captació d'imatges aèries a través de programes de visualització de fotovols,... Tot el desplegament de mitjans tècnics s'ha fet de forma coordinada amb el Servei d'Planificació Urbanística de l'Ajuntament de Sabadell amb la finalitat que, tant els documents gràfics com els de text, siguin plenament compatibles amb les eines que disposa el municipi possibilitant la seva immediata associació i vinculació amb d'altres bases complementàries.

Conveniència i oportunitat

L'avaluació del patrimoni

Mètodes de valorització

Visió estàtica

Avui no podem considerar el valor patrimonial, únicament, des de l'òptica d'un model urbanístic o d'un element arquitectònic determinat

Visió dinàmica

Cal tenir una mirada àmplia que llegeixi el desenvolupament i la transformació d'un àmbit urbà, com un territori no homogeni format d'elements, conjunts i àrees amb personalitat pròpia, establint diferències a partir del grau de protecció i objectivant la seva transformació i renovació

Visió paisatgística

Cal avançar en la idea de l'entorn i la interrelació dels diversos elements en una imatge que ha de determinar el valor del paisatge urbà amb les seves singularitats

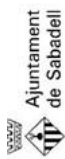
Antecedents

La solució integradora proposada en els apartats anteriors, visionant i regulant el patrimoni cultural d'abast municipal, presenta diversos avantatges en la conveniència i l'oportunitat del present PEPS:

- Permet coordinar alhora els criteris de protecció –en essència patrimonials- i regulats principalment des del PEPS i els de planejament –desenvolupats fonamentalment a partir de la gestió urbanística derivada del PGMOS- (presentant alhora les modificacions puntuals que es puguin derivar per acomodar les disposicions del PEPS i resoldre-ho de la manera més compatible).
- Permet donar tractaments que, tot i ser generals per tots els béns catalogats de la ciutat i el seu municipi, s'ajusten a les característiques d'anàlisi més global: paisatgístiques (des de la contemplació de la ciutat, a través de la vall del riu Ripoll, fins els referents visuals d'escala més petita), les unitats ambientals (a partir de la definició acurada d'espais determinats –urbans o periurbans-, fronts edificatoris) i conjunts edificatoris a diferent escala, contemplant també els polígons d'habitatges dels anys 1950-60..
- Facilita l'anàlisi i la discussió detallada dels ambients, fronts, conjunts i elements amb els seus respectius entorns de protecció.
- Permet encabir en un únic document i seguint una única aprovació, un pla de protecció del patrimoni d'abast municipal.

- Permet aglutinar el concepte de protecció integral del patrimoni cultural de Sabadell (arquitectònic, arqueològic, natural, ambiental - paisatgístic i sociocultural - etnològic), facilitant-ne la gestió posterior de manera unitària i amb un procediment més àgil i entenedor. Precisament, la necessitat de lligar, entre sí, els quatre grans àmbits de protecció (arquitectònic, arqueològic, i natural - paisatgístic i sociocultural - etnològic) incideix en la valoració d'ambients (urbans i periurbans), fronts edificatoris, conjunts, edificis i altres elements patrimonials, que fins ara no s'havien inclòs amb la seva rellevància dins el PEPBAMAS: elements d'arquitectura industrial (especialment en el període del segon racionalisme -anys 1950-60-); altres operacions emmarcades, també, en el racionalisme de postguerra (conjunts d'habitatges i ordenacions de polígons); de la memòria històrica i social (refugis de la Guerra Civil 1936-39); de l'activitat tradicional lligada a uns estils determinats (els comerços i/o les botiges singulars); així com els elements en sòl no urbanitzable i ambientals de l'entorn al rodal.

El Patrimoni com un tot indivisible

Visió conjunta dels valors patrimonials

Utilització de noves metodologies i tècniques integradores en la valoració i regulació dels béns, conjunts i ambients objecte de protecció

Patrimoni arquitectònic

Ambients, fronts edificatoris, conjunts, elements, comerços representatius

Patrimoni arqueològic i paleontològic

Jaciments (arqueològics / paleontològics) + Espais de Protecció Arqueològica (EPA) + Àrees d'Expectativa Arqueològica (AEA)

Elements de paisatge (urbà i periurbà)

Creus de terme, fonts,... (en àmbit urbà)

Camins, construccions de pedra en sec,... (en àmbit SNU)

Patrimoni geològic - natural

Patrimoni històric – social

Els refugis de la Guerra Civil / Memorial Democràtic / *Stolpersteine*

La redacció del PEPS

La nova concepció global del "Patrimoni" com un tot no divisible que vol mantenir el patrimoni històric i ambiental de la ciutat de Sabadell, porta a l'objectiu de poder explicar els grans capítols de la construcció històrica i el creixement de la ciutat, a través d'un llegat global i particular alhora format per elements existents protegits, considerant els seus entorns físics o visuals i, els ambients als quals pertanyen, si s'escau.

Alguns dels béns inclosos en el PEPS, sota aquesta òptica unitària i polièdrica, són mereixedors de ser preservats, en graus diferents, sense arribar a tenir el nivell del que s'entén normalment per catalogable en una lectura purament individualitzada de cada bé en particular, i més tenint en compte les regulacions a que els elements integrants del catàleg queden sotmesos a partir de la LPCC.

La protecció d'ambients, fronts, conjunts, edificis i altres elements a partir de regulacions urbanístiques concretes, circumscrites a l'àmbit patrimonial, permet garantir la seva conservació real, en molts casos, per l'acumulació de més d'un valor assignat (arquitectònic, arqueològic i d'entorn mediambiental). En definitiva, doncs, el PEPS vol regular sobre la forma i el fons de la intervenció entenent les actuacions com a mesures pensades "en positiu". Per això, s'ha elaborat un document, incrementant el nombre d'elements (qualitativa i quantitativament), recollint aspectes patrimonials que no s'havien contemplat fins ara i millorant, per tant, la seva efectivitat de cara al futur ús del document.

Aquesta mateixa nova concepció es tradueix en la creació d'un document únic ("Catàleg de patrimoni integral") per a totes les cinc categories de béns, mitjançant la utilització d'una fitxa única -dissenyada sobre una plantilla i una base de dades segons el programa Access, aportada pels Departaments de Cultura i de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya¹- per implementar qualsevol tipus d'element o conjunt, amb distinció de descripció d'aquest, classificació, protecció i categoria dels béns (arquitectònics, arqueològics-paleontològics, sociocultural-etnològics, natural i mediambiental paisatgístics).

A continuació es presenten les captures de pantalla que corresponen al programa Access en el seu model adaptat pel cas concret del PEPS, a partir de l'estructura base facilitada pels Serveis Tècnics dels dos Departaments del Govern.

The screenshot displays the web application interface for the 'Pla Especial Urbanístic de protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals'. The interface is organized as follows:

- Header:** Ajuntament de Sabadell logo and title: 'Pla Especial Urbanístic de protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals'.
- Left Sidebar:**
 - Logo of Ajuntament de Sabadell.
 - Dropdown menu: 'Ajuntament: Sabadell'.
 - Vertical text: 'Portada categories de béns (© Access)' and 'Portada de selecció'.
 - Category buttons:
 - Béns arquitectònics (red)
 - Béns arqueològics i paleontològics (orange)
 - Béns socioculturals i etnològics (blue)
 - Béns naturals (green)
 - Béns ambientals i paisatgístics (teal)
 - Version: 'v 1.0'.
- Main Content Area:**
 - Two columns: 'Formularis' and 'Informes'.
 - Links for each category:
 - Formularis:
 - formulari d'elements arquitectònics >
 - formulari de conjunts arquitectònics >
 - formulari dels béns arqueològics i paleontològics >
 - formulari dels béns socioculturals i etnològics >
 - formulari dels béns naturals >
 - formulari dels béns ambientals i paisatgístics >
 - Informes:
 - informes dels elements arquitectònics >
 - informes dels conjunts arquitectònics >
 - informes dels béns arqueològics i paleontològics >
 - informes dels béns socioculturals i etnològics >
 - informes dels béns naturals >
 - informes dels béns ambientals i paisatgístics >
 - Bottom: 'INDEX DELS BÉNS >' and 'QUADRE RESUM >'.
 - Footer: 'BACKUP' button and printer icon.

Aquesta primera imatge correspon a la portada d'entrada, segons la plantilla a personalitzada pel cas de Sabadell i que permet seleccionar, primer la categoria e béns i segon si volem treballar sobre el formulari

¹ Documents elaborats conjuntament en el marc d'un equip d'experts en els àmbits del patrimoni i l'urbanisme i administracions, entre elles la Diputació de Barcelona, coordinat per l'arquitecte Clara Galiano (arquitecte urbanista, cap del servei de Documentació i Estudis de la Direcció General d'Urbanisme del Departament de Territori i sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya).

(format de base de dades) o bé volem procedir a imprimir l'informe (recull de totes les fitxes) en format pdf, per tal d'obtenir en el seu conjunt les corresponents Fitxes del Catàleg de béns del PEPS.

A continuació, en les tres pàgines següents es mostren, consecutivament, les imatges que corresponen a les 6 pestanyes en les que es distribueixen els continguts per a la completa redacció de les fitxes: **Dades bàsiques**; **Informació gràfica** (a partir d'implementar les fotografies, emplaçaments i plànols normatius de cadascun dels béns com a referències externes); **Descripció**; **Informació complementària**; **Catalogació** i **Intervencions**.

Ajuntament de Sabadell

Model Fitxa Catàleg (© Access)

Dades bàsiques

Pla Especial Urbanístic de protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals

Sabadell

NOM: Sabadell LLETRA: EA

ALTRES NOMS: 1

Dades bàsiques | Inf. gràfica | Descripció | Inf. complementària | Catalogació | Intervencions

LOCALITZACIÓ: Indret/barrí: Codi INE: 187

Adreça: Núm:

Coord. UTM X: Y: Delimitació: Plànol: Entorn prot.: Grafisme:

TIPOLOGIA FUNCIONAL: SUBTIPUS:

DADES CADASTRALES: Ref. cadastral: Número: Superfície: Sostre: Plantes: Titularitat:

DADES URBANÍSTIQUES: Pla vigent: Classificació: Qualificació: Exp. RPUC: Relació ntiva:

CATALOGACIÓ ANTERIOR: Tipus de bé: Classificació del bé: Categoria de protecció: N° registre/catàleg: Nivell de protecció: Altres prot. associades:

FITXES RELACIONADES: ELEM.ARQUIT. CONJ.ARQUIT. BÉNS ARQUEO. BÉNS SOCIO. BÉNS NATURALS BÉNS PAISAGÍSTICS

CA EA BARP BSE BN BAMP

S'han d'omplir tots els camps

Cercar un registre Desar els canvis Afegir un registre

Registro: 1 de 1 Sin filtro Buscar

Localització

Tipologia

Dades cadastrals

Dades urbanístiques

Catalogació

Ajuntament de Sabadell

Model Fitxa Catàleg (© Access)

Informació gràfica

Pla Especial Urbanístic de protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals

Sabadell

NOM: Sabadell LLETRA: EA

ALTRES NOMS: 1

Dades bàsiques | Inf. gràfica | Descripció | Inf. complementària | Catalogació | Intervencions

	Peu de foto i data	Autor o font imatge	Nom del fitxer
1 PLÀNOL LOCALITZACIÓ (*)			
2 IMATGE CONTEXT (*)			
3 PLA VIGENT / ALTRES			
4 ORTOFOTO / ALTRES			
5 CROQUIS / ALTRES			
6 ALÇATS / ALTRES			
7 ALTRES IMATGES			
8 ALTRES IMATGES			
9 ALTRES IMATGES			
10 ALTRES IMATGES			
11 ALTRES IMATGES			
12 ALTRES IMATGES			
13 ALTRES IMATGES			
14 ALTRES IMATGES			
15 ALTRES IMATGES			
16 ALTRES IMATGES			
17 ALTRES IMATGES			
18 ALTRES IMATGES			
19 ALTRES IMATGES			
20 ALTRES IMATGES			
21 ALTRES IMATGES			
22 ALTRES IMATGES			
23 ALTRES IMATGES			
24 ALTRES IMATGES			

Identificació imatges

Plànol de localització

Fotografia context

Fotografia detall

Ortofoto

Imatges

Registro: 1 de 1

Ajuntament de Sabadell

Model Fitxa Catàleg (© Access)

Descripció

Pla Especial Urbanístic de protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals

Sabadell

NOM: Sabadell LLETRA: EA

ALTRES NOMS: 1

Dades bàsiques | Inf. gràfica | Descripció | Inf. complementària | Catalogació | Intervencions

DESCRIPCIÓ DEL BÉ

Estil

Època/data

Cronologia

Autor/promotor

Parcel·la

Context

Elements

ÚS

Actual

Original/altres

ESTAT DE CONSERVACIÓ DEL BÉ

Exterior

Façanes/ Cobertes

Entorn/ Jardí

Estructura/ Interior

ENTORN DE PROTECCIÓ

SITUACIÓ DE RISC

ALTRES ASPECTES VINCULANTS

S'han d'omplir tots els camps

Desar els canvis

Descripció

Descripció

Ús

Estat conservació bé

Situació de risc

Altres determinacions

Registro: 1 de 1

Model Fitxa Catàleg (© Access)

Informació històrica

Bibliografia, doc., fonts

Descripció complement

Observacions

Dades restringides

Model Fitxa Catàleg (© Access)

Catalogació proposada

Raons d'incorporació

Àmbits de protecció

Aspectes

Model Fitxa Catàleg (© Access)

Intervencions

Regulació intervencions

Usos

Aspectes complementaris

El PEPS en el seu conjunt, integrat per la Memòria, la Normativa, l'Estudi econòmic financer, els plànols normatius i, especialment pel Catàleg de béns amb les seves fitxes individualitzades, comporta establir uns mecanismes de gestió i operativitat remarcables per tal de garantir els objectius de preservació que li pertoca, En aquest sentit, tant els Serveis Tècnics municipals com la pròpia Taula de Patrimoni es fixen com a premissa interpretar el patrimoni com un tot no divisible. Es tracta d'un projecte pluridisciplinar i integral.

Els mecanismes de protecció representen un tractament sense apriorismes conservacionistes de les peces singulars monumentals, observades des del punt de vista del context urbà, dels seus valors historico-artístics., amb l'afany d'oferir unes determinacions específiques d'intervenció i no unes genèriques normatives de prevenció.

S'ha volgut incidir en l'establiment d'un anàlisi i valoració prioritària del paisatge de la ciutat històrica, amb la força dels teixits que representen el Centre, el conjunt de l'Eixample i l'antic nucli de la Creu Alta, enfront la perspectiva d'atendre o prioritzar els elements singulars. Altrament, les iniciatives s'han plantejat pensant en el foment del manteniment i la integració creativa en el context urbà i paisatgístic dels conjunts de gran interès, per tal de permetre enriquir la comprensió dels procés històric de la transformació urbana i del rodal.

Les consideracions anteriors comporten l'establiment d'un protocol d'intervenció únic sobre un mateix bé o conjunt catalogat, davant de qualsevol actuació de mirada puntual en un espai o element de protecció. Aquest raonament és perfectament compatible amb la necessitat d'establir un ordre de prioritats aplicable a tots els valors: garantir processos, conservar estructures i protegir elements singulars.

1.1. EL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC - PALEONTOLÒGIC

I. Objectius

- Identificar, regular la intervenció i protegir si s'escau, els béns mobles i immobles d'interès susceptibles d'estudi amb metodologia arqueològica, paleontològica o geològica sigui quina sigui la seva datació i cronologia.
- Identificar els àmbits d'expectativa arqueològica on existeixin indicis racionals per evidències materials, antecedents històrics o altres, que permetin suposar l'existència de restes arqueològiques o paleontològiques al subsòl.
- Delimitar i regular la intervenció dels espais d'expectativa arqueològica, on són procedents les intervencions preventives, amb anterioritat a la transformació del sòl i a l'edificació.
- Possibilitar sense apriorismes conservacionistes i amb una certa independència de la hipòtesis de reutilització física futura, la recerca científica i la documentació del patrimoni històric (estructures físiques i processos socials).
- Fomentar la recuperació física, la consolidació i l'adequació museològica dels béns mobles i immobles d'interès que estiguin en prou bon estat de conservació per a permetre intervencions restauradores tècnicament nítides.
- Fomentar el manteniment, i la integració creativa en el context urbà i paisatgístic dels conjunts de gran d'interès en prou bon estat de conservació, sempre que permetin enriquir in situ la comprensió del contradictori procés històric de formació espacial del lloc sense arribar a la banalització temàtica.

II. Criteris

- El patrimoni arqueològic - paleontològic té una funció científica (com a conjunt dels béns mobles i immobles que poden ser objecte d'estudis que precisen metodologia arqueològica), però també social i cultural en tant que la seva recuperació, consolidació, adequació i relació amb el context (ja sigui in situ o en centres especialitzats, ja sigui mitjançant l'acció dels particulars o per l'actuació pública) permeten el gaudi i la instrucció del conjunt dels ciutadans sobre la història del lloc i les seves estructures físiques i socials.
- El patrimoni arqueològic - paleontològic s'ha de considerar integrat des del punt de vista urbanístic – tot i la seva especificitat científica i jurídica- en el marc més general del Patrimoni històric en estreta relació amb el Patrimoni arquitectònic, i amb el Patrimoni mediambiental - paisatgístic generat per la interacció de l'home i el medi natural.
- El patrimoni arqueològic – paleontològic, més enllà de les intervencions de recerca programades des dels diferents àmbits acadèmics i científics, i de les intervencions d'urgència desenvolupades d'ofici per l'administració en el cas de troballes fortuïtes i descobriments imprevistos, ha de ser objecte d'intervencions preventives amb anterioritat a la definitiva transformació urbanística i infraestructural del sòl, convenientment programades des del

planejament de desenvolupament, els estudis d'impacte ambiental o la regulació de la intervenció en els projectes d'edificació, segons correspongui.

- Aquesta intervenció preventiva en els espais d'expectativa arqueològica - paleontològica o altres àmbits definits en el plànol normatiu corresponent, s'haurà de concretar inicialment per part del promotor de la transformació, en un estudi històric-arqueològic sobre el bé patrimonial i la incidència previsible de les obres o instal·lacions, que serà informat per l'administració per tal de definir les polítiques d'actuació arqueològica.
- Les polítiques d'intervenció arqueològica hauran de ser graduals segons la rellevància de les restes o la significació històrica de l'espai, a saber: documentació gràfica i plàstica, mostres, controls, prospeccions o excavacions. Les intervencions de consolidació, restauració i adequació d'elements o jaciments també es consideren intervencions arqueològiques.
- En els casos que la rellevància de les restes, la significació històrica de l'espai a protegir, o els resultats dels sondeigs, requereixin d'un projecte arqueològic complex i d'ampli abast, es podran establir convenis entre el promotor i l'administració local i la Generalitat de Catalunya.
- Les conclusions definitives de la recerca podran servir per a orientar les condicions finals d'ordenació d'un sector, les mesures correctores del impacte d'una infraestructura o les condicions particulars de l'ordenació de volums de l'edificació, en atenció a l'establert a la normativa del present pla especial.
- La conveniència de destinar la reserva de l'1% cultural, d'obres públiques o d'infraestructura, que afectin béns d'interès del patrimoni històric, als treballs de conservació i manteniment dels mateixos i del seu entorn paisatgístic.
- Els béns mobles i les parts extretes de béns immobles hauran d'incorporar-se segons la legislació vigent en els fons museístics, mentre que els béns immobles conservats in situ, es podran integrar en els programes de senyalització i visita del Museu d'Història de Sabadell (MHS).

1.2. EL PATRIMONI NATURAL

I. Objectius

- Unificar en un sol document tots aquells aspectes patrimonials inclòs el valor mediambiental que, amb la visió que es té actualment del patrimoni, es considera necessari conservar o protegir. D'aquesta manera els objectius perseguits pel Pla General de protecció dels espais del rodal caldrà que siguin totalment assumits pel present document.
- Identificar els components del patrimoni natural i classificar-los en grups d'elements que permetin un tractament unitari en atenció a les seves característiques.

II. Criteris

D'acord amb l'anterior, caldrà perseguir les mateixes finalitats que el PGMOS en el sòl no urbanitzable:

- Protecció enfront els processos d'urbanització de caràcter urbà,

- Preservació i promoció de la millora de les explotacions agràries i forestals,
- Protecció dels elements naturals més destacats o que defineixen l'aspecte global del territori, preservant-ne els valors ecològics i paisatgístics,
- Regulació dels usos i activitats admissibles a cada zona o sistema per tal de no malmetre els valors que es volen protegir
- Establiment de criteris sobre característiques i localitzacions adients per a les edificacions destinades a habitatge rural i altres instal·lacions per a no trencar-ne l'equilibri.

No obstant això, aquest Pla especial no abasta determinacions pel que fa als usos ni en referència a la localització de l'habitatge rural, ja que no son objecte de la seva competència.

1.3. EL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC

I. Objectius

- Identificar els traçats urbans, infraestructurals i agraris, els teixits parcel·laris i edificatoris, els tipus morfològics, els sistemes estructurals i constructius, la iconografia, els oficis i els materials, les textures i els colors que, o bé configuren anònimament àrees homogènies de territori, de qualitat ambiental remarcable, o bé permeten conèixer o evocar, fins i tot aïlladament i fragmentàriament, un determinat estadi històric de la cultura material de la ciutat.
- Aprofundir sense apriorismes conservacionistes l'estudi monogràfic i la crítica rigorosa de les peces singulars monumentals des dels punts de vista de context urbà, valors historico-artístics i patologies constructives per tal d'obtenir unes determinacions específiques d'intervenció, uns fonaments projectuals, i no genèriques normatives de prevenció o plantilles modèliques.
- En aquest sentit, identificar les peces singulars d'arquitectura, enginyeria civil, o arts aplicades que destaquen per la seva excel·lència com a manufactura artística o tècnica, per l'extraordinària significació paisatgística o urbana de la seva implantació, o per la vinculació directa com escenari, catalitzador o seu de determinats fets o processos històrics rellevants per la memòria històrica de la ciutat.
- Aprofundir en l'estudi de la vigència i viabilitat futura de les característiques fonamentals i concretes dels teixits, els tipus, els sistemes i els oficis del paisatge urbà, i integrar desacomplexadament les condicions transformadores per a la seva supervivència contemporània.

En aquest sentit, el PEPS ha establert una classificació tipològica dels béns i àmbits, relacionada amb el llegat arquitectònic de la Ciutat de Sabadell i que es mostra a continuació:

Classificació tipològica (béns i àmbits)

- 01 ARQUITECTURA AGRÍCOLA (AA)**
- 02 ARQUITECTURA FUNERÀRIA (AF)**
- 03 ARQUITECTURA INDUSTRIAL (AI)**
- 04 COMERÇOS EMBLEMÀTICS (AC)**
- 05 DESPATXOS (D)**
- 06 ARQUITECTURA DE DEFENSA (AD)**
- 07 ARQUITECTURA PÚBLICA, SEMIPÚBLICA, REPRESENTATIVA (AP/R)**
- 08 ARQUITECTURA RELIGIOSA (AR)**
- 09 ARQUITECTURA RESIDENCIAL RURAL (ARR)**
- 10 ARQUITECTURA RESIDENCIAL URBANA / BLOCS SINGULARS (ARU/B)**
- 11 ARQUITECTURA RESIDENCIAL URBANA / AÏLLADA (ARU/A)**
- 12 ARQUITECTURA RESIDENCIAL URBANA / MITGERES (ARU/M)**
- 13 OBRES D'ENGINYERIA (OE)**
- 14 ELEMENTS SINGULARS / ESPAIS I MOBILIARI URBÀ (S)**
- 15 AMBIENTS (AM)**

- Graduar i matisar, a partir d'aquest coneixement més aprofundit i concret, entre els diversos béns protegits o a l'interior de cadascun d'ells aquelles parts, oficis, o temes arquitectònics que precisen o mereixen una estricta conservació museogràfica, del simple manteniment d'unes traces, pautes, o gàlils urbans o espaials, o de la rigorosa documentació prèvia a la transformació o substitució, possibles i fins i tot necessàries, com a expressió d'un ampli ventall d'intervencions culturalment correctes.
- Inclusió als béns arquitectònics de nova categoria de protecció documental "justificada", abastant béns transformats o no, on són procedents les intervencions preventives i on caldrà disposar d'un informe patrimonial previ a qualsevol intervenció d'obra major sol·licitada.
- Delimitar àmbits d'actuació urbanística integrada que permetin d'una banda garantir la coherència o la complementarietat entre els béns singulars, el teixit, les noves condicions funcionals i l'espai urbà i d'altra banda la distribució de càrregues i beneficis que puguin resultar d'afectacions singulars.
- Conceptuar com inversió en el capital fix que representa la ciutat històrica i els béns protegits les actuacions públiques i privades de manteniment, conservació i intervenció que el Pla prevegi, mitjançant la seva concreció en un programa d'actuació i la corresponent previsió pressupostària rigorosa.

II. Criteris

- Valorar prioritàriament el paisatge de la ciutat històrica, el teixit abans i al mateix temps que les peces singulars, amb atenció a la presència simultània d'escales contrastants, al concepte de

recintes (que anomenem com a Conjunts, en les seves diverses escales) i espais urbans diversos (que descrivim com a Ambients), atenent a la memòria de les trames.

- Preveure les interaccions indestruïbles entre arquitectura històrica i caracterització formal i funcional dels espais urbans tot implicant en les polítiques de patrimoni les decisions sobre mobilitat, usos i activitats, i estratègies territorials i mediambientals.
- Considerar la vigència futura del teixit com a prioritària, enfront la conservació descontextualitzada d'unes poques peces individuals i esparses que, una aproximació del planejament general més respectuosa amb la preexistència, hagués conservat sense necessitat d'una momificació artificial.
- Fer del patrimoni també una qüestió d'arquitectura. Atendre a l'exigència de generar en les noves intervencions valors de patrimoni contemporani, amb la consciència que no s'edifica el primer estrat ni tampoc el definitiu o irreversible. Evitar la "fossilització", especialment en béns patrimonials amb proteccions parcials o documentals que presentin un grau elevat de deteriorament en les seves estructures referents.
- Reduir el caràcter apriorístic de les prescripcions genèriques per obrir-se - tot assumint el risc que això comporta - a la capacitat de l'anàlisi concreta, de la situació concreta, en el marc de l'estudi històric i del projecte arquitectònic - síntesi propositiva de les contradiccions - sotmès al debat públic de les comissions municipals, les entitats i els ciutadans interessats, especialment, en la Taula de Patrimoni.
- Evitar el mimetisme falsificador i, la cada cop més, nebulosa interpretació comercial dels ambigus conceptes de rehabilitació i restauració, per tal de juxtaposar a la conservació atenta, lleugera, rigorosa i continuada del patrimoni en bon estat, la nítida contemporaneïtat de les reedificacions.
- Ampliar el ventall d'actuacions científicament correctes a les actuacions rigoroses de documentació històrica i constructiva de determinades preexistències materialment obsoletes prèviament a la seva necessària substitució.
- Articular els mecanismes de protecció de l'ambient urbà i de determinats tipus edificatoris amb les ordenances del planejament general, de manera que es pugui garantir la supervivència i transmissió dels valors històrics dels teixits amb vigència funcional i espacial contemporània, més enllà de la congelació artificial d'unes poques peces descontextualitzades.
- Socialitzar el patrimoni a la vegada com a element d'identitat i vector estratègic de la ciutat futura. Integar-lo en un projecte de la ciutat educadora - museu d'història a cel obert - per tal de fer-ne un bé cultural d'ús habitual de la població que reforci la identitat i autoestima locals, i un atractiu específic en el context comarcal i nacional.
- Situar el patrimoni arquitectònic en el context urbanístic de la cultura del manteniment i la conservació del parc edificat, reforçada per les actuals reflexions sobre la sostenibilitat. Articular estretament les previsions de gestió del planejament de protecció, amb els mecanismes de la disciplina urbanística per a fer un seguiment quotidià de l'estat dels béns immobles protegits, i per exigir de les propietats l'exercici de les seves responsabilitats pel que fa a la seguretat, salubritat i ornat dels edificis.

- Assumir des de l'administració, la part corresponent per allò que excedeix el deure normal de conservació i, en condicions extremes la responsabilitat subsidiària, en tant que la catalogació d'una finca es produeix per a què la societat pugui gaudir-ne parcialment com a patrimoni públic (les peces del Museu d'Història de Sabadell a escala natural) i cal doncs, redistribuir una part proporcional d'aquell deure (dimensió econòmica de l'apropiació col·lectiva dels valors).
- Situar el capítol de la protecció del patrimoni en les prioritats municipals d'una forma regular i programada, com una política activa d'inversió permanent en infraestructura cultural. Considerar el Pla de Protecció indestruïble del Programa d'actuació municipal que compromet els recursos per invertir en el capital fix que representa la ciutat històrica.

III. Participació ciutadana

Des dels inicis dels anys 70, la participació ciutadana dins l'àmbit urbanístic ha avançat en dues dimensions: d'una banda, hem assistit a una creixent institucionalització de la participació, afavorida pels canvis normatius que la incorporen com a requisit necessari; de l'altra, a través de l'aprenentatge i l'experiència a la pràctica realitzada en altres redaccions de planejament en l'àmbit del patrimoni com ha estat el cas de Manresa, així com les sinergies establertes amb el món acadèmic i l'intercanvi d'experiències internacionals, s'ha generat un valuós bagatge teòric i metodològic que ha permès augmentar el nostre coneixement al voltant de la participació en l'àmbit urbanístic. Ens trobem, en el cas de Sabadell, doncs, en una situació de maduresa teoricopràctica dels processos participatius que permetria elaborar una major sistematització de les experiències existents -un bon exemple és la Taula de Patrimoni, en el nostre cas- i un millor refinament de les metodologies aplicades.

Des de l'inici del procés per a la redacció del PEPS, s'ha treballat a tres nivells: intern, principalment amb les Àrees d'Urbanisme i Cultura de l'Ajuntament (**Comissió de seguiment de tècnics municipals**); a través de la **Comissió tècnica de seguiment del PEPS**, formada per entitats, com institucions expertes en l'àmbit de la cultura i el patrimoni en particular i amb les presentacions a la ciutadania, en el marc dels diferents barris de la ciutat.

MEMBRES DE LA COMISSIÓ DE SEGUIMENT DE TÈCNICS MUNICIPALS

Urbanisme

Josep Torras, arquitecte
Francesc Magem, arquitecte
Antoni Sacristan, arquitecte
Joan Carles Sánchez, arquitecte
Antoni Abellan, advocat

Cultura – Museu d'Història de Sabadell (MHS) – Arxiu Històric de Sabadell (AHS)

Joan Comasòlibas
Genís Ribé
Isabel Argany

Transició energètica

Núria Centelles

Llicències

Marc Giral

Obres d'Edificis i Béns municipals

Marc González

ENTITATS QUE INTEGREN LA COMISSIÓ TÈCNICA DE SEGUIMENT DEL PEPS

Col·legi d'Arquitectes de Catalunya (COAC)
Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya (EIC)
Col·legi d'Aparelladors, Arquitectes Tècnics i Enginyers d'Edificació de Barcelona (CAATEEB)
Associació d'Arqueòlegs de Catalunya (Ad'AC)
Fundació Bosch i Cardellach (FBC)
Institut Català de Paleontologia Miquel Crusafont (ICP)
Museu Nacional de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya (mNACTEC)
Membres externs de la Taula del Patrimoni de Sabadell: Santi Veà, Gemma Caballé i Esteve Font

SESSIONS REALITZADES EN ELS TRES NIVELLS EXPOSATS

Ajuntament de Sabadell	
Pla Especial Urbanístic del Patrimoni de Sabadell (PEPS). Metodologia	
3. PARTICIPACIÓ I COMUNICACIÓ	
Presentacions realitzades:	
01. Presentació Entitats	19.1.2018
02. Presentació Districte 1	5.3.2018
03. Presentació Entitats	23.3.2018
04. Presentació Taula Tècnica Ciutadana	11.5.2018
05. Presentació Entitats	22.6.2018
06. Presentació Alcaldia	19.11.2018
07. Presentació Membres de Govern	19.11.2018
08. Presentació a la Informativa	20.11.2018
09. Presentació Districtes del Nord	20.11.2018
10. Presentació Districtes del Sud	22.11.2018
11. Sessió amb la Junta de l'OAMA Junta de Museus	10.12.2018
12. Sessió participació 1 PEPS Districtes 1 i 5	13.12.2018
13. Presentació Taula Tècnica Ciutadana	5.3.2019

2. CLASSIFICACIÓ I DEFINICIÓ DELS BÉNS PATRIMONIALS

La selecció dels elements recollits en el PEPS s'ha realitzat d'acord amb els criteris establerts en el document *Directrius de contingut per als catàlegs de béns protegits i plans especials de protecció*, redactat conjuntament pel Departament de Territori i Sostenibilitat i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (versió de febrer de 2013), tal i com s'ha esmentat anteriorment.

Altrament, el tractament del patrimoni de Sabadell resta justificat pel marc normatiu i per l'aplicació directe dels criteris i de les observacions generals esmentades en els capítols precedents.

Així en el Títol I de la Llei del Patrimoni Cultural Català (LPCC 9/1993) determina que el Catàleg i el Pla especial de protecció que el desenvolupa són els instruments generals de protecció de patrimoni. L'objectiu és el de conservar i preservar els béns d'interès històric, artístic, arquitectònic, ambiental i paisatgístic.

En funció d'aquest preàmbul, per desenvolupar i justificar l'ordenació proposada en el PEPS, s'estimen els apartats següents.

DESCRIPCIÓ DELS TIPUS DE BÉNS (Genèrics)

Els elements del Catàleg es classifiquen en:

- **Béns Arquitectònics (CA i EA)**

El patrimoni arquitectònic, el conformen els elements o conjunts amb valor cultural, històric o identitari dels municipis. Els béns arquitectònics els podem dividir en dos grups: els elements i els conjunts.

- **Conjunts Arquitectònics (CA):**

Conjunts històrics, barris, carrers, cementiris, etc. Dins aquesta classificació quedarien inclosos: els conjunts edificatoris, els Ambients (carrers del Centre i de la Creu Alta catalogats; Polígons d'habitatges dels anys 1950-60 i operacions de plurihabitatge i d'espai públic).

- **Elements Arquitectònics (EA):**

Monuments arquitectònics historicoartístics declarats.

Elements singulars: escuts, pedres heràldiques, creus de terme, etc.

Fragments: portalades, tanques, tribunes, relleus, pintures murals o esgrafiats a una façana, etc...

Obra civil: camins, vies de transport, ponts i túnels, obres d'abastament d'aigua (Torres d'aigua) o d'electricitat, mines, etc.

Arquitectura popular: masies, molins de vent, etc.

- **Béns Arqueològics i Paleontològics (BARP)**

El patrimoni arqueològic, el conformen el conjunt de jaciments o àrees (en subsòl, sòl i vol) que poden servir per al coneixement de la història o la cultura de l'indret, sempre que per a obtenir aquest coneixement calgui estudiar-los amb metodologia arqueològica.

El patrimoni paleontològic està format per aquelles zones on poden haver-hi elements fòssils no relacionats amb l'ésser humà ni amb els seus orígens o antecedents, que permeten l'estudi del desenvolupament de la vida vegetal o animal.

Constitueixen el patrimoni arqueològic i paleontològic:

- **Els jaciments:** elements que es conserven "in situ" i presenten interès arqueològic com estructures constructives positives o negatives evidents, concentració de béns, etc.

- **Els espais de protecció arqueològica:** àrees en les quals, o bé per evidències materials o per antecedents històrics o per altres indicis documentals, es pensa que poden existir restes arqueològiques o paleontològiques. Tenen una protecció transitòria.
 - **Les àrees d'expectativa arqueològica:** zones on s'han produït troballes aïllades i superficials, que no proporcionen la suficient informació per situar el jaciment possible. En aquestes zones, prèviament a la concessió de llicències d'obres, s'han de realitzar sondeigs i prospeccions arqueològiques d'acord amb el Servei d'Arqueologia de la Direcció General del Patrimoni Cultural, per tal de confirmar l'existència del jaciment. Poden tenir aprofitament privat sempre i quan no hi hagi restes arqueològiques.
 - **Les zones paleontològiques:** llocs on hi ha vestigis fossilitzats (fòssils com esquelets, closques, impressions de plantes, petjades, fems fossilitzats, etc.), que constitueixen una unitat coherent i amb entitat pròpia, encara que cadascun individualment no tingui valors rellevants.
- **Béns Socioculturals i Etnològics (BSE)**
- El patrimoni sociocultural i etnològic, el conformen els elements o indrets d'interès sociocultural de la memòria històrica, com ara:
- Les zones d'interès etnològic: tipologies residencials, vestigis d'una activitat econòmica (industrial, militar, religiosa, agropecuària, forestal, pesquera, extractiva, etc.), intervencions en el paisatge...
 - Els camins, les fonts, els pous, les basses, els pantans, les mines, etc.
- **Béns Naturals (BN)**
- El patrimoni natural, el configuren els indrets i/o elements naturals i els espais geològics que signifiquen el municipi, així com els referents a la biodiversitat del territori. Inclou:
- Els espais d'interès geològic: coves, abrics, singularitats naturals (geòtops), etc.
 - Les zones de recàrrega d'aqüífers.
 - Els entorns fluvials (riberals, penya-segats, torrents i rieres, etc.).
 - Els boscos singulars.
 - Els arbres monumentals.
 - Altres elements naturals i/o ecològics.
- **Béns Ambientals i Paisatgístics (BAMP)**
- El patrimoni paisatgístic, el conformen les àrees el valor de les quals és el resultat de la interacció dinàmica entre els factors naturals (geologia, climatologia, hidrologia, etc.) i els humans (activitat econòmica, assentaments, etc.).
- En aquest tipologia es poden incloure:
- Les àrees i entorns d'interès paisatgístic.
 - Els recorreguts: camí ral, itineraris paisatgístics, etc.
 - Les fonts i les dolls.
 - Els miradors i els fons escènics.
 - Els elements caracteritzadors: cingleres, turons, feixes, marges, tanques, cabanes, etc.
 - Els jardins històrics.

DESCRIPCIÓ DE LA TIPOLOGIA FUNCIONAL DE BÉNS ARQUITECTÒNICS DE SABADELL

(En color i negreta, béns llistats en el PEPS)

Per les seves característiques funcionals, hem diferenciat els conjunts i elements arquitectònics catalogats atenent a les diverses categories de béns arquitectònics ajustades a la realitat del patrimoni de Sabadell, en aquest sentit cal destacar la presència de la categoria dels Depatxos (D) com una singularitat.

DESCRIPCIÓ DE LES CATEGORIES DE PROTECCIÓ

Les categories de protecció dels béns recollits en el PEPS són les que estableix el document *Directrius de contingut per als catàlegs de béns protegits i plans especials de protecció*, redactat conjuntament pel Departament de Territori i Sostenibilitat i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (febrer de 2013) i s'emmarquen en la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català (LPCC) i en el planejament urbanístic.

La categoria a la que pertany cada bé s'ha determinat atenent als principis derivats de la legislació sectorial i a les característiques particulars de cada un dels elements

Un cop catalogat el bé mitjançant l'aprovació d'aquest PEPS, passarà a ser patrimoni protegit del municipi, amb totes les implicacions juridicoadministratives que correspongui.

S'estableixen quatre categories: tres que corresponen a les definides per la LPCC (BCIN, BCIL i EPA) i una quarta per als béns que es protegeixen per via urbanística (BPU); aquesta darrera categoria pot tenir tants subtipus com es desitgi en funció de les diferents especificitats.

▪ Béns Culturals d'Interès Nacional (BCIN)

Són els béns immobles més rellevants del patrimoni cultural català inclosos en el Registre de Béns Culturals d'Interès Nacional el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Gaudeixen d'aquesta protecció:

- Els béns més rellevants del patrimoni cultural català, declarats per la Generalitat segons el procediment que estableix la LPCC.
- Els castells i les fortificacions, segons el que estableix el Decret de 22 d'abril de 1949, recollit a la disposició addicional 1.2 de la LPCC.
- Les creus de terme, els escuts, els emblemes, les pedres heràldiques, els rotlles de justícia, etc., segons els que estableix el Decret 571/1963, de 14 de març.
- Determinats museus inclosos al llistat que apareix al Decret 474/1962, d'1 de març.
- Les coves, els abrics i els indrets que contenen manifestacions d'art rupestre segons la disposició addicional 1.3 de la LPCC.

Segons l'article 7 de LPCC, els béns d'aquesta categoria es classifiquen en:

- a) Monument històric: construcció o altra obra material produïda per l'activitat humana que configura una unitat singular.
- b) Conjunt històric: agrupament de béns immobles, continu o dispers, que constitueix una unitat coherent i delimitable amb entitat pròpia, encara que cadascun individualment no tingui valors rellevants.
- c) Jardí històric: espai delimitat que és fruit de l'ordenació per l'home d'elements naturals i que pot incloure estructures de fàbrica.
- d) Lloc històric: paratge natural on es produeix un agrupament de béns immobles que fan part d'una unitat coherent per raons històriques i culturals a la qual es vinculen esdeveniments o records del passat, o que contenen obres de l'home amb valors històrics o tècnics.
- e) Zona d'interès etnològic: conjunt de vestigis, que poden incloure intervencions en el paisatge natural, edificis i instal·lacions, que contenen en llur si elements constitutius del patrimoni etnològic de Catalunya.
- f) Zona arqueològica: lloc on hi ha restes de la intervenció humana que solament és susceptible d'ésser estudiat en profunditat amb la metodologia arqueològica, tant si es troba en la superfície com si es troba en el subsòl o sota les aigües. En el cas que els béns culturals immobles definits per

les lletres a), b), c), d) i e) tinguin en el subsòl restes que solament siguin susceptibles d'ésser estudiades arqueològicament, tindran també la condició de zona arqueològica.

- g) Zona paleontològica: lloc on hi ha vestigis fossilitzats que constitueixen una unitat coherent i amb entitat pròpia, encara que cadascun individualment no tingui valors rellevants.

▪ **Béns Culturals d'Interès Local (BCIL)**

Són els béns integrants del patrimoni cultural català que, tot i llur significació i importància, no compleixen les condicions pròpies dels BCIN. Han d'ésser inclosos en el Catàleg del Patrimoni Cultural Català. Els instruments de protecció i control d'aquests béns recauen principalment en els municipis. Formen part d'aquesta categoria:

- Els béns radicats a Catalunya que estaven inclosos en catàlegs de patrimoni cultural incorporats en plans urbanístics vigents en el moment de l'entrada en vigor de la LPCC, si aquest planejament que els protegeix encara és vigent, llevat que siguin BCIN. Continuen sent BCIL els béns inclosos en precatàlegs anteriors a la LPCC que van ser inscrits al Catàleg de Patrimoni Cultural Català.
- Els béns declarats com a BCIL pel procediment regulat per la LPCC, a través de declaracions individuals (art. 17 LPCC) pels ajuntaments (quan els municipis tinguin més de 5.000 habitants) o pels consells comarcals (quan els municipis tinguin menys de 5.000 habitants).
- Els béns inclosos en Catàlegs incorporats en plans urbanístics aprovats a partir de l'entrada en vigor de la LPCC que han estat comunicats al Departament de Cultura.

▪ **Béns amb Protecció Urbanística (BPU)**

Són aquells béns immobles (elements, conjunts, indrets, etc.), no declarats ni incoats BCIN o BCIL, els valors dels quals identifiquen l'arquitectura tradicional del lloc i/o el paisatge del municipi, que el PEPS vol protegir pels seus valors d'interès cultural. Tindran o poden tenir aquesta categoria:

- Els béns inclosos en catàlegs municipals o sectorials incorporats en plans urbanístics (normes subsidiàries de planejament, plans especials de protecció, plans directors urbanístics i plans d'ordenació urbanística municipal, d'acord amb el marc legal actual) aprovats a partir de l'entrada en vigor de la LPCC que no han estat comunicats al Departament de Cultura i que, per tant, no estan inscrits.
- Els béns reconeguts pel pla urbanístic anterior a la LPCC o els béns inventariats que no poden tenir la consideració de BCIL.
- Els béns existents reconeguts pel pla urbanístic que no gaudeixen de cap protecció sectorial.

▪ **Espais de Protecció Arqueològica (EPA)**

Es consideren espais de protecció arqueològica i són objecte de catalogació, els jaciments que no han estat declarats BCIN on, per evidències materials, per antecedents històrics o per altres indicis, se suposa l'existència de restes arqueològiques o paleontològiques.

Tots els EPA s'han d'incorporar al Catàleg de Patrimoni Cultural Català i en els catàlegs urbanístics.

L'adequada protecció d'un bé catalogat pot requerir la delimitació i la regulació d'un àmbit de protecció al seu entorn, l'alteració del qual podria afectar i desmerèixer els seus valors i trencar la seva harmonia amb l'entorn natural i/o la identitat en el paisatge urbà on s'emplaça.

Així, vinculat als béns catalogats (elements o conjunts), es pot delimitar un àmbit d'influència o "entorn" amb una regulació específica per tal de garantir la protecció ambiental del bé.

L'entorn delimitat, que pot incloure el subsòl, és constituït per l'espai, sigui edificat o no, que dona suport ambiental al bé catalogat. Qualsevol variació en la regulació urbanística de "l'entorn" pot incidir directa o indirectament en els valors protegits del bé limitant-ne la contemplació o l'estudi.

L'entorn de protecció s'ha de definir i delimitar atenent a criteris visuals, ambientals, paisatgístics i/o urbanístics. La localització del bé catalogat, la tipologia del valor, així com la seva classificació condicionaran les característiques i efectes de l'entorn definit. La delimitació s'ha d'ajustar a l'àmbit que sigui necessari per a la correcta protecció; això és especialment important perquè la definició de les condicions concretes d'actuació en aquest entorn poden suposar alteracions encobertes de l'aprofitament urbanístic.

En el cas dels jaciments arqueològics i els EPA, les llicències d'obres dins d'aquest perímetre hauran de ser objecte d'informe previ del Servei d'Arqueologia de la Direcció General del Patrimoni Cultural, que podrà dictaminar la realització de sondeigs arqueològics per tal de delimitar el jaciment i decidir posteriorment l'actuació més adient.

Com a conclusió, els béns patrimonials recollits en el PEPS es classifiquen en les diferents categories:

- **Béns Arquitectònics (BA)**
- **Béns Arqueològics – Paleontològics (BARP)**
- **Béns Socioculturals – Etnològics (BSE)**
- **Béns Naturals (BN)**
- **Béns Ambientals – Paisatgístics (BAMP)**

Així per exemple, per al cas d'elements patrimonials amb valor preferentment arquitectònic s'estableixen els **Nivells de protecció** següents:

N.1 INTEGRAL

N.2 CONSERVACIÓ (Tipològic)

N.3 PARCIAL

N.4 AMBIENTAL (només pels Ambients declarats)

N.5 DOCUMENTAL

Aquests nivells de protecció de béns arquitectònics catalogats constitueixen l'expressió d'intensitat de protecció sobre cada un d'ells.

En el cas de béns patrimonials Naturals (BN) o Mediambientals – paisatgístics (BAMP), per exemple, s'estableixen igualment diferents nivells de protecció en funció de dos variables: tipus d'element i tipus d'intervenció admissible, regulats a la normativa del present document. Així per exemple, en el cas dels arbres hi ha definits tres graus: **nivell de protecció I** (no admet la substitució de l'element), **nivell de protecció II** (s'admet la substitució per un altre exemplar de característiques similars) i **nivell de protecció III** (s'admet la substitució per altres espècies que contribueixin a garantir unes millors condicions per a l'entorn natural).

A banda d'aquesta classificació en atenció al nivell de protecció, el PEPS també incorpora la classificació recollida al Títol I de la Llei 9/93, de 30 de setembre, de patrimoni cultural català, que diferencia entre les tres categories de protecció que s'han exposat anteriorment i que són:

- **Béns Culturals d'Interès Nacional (BCIN)**, definits com aquells elements més rellevants del patrimoni cultural català, tant mobles com immobles.

- **Béns Culturals d'Interès Local (BCIL)**, béns que, tot i llur significació i importància, no compleixen amb les condicions pròpies dels béns culturals d'interès nacional. S'inclouen igualment en el Catàleg del Patrimoni Cultural Català.
- **Restants béns integrants del patrimoni cultural català (BPU)**, és a dir, aquells que, tot i no haver estat seleccionats com a BCIN o BCIL, reuneixen els valors descrits en l'article 1 de la Llei 9/93, és a dir, valor històric, artístic, arquitectònic, arqueològic, paleontològic, etnològic, documental, bibliogràfic, científic o tècnic.

C. MARC LEGAL I CONTINGUT

1. MARC LEGAL.

- El Text refós de la Llei d'urbanisme (TRLUC) aprovat pel Decret Legislatiu 1/2010, de 3 d'agost i modificat per la Llei 3/2012, de 22 de febrer i del seu Reglament, Decret 305/2006 (RLUC), de 18 de juliol així com el Decret 64/2014, de 13 de maig, pel qual s'aprova el Reglament de protecció de la legalitat urbanística.
- El Pla Especial (PEPS) completa la regulació del patrimoni cultural per al municipi de Sabadell, segons el que estableix la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català.
- El Pla Especial (PEPS) es desenvolupa en aplicació del Decret 78/2002 del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic.
- Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge i el Decret 343/2006, de 19 de setembre, pel qual es desenvolupa la Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge.
- El present Pla especial (PEPS) es redacta també d'acord amb la legislació territorial i sectorial vigent per raó de la matèria que es tracta i en concret el Pla Territorial Metropolità de Barcelona, aprovat definitivament el 20 d'abril de 2010.
- El Pla Especial (PEPS) es desenvolupa en el marc del Text refós del Pla general municipal d'ordenació de Sabadell (MPG-8-TR) aprovat definitivament pel conseller de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya el 31 de juliol de 2000, en matèria de Protecció de Patrimoni.
- Modificació puntual del Pla general municipal d'ordenació de Sabadell per a determinats elements protegits pel PEPPS (MPG-55) aprovat definitivament en data 19 d'abril de 2011 (DOGC de 4 de maig de 2011).

1. DOCUMENTS QUE INTEGREN EL PEPS

El present Pla Especial Urbanístic de Protecció del Patrimoni i Catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals de Sabadell (PEPS) està compost pels següents documents:

A- MEMÒRIA

B- NORMATIVA

C- CATÀLEG DE BÉNS

El catàleg aplega i relaciona tots els béns arquitectònics, arqueològics – paleontològics, socioculturals – etnològics, naturals i ambientals - paisatgístics que són objecte de protecció. Cada element protegit queda recollit en la "Fitxa de Protecció", unitat bàsica de coneixement, classificació i establiment del nivell de protecció de l'element en qüestió.

Els béns es distribueixen segons les categories següents, detallant entre els que ja constaven en el PEPBAMAS -amb la seva referència- i els de nova incorporació (Bé emergents). També s'assenyalen amb un subratllat en les referències els conjunts arquitectònics, per diferenciar-los dels que no porten subratllat i que són elements arquitectònics:

01 Béns Arquitectònics**01 Arquitectura Agrícola (AA)**

01 AA.01 Pou de Glaç de Sant Oleguer	PEPBAMAS 10.14
02 AA.02 Sèquia Monar	PEPBAMAS 10.15
03 AA.03 Bassa de Ca la Paula	Bé emergent
04 AA.04 Molí de Vent al carrer de Gurrea	Bé emergent
05 AA.05 Barraca – habitatge de Joan Bros	Bé emergent
TOTAL 5 Elements Arquitectònics (EA)	

02 Arquitectura Funerària (AF)

01 AF.01 Cementiri de Sant Nicolau	PEPBAMAS 9.16
02 AF.01.01 Capella del Cementiri de Sant Nicolau	
03 AF.01.02 Mausoleu de Joan Turull Comadrán i família	Bé emergent
04 AF.01.03 Panteó de Jaume Molins i família	Bé emergent
05 AF.01.04 Panteó de la "Familie Theodore Jenny Hermann"	Bé emergent
06 AF.01.05 Panteó de Miquel Baygual i els seus	Bé emergent
07 AF.01.06 Panteó de Joan Carol Prat	Bé emergent
08 AF.01.07 Mausoleu de Joan Fontanet Pont	Bé emergent
09 AF.01.08 Mausoleu de Camil Giralt	Bé emergent
10 AF.01.09 Panteó de Josep Sallarès Deu	Bé emergent
11 AF.01.10 Panteó de Valentí Buxeda	Bé emergent
12 AF.01.11 Panteó de la Família Casañé Bosser	Bé emergent

TOTAL 11 Elements Arquitectònics i 1 Conjunt Arquitectònic (CA)

03 Arquitectura Industrial (AI)

01 AI.001 Molí d'en Torrella	PEPBAMAS 6.1
02 AI.002 Molí d'en Mornau	PEPBAMAS 6.2 / GC Reg. 4094
03 AI.003 Molí de Sant Oleguer	PEPBAMAS 6.3
04 AI.004 Molí d'en Galí	PEPBAMAS 6.4
05 AI.005 Molí d'en Font	PEPBAMAS 6.5
06 AI.006 Molí Xic	PEPBAMAS 6.6
07 AI.007 Molí d'en Fontanet	PEPBAMAS 6.7
08 AI.007.01 Molí d'en Fontanet	PEPBAMAS 6.7
09 AI.007.02 Molí d'en Fontanet	PEPBAMAS 6.7
10 AI.008 Molí de les Tres Creus	PEPBAMAS 6.8
11 AI.009 Xemeneia del Vapor de Cal Molins	PEPBAMAS 10.4
12 AI.010 Xemeneia del Vapor Gran del Cotó	PEPBAMAS 10.5
13 AI.011 Xemeneia del Molí de l'Amat	PEPBAMAS 10.11
14 AI.012 Xemeneia del Vapor de l'Escapçat	PEPBAMAS 10.12
15 AI.013 Xemeneia de la fàbrica Garriga Germans	PEPBAMAS 10.16
16 AI.014 Xemeneia del Vapor Bonaventura Brutau	PEPBAMAS 10.17
17 AI.015 Xemeneia del Vapor d'en Valentí Casas	PEPBAMAS 10.18
18 AI.016 Xemeneia de la Granja del Pas	PEPBAMAS 10.19
19 AI.017 Xemeneia de cal Bros	PEPBAMAS 10.22
20 AI.018 Xemeneia del Vapor d'en Rovira	PEPBAMAS 10.23
21 AI.019 Xemeneia del Molí de l'Oriac	PEPBAMAS 10.24

22 AI.020 Xemenia de Cal Vinardell	PEPBAMAS 10.35
23 AI.021 Xemenia de la Universitat, de cal Mainou i Cia.	PEPBAMAS 10.38
24 AI.022 Vapor Turull	PEPBAMAS 7.1
25 AI.023 Vapor Pissit	PEPBAMAS 7.2
26 AI.023.01 Vapor Pissit	PEPBAMAS 7.2
27 AI.023.02 Vapor Pissit	PEPBAMAS 7.2
28 AI.024 Vapor Badia (Biblioteca pública municipal)	PEPBAMAS 7.3
29 AI.025 Vapor Codina	PEPBAMAS 7.4
30 AI.025.01 Vapor Codina	PEPBAMAS 7.4
31 AI.025.02 Vapor Codina	PEPBAMAS 7.4
32 AI.026 Vapor Buxeda Vell	PEPBAMAS 7.5
33 AI.026.01 Vapor Buxeda Vell	PEPBAMAS 7.5
34 AI.026.02 Vapor Buxeda Vell	PEPBAMAS 7.5
35 AI.026.03 Vapor Buxeda Vell	PEPBAMAS 7.5
36 AI.027 Vapor de la O - Xemenia i sala de calderes	PEPBAMAS 7.6
37 AI.027.01 Vapor de la O	PEPBAMAS 7.6
38 AI.027.02 Vapor de la O	PEPBAMAS 7.6
39 AI.028 Vapor Cremat	PEPBAMAS 7.7
40 AI.028.01 Vapor Cremat - Tèxtil Gorina	PEPBAMAS 7.7
41 AI.028.02 Vapor Cremat - Tèxtil Gorina	PEPBAMAS 7.7
42 AI.029 Vapor Buxeda Nou	PEPBAMAS 7.8
43 AI.029.01 Vapor Buxeda Nou	PEPBAMAS 7.8
44 AI.029.02 Vapor Buxeda Nou	PEPBAMAS 7.8
45 AI.030 Vapor Jeroni Gibert	PEPBAMAS 7.9
46 AI.030.01 Vapor Jeroni Gibert / Mein S.A	PEPBAMAS 7.9
47 AI.030.02 Vapor Jeroni Gibert / Mein S.A	PEPBAMAS 7.9
48 AI.031 Fàbrica Sallarés Deu, S.A.	PEPBAMAS 7.10
49 AI.031.01 Fàbrica Sallarés Deu S.A.	PEPBAMAS 7.10
50 AI.032 Vapor Llonch	PEPBAMAS 7.11
51 AI.033 Fàbrica dels Nois Buxó	PEPBAMAS 7.12
52 AI.034 Vapor de Ca la Daniela	PEPBAMAS 7.13
53 AI.035 Vapor Grau	PEPBAMAS 7.14
54 AI.035.01 Vapor Grau	PEPBAMAS 7.14
55 AI.035.02 Vapor Grau	PEPBAMAS 7.14
56 AI.036 Vapor Can Quadres	PEPBAMAS 7.15
57 AI.036.01 Vapor Can Quadres	PEPBAMAS 7.15
58 AI.036.02 Vapor Can Quadres	PEPBAMAS 7.15
59 AI.037 La Farinera	PEPBAMAS 7.16
60 AI.038 Vapor de l'Escardat	PEPBAMAS 7.17
61 AI.038.01 Vapor de Ca l'Escardat	PEPBAMAS 7.17
62 AI.038.02 Vapor de Ca l'Escardat	PEPBAMAS 7.17
63 AI.039 Vapor Fills d'Esteve Serra	PEPBAMAS 7.18
64 AI.040 Vapor de Cal Seydoux	PEPBAMAS 7.19
65 AI.041 Ca l'Estruch i Xemenia	PEPBAMAS 7.20
66 AI.042 Fàbrica Llagostera- Sampere	PEPBAMAS 7.21
67 AI.042.01 Fàbrica Llagostera – Sampere	PEPBAMAS 7.21
68 AI.042.02 Fàbrica Llagostera – Sampere	PEPBAMAS 7.21
69 AI.042.03 Fàbrica Llagostera – Sampere. Galeria	PEPBAMAS 7.21
70 AI.043 Vapor de Cal Borni Duch	PEPBAMAS 7.22
71 AI.043.01 Vapor Cal Borni Duch	PEPBAMAS 7.22
72 AI.043.02 Vapor Cal Borni Duch	PEPBAMAS 7.22
73 AI.044 Taller de Serralleria del Munné (Conjunt)	PEPBAMAS 7.23

74 AI.044.01 Taller de Serralleria dels Munné	PEPBAMAS 7.23
75 AI.044.02 Taller de Serralleria dels Munné	PEPBAMAS 7.23
76 AI.045 Fàbrica Artèxtil S.A.	PEPBAMAS 8.1
77 AI.045.01 Fàbrica Artèxtil, S.A.	PEPBAMAS 8.1
78 AI.045.02 Fàbrica Artèxtil, S.A.	PEPBAMAS 8.1
79 AI.046 Fàbrica Sampere	PEPBAMAS 8.2
80 AI.047 La Llanera	PEPBAMAS 8.3
81 AI.047.01 La Llanera	PEPBAMAS 8.3
82 AI.047.02 La Llanera	PEPBAMAS 8.3
83 AI.048 Fàbrica Tort	PEPBAMAS 8.4
84 AI.049 Condicionament i Docks de Sabadell	PEPBAMAS 8.5
85 AI.050 Edifici de Cassa	PEPBAMAS 8.6
86 AI.051 Fàbrica i despatx Successor de Camps Germans	PEPBAMAS 8.7
87 AI.052 Fàbrica Cal Balsach	PEPBAMAS 8.8
88 AI.053 Asea Brown Boveri (ABB)	PEPBAMAS 8.9
89 AI.054 Fàbrica Molins Germans	PEPBAMAS 8.10
90 AI.055 Fàbrica Arraona, S.A.	PEPBAMAS 8.11
91 AI.056 L'Energia	PEPBAMAS 8.12
92 AI.057 Elevador d'aigües	PEPBAMAS 8.13
93 AI.058 Fàbrica Vicenç Planas	PEPBAMAS 8.14
94 AI.059 Fàbrica d'Antoni Trallero	PEPBAMAS 8.15
95 AI.060 Cal Fideuer	PEPBAMAS 8.16
96 AI.061 Tallers Fontanet	PEPBAMAS 8.17
97 AI.062 Fàbrica Comes, S.A.	PEPBAMAS 8.18
98 AI.063 Antic dipòsit del gas - L'Energia	PEPBAMAS 8.19
99 AI.064 Fàbrica Marcet	PEPBAMAS 10.20
100 AI.064.01 Xemeneia de la fàbrica Marcet	PEPBAMAS 8.21
101 AI.065 Nau Miquel Dalmasas	PEPBAMAS 8.21
102 AI.066 Conjunt industrial carrers de Caresmar, Jacquard	Bé emergent (Només Baygual 8.22)
103 AI.066.01 Fàbrica Baygual i Llonch	PEPBAMAS 8.22
104 AI.066.02 Fàbrica Baygual i Llonch	PEPBAMAS 8.22
105 AI.066.03 Conjunt ind. Caresmar, Jacquard, G. Farguell	Bé emergent
106 AI.067 Xemeneia de la Fàbrica Montllor	PEPBAMAS 10.21
107 AI.068 Forn de calç de la Font dels Plàtans	Bé emergent
108 AI.069 Forn i obrador de ceràmica de l'Escaiola	Bé emergent
109 AI.070 Forn d'obra a Can Moragues - Can Vilar	PEPBAMAS 10.32
110 AI.071 Forn d'obra al carrer de Sant Quirze	Bé emergent
111 AI.072 Forn de calç de Ribatallada	Bé emergent
112 AI.073 Nau de Joan Deniel	Bé emergent
113 AI.074 Vapor Muntanyola	Bé emergent
114 AI.075 Puncernau Germans	Bé emergent
115 AI.076 Nau Pau Sempere	Bé emergent
116 AI.077 Singla i Codina	Bé emergent
117 AI.078 Tintoreria Castelló	Bé emergent
118 AI.079 Auxiliar Industrial Sabadellense i Xemeneia	Bé emergent
119 AI.080 Fàbrica de Vicente Cascón González	Bé emergent
120 AI.081 Rentador de Cal Llonch i Xemeneia	Bé emergent
121 AI.083 Fàbrica de Josep Casas	Bé emergent
122 AI.084 Fàbrica Tèxtil Riba, S.A.	Bé emergent
123 AI.085 Fàbrica de Giralt i Cia	Bé emergent
124 AI.086 Fàbrica Capmany	Bé emergent
125 AI.087 Fàbrica Rogen	Bé emergent

126 AI.088	Nau de Joaquim Sallarès	Bé emergent
127 AI.089	Filatura "Sucesores y Viuda Cotema"	Bé emergent
128 AI.090	Fàbrica d'Eusebi Forrellad	Bé emergent
129 AI.091	Foneria Magriñà	Bé emergent
130 AI.092	Caldereria Guillem, S.A.	Bé emergent
131 AI.093	Nau Industrial al carrer de Cellers	Bé emergent
132 AI.094	Fàbrica J.D. Casanovas, S.A.	Bé emergent
133 AI.095	Fàbrica de Joan Saltor Saumell	Bé emergent
134 AI.096	Xemeneia Timsa	Bé emergent
135 AI.097	Fàbrica del passeig de Can Feu	Bé emergent
136 AI.098	Magatzem al carrer de Borràs	Bé emergent
137 AI.099	Nau Marcet	Bé emergent
138 AI.100	Conjunt de naus del carrer de Sant Baldomer	Bé emergent

TOTAL 118 Elements Arquitectònics (EA) i 20 Conjunts Arquitectònics (CA)

04 Comerços emblemàtics (AC)

01 AC.01	Farmàcia Llop	PEPBAMAS 4.32
02 AC.02	Merceria Homedes	Bé emergent
03 AC.03	Farmàcia Argelaguet	Bé emergent
04 AC.04	Ferreteria Sabadell	Bé emergent
05 AC.05	Perfumeria Soley	Bé emergent

TOTAL 5 Elements Arquitectònics (EA)

05 Despatxos (D)

01 D.01	Despatx Gorina	PEPBAMAS 5.1
02 D.02	Despatx Genís i Pont	PEPBAMAS 5.2
03 D.03	Despatx Lluch	PEPBAMAS 5.3
04 D.04	Despatx Buxeda	PEPBAMAS 5.4
05 D.05	Despatx Coromines	PEPBAMAS 5.5
06 D.06	Despatx Solé	PEPBAMAS 5.6
07 D.07	Despatx Romeu	PEPBAMAS 5.7
08 D.08	Despatx i habitatge - Garriga Germans	PEPBAMAS 5.8

TOTAL 8 Elements Arquitectònics (EA)

06 Arquitectura de Defensa (AD)

01 AD.01	Muralla de Sabadell	PEPBAMAS 10.42 / GC Reg.4255
02 AD.02	Conjunt de l'antiga caserna de la Guàrdia Civil	PEPBAMAS 9.50
03 AD.03	Arsenal i polvorí de l'aeroport de Sabadell	PEPBAMAS 10.28
04 AD.04	Refugi antiaeri del carrer de Caresmar	PEPBAMAS 10.29
05 AD.05	Refugi antiaeri N.1 del carrer de Buxeda	PEPBAMAS 10.41
06 AD.06	Refugi antiaeri N.1-D del IES Pau Vila	Bé emergent

TOTAL 6 Elements Arquitectònics (EA)

07 Arquitectura Pública, semipública, Representativa (AP/R)

01 AP/R.01 Escola Industrial	PEPBAMAS 9.1
02 AP/R.02 Escola Enric Casassas	PEPBAMAS 9.2
03 AP/R.03 Escola Sagrada Família	PEPBAMAS 9.3
04 AP/R.04 Ajuntament de Sabadell	PEPBAMAS 9.6
05 AP/R.05 Caixa d'Estalvis de Sabadell	PEPBAMAS 9.8
06 AP/R.06 Hotel Suís	PEPBAMAS 9.9
07 AP/R.07 La Maternitat	PEPBAMAS 9.10
08 AP/R.08 Hospital Parc Taulí. Clínica de la Salut	PEPBAMAS 9.11
09 AP/R.09 Companyia de Gas	PEPBAMAS 9.25
10 AP/R.10 Mercat Central	PEPBAMAS 9.26
11 AP/R.11 Col·legi dels Escolapis	PEPBAMAS 9.27
12 AP/R.12 Edifici de Correus	PEPBAMAS 9.28
13 AP/R.13 Hotel Espanya	PEPBAMAS 9.29
14 AP/R.14 Gremi de Fabricants de Sabadell	PEPBAMAS 9.30
15 AP/R.15 Edifici Sindicats	PEPBAMAS 9.31
16 AP/R.16 Estació RENFE	PEPBAMAS 9.32
17 AP/R.17 Teatre Principal	PEPBAMAS 9.33
18 AP/R.18 Edifici de la Telefònica	PEPBAMAS 9.34
19 AP/R.19 Estació FFCC (Ferrocarrils de Catalunya, S.A.)	PEPBAMAS 9.35
20 AP/R.20 Teatre de la Faràndula	PEPBAMAS 9.37
21 AP/R.21 Mercat de Sant Joan	PEPBAMAS 9.38
22 AP/R.22 Mútua Sabadellenca	PEPBAMAS 9.39
23 AP/R.23 Escola dels Maristes	PEPBAMAS 9.40
24 AP/R.24 Cooperativa la Sabadellenca	PEPBAMAS 9.41
25 AP/R.25 L'Ateneu	PEPBAMAS 9.42
26 AP/R.26 Edifici del Banc de Sabadell	PEPBAMAS 9.43
27 AP/R.27 Casa Bracons	PEPBAMAS 9.44
28 AP/R.28 Col·legi de Santa Gemma i Casal d'avis	PEPBAMAS 9.45
29 AP/R.28.01 Col·legi de Santa Gemma	PEPBAMAS 9.45
30 AP/R.28.02 Casal d'avis de Santa Gemma	PEPBAMAS 9.45
31 AP/R.29 Escola Municipal de Música i Conservatori	PEPBAMAS 9.47
32 AP/R.30 Piscina Marcet	PEPBAMAS 9.48
33 AP/R.31 Escola Industrial	PEPBAMAS 9.49
34 AP/R.32 Casinet Colon	PEPBAMAS 9.49
35 AP/R.33 Escola Creu Alta	PEPBAMAS 9.53
36 AP/R.34 Cínica infantil del Nen Jesús	PEPBAMAS 9.54
37 AP/R.35 Antic edifici del Círcol Republicà Federal	PEPBAMAS 9.55
38 AP/R.36 Cinemes Imperial	PEPBAMAS 9.57
39 AP/R.37 Col·legi Nostra Senyora del Carme	PEPBAMAS 9.58
40 AP/R.38 Institut de Paleontologia Dr. Miquel Crusafont	PEPBAMAS 9.59
41 AP/R.39 Mercat de la Creu Alta	PEPBAMAS 9.60
42 AP/R.40 Edifici d'oficines del passeig de Manresa	PEPBAMAS 9.61
43 AP/R.41 Institut Ferran Casablanca	PEPBAMAS 9.62
44 AP/R.42 Centre de Formació d'Adults de Can Rull	PEPBAMAS 9.63
45 AP/R.43 Acadèmia Catòlica	Bé emergent
46 AP/R.44 Pavelló Municipal d'Esports de Sabadell	Bé emergent

TOTAL 45 Elements Arquitectònics (EA) i 1 Conjunt Arquitectònic (CA)

08 Arquitectura Religiosa (AR)

01 AR.01 Ermita de Santa Maria de Togores	PEPBAMAS 1.3
02 AR.02 Santuari de la Mare de Déu de la Salut	PEPBAMAS 9.18
03 AR.02.01 Santuari de la Mare de Déu de la Salut	PEPBAMAS 2.74
04 AR.02.02 Santuari de la Mare de Déu de la Salut	PEPBAMAS 2.74
05 AR.03 Església de Sant Fèlix	PEPBAMAS 9.12
06 AR.04 Església de Sant Antoni Maria Claret	PEPBAMAS 9.13
07 AR.05 Església de la Puríssima Concepció	PEPBAMAS 9.14
08 AR.06 Església de Sant Agustí	PEPBAMAS 9.15
09 AR.07 Església de Sant Vicenç de Jonqueres	PEPBAMAS 9.17
10 AR.08 Ermita de Sant Iscle i Santa Victòria	PEPBAMAS 9.19
11 AR.09 Ermita de Sant Vicenç de Verders	PEPBAMAS 9.20
12 AR.10 Capella de Sant Nicolau	PEPBAMAS 9.21
13 AR.11 Església de Sant Julià d'Altura	PEPBAMAS 9.22
14 AR.12 Sant Pau de Riu-Sec	PEPBAMAS 9.23
15 AR.12.01 Sant Pau de Riu-Sec	PEPBAMAS 9.23
16 AR.12.02 Sant Pau de Riu-Sec	PEPBAMAS 9.23
17 AR.13 Església de la Santíssima Trinitat	PEPBAMAS 9.24
18 AR.14 Església de la Creu Alta	PEPBAMAS 9.52
19 AR.15 Parròquia de Ca n'Oriac	PEPBAMAS 9.56
20 AR.16 Ermita de la Mare de Déu dels Dolors	PEPBAMAS 1.23
21 AR.17 Parròquia de la Santa Creu	Bé emergent

TOTAL 19 Elements Arquitectònics (EA) i 2 Conjunts Arquitectònics (CA)

09 Arquitectura Residencial Rural (ARR)

01 ARR.01 Casa Duran	PEPBAMAS 1.1 / GC Reg.177
02 ARR.02 Ca n'Ustrell	PEPBAMAS 1.4
03 ARR.03 Masia de Sant Oleguer	PEPBAMAS 1.5
04 ARR.04 Masia de Can Deu	PEPBAMAS 1.6
05 ARR.04.01 Masia de Can Deu	PEPBAMAS 1.6
06 ARR.04.02 Molí de Vent de la Masia de Can Deu	PEPBAMAS 1.6
07 ARR.05 Masia de Can Llong	PEPBAMAS 1.7
08 ARR.05.01 Masia de Can Llong	PEPBAMAS 1.7
09 ARR.05.02 Molí de Vent de Can Llong	PEPBAMAS 1.7
10 ARR.06 Can Vilar	PEPBAMAS 1.8
11 ARR.07 Castell de Can Feu	PEPBAMAS 1.9
12 ARR.08 Can Lletget	PEPBAMAS 1.10
13 ARR.09 Can Rull	PEPBAMAS 1.11
14 ARR.10 Masia Can Gambús	PEPBAMAS 1.12
15 ARR.10.01 Masia Can Gambús	PEPBAMAS 1.12
16 ARR.10.02 Sínia de la Masia de Can Gambús	PEPBAMAS 10.30
17 ARR.11 Masia de Ca n'Oriac	PEPBAMAS 1.13
18 ARR.12 Masia Torre Berardo	PEPBAMAS 1.14 / GC Reg.1336
19 ARR.12.01 Masia Torre Berardo	PEPBAMAS 1.14 / GC Reg.1336
20 ARR.12.02 Capella Torre Berardo	PEPBAMAS 1.14 / GC Reg.1336

21 ARR.13 Can Moragues	PEPBAMAS 1.15
22 ARR.14 Ca n'Argelaguet	PEPBAMAS 1.16
23 ARR.15 Mas Canals	PEPBAMAS 1.17
24 ARR.16 Can Domènec	PEPBAMAS 1.18
25 ARR.17 Ca n'Alzina	PEPBAMAS 1.19
26 ARR.18 Masia Can Mimó	PEPBAMAS 1.20
27 ARR.18.01 Masia Can Mimó	PEPBAMAS 1.20
28 ARR.18.02 Molí de vent de Can Mimó	PEPBAMAS 1.20
29 ARR.19 Masia Can Borrell de Sant Pau	PEPBAMAS 1.21
30 ARR.19.01 Masia Can Borrell de Sant Pau	PEPBAMAS 1.21
31 ARR.19.02 Molí de vent de Can Borrell de Sant Pau	PEPBAMAS 1.21
32 ARR.20 Masia Granja del Pas	PEPBAMAS 1.22
33 ARR.20.01 Masia Granja del Pas	PEPBAMAS 1.22
34 ARR.20.02 Molí de vent de la Masia de la Granja del Pas	PEPBAMAS 1.22
35 ARR.21 Torre del Canonge	PEPBAMAS 1.23
36 ARR.22 Can Manent	PEPBAMAS 1.26
37 ARR.23 Can Roqueta	PEPBAMAS 1.27
38 ARR.24 Masia de Sant Pau	PEPBAMAS 1.28
39 ARR.25 Can Garriga	PEPBAMAS 1.29
40 ARR.26 Can Llobet	PEPBAMAS 1.30
41 ARR.27 Can Viloca	PEPBAMAS 1.39

TOTAL 34 Elements Arquitectònics (EA) i 7 Conjunts Arquitectònics (CA)

10 Arquitectura Residencial Urbana / Blocs singulars (ARU/B)

01 ARU/B.01 Conjunt d'edificis d'habitatges c. de Barcelona	PEPBAMAS 4.17
02 ARU/B.02 Conjunt d'habitatges de Can Deu	PEPBAMAS 4.38
03 ARU/B.03 Conjunt d'habitatges del carrer d'Alemanya	PEPBAMAS 4.39
04 ARU/B.04 Plurihabitatge al carrer del Pare Sallarès	PEPBAMAS 4.45
05 ARU/B.05 Plurihabitatge a Can Llong	Conjunt emergent
06 ARU/B.06 Plurihabitatge Les Tres Creus	Conjunt emergent
07 ARU/B.07 Plurihabitatge de la plaça d'Aurora Bertrana	Conjunt emergent
08 ARU/B.08 Plurihabitatge del carrer de Martí l'Humà	Conjunt emergent
09 ARU/B.09 Edifici d'habitatges de Can Marçet	PEPBAMAS 4.44

TOTAL 9 Conjunts Arquitectònics (CA)

11 Arquitectura Residencial Urbana / Aïllada (ARU/A)

01 ARU/A.01 Casa Pompeu Casanovas	PEPBAMAS 2.61
02 ARU/A.02 Casa Ponsà	PEPBAMAS 2.8
03 ARU/A.03 Casa Romeu	PEPBAMAS 2.14
04 ARU/A.04 Can Diviu	PEPBAMAS 2.54
05 ARU/A.04.01 Can Diviu	PEPBAMAS 2.54
06 ARU/A.04.02 Can Diviu. Molí de Vent	PEPBAMAS 2.54
07 ARU/A.05 Casa Arimón	PEPBAMAS 2.20
08 ARU/A.06 Casa Marçet Font	PEPBAMAS 2.27
09 ARU/A.07 Casa Montlló	PEPBAMAS 2.43
10 ARU/A.08 Torre Turull	PEPBAMAS 2.53

11 ARU/A.09 Torre Gorina	PEPBAMAS 2.15
12 ARU/A.10 Casa dels Pins	Bé emergent

TOTAL 11 Elements Arquitectònics (EA) i 1 Conjunts Arquitectònics (CA)

12 Arquitectura Residencial Urbana / Mitgeres (ARU/M)

- 01 **ARU/M.001** Casa Masover
- 02 **ARU/M.002** Conjunt d'habitatges del carrer de Sant Antoni
- 03 **ARU/M.003** Conjunt d'habitatges del carrer Major
- 04 **ARU/M.004** Casal de l'Estudi
- 05 **ARU/M.005** Quadra de Cal Campaner
- 06 **ARU/M.006** Cases del carrer de la Rosa, 8-10
- 07 **ARU/M.007** Cases del carrer de l'Església
- 08 **ARU/M.008** Casa de la Travessia de l'Església
- 09 **ARU/M.009** Casal d'en Ferrer Sibiula
- 10 **ARU/M.010** Casal d'en Guillem Borriana
- 11 **ARU/M.011** Conjunt d'habitatges del carrer del Pedregar
- 12 **ARU/M.012** Casa Baygual
- 13 **ARU/M.013** Casa Turull
- 14 **ARU/M.014** Casa Antoni Casanovas
- 15 **ARU/M.015** Casa Bru
- 16 **ARU/M.016** Casa Taulé
- 17 **ARU/M.017** Cases Manent
- 18 **ARU/M.017.01** Cases Manent
- 19 **ARU/M.017.02** Cases Manent
- 20 **ARU/M.017.03** Cases Manent
- 21 **ARU/M.018** Casa Tarradas
- 22 **ARU/M.019** Casa Isidre Fochs
- 23 **ARU/M.020** Casa Manau
- 24 **ARU/M.021** Casa Bartolomé Guasch
- 25 **ARU/M.022** Casa Rof
- 26 **ARU/M.023** Casa Trullàs
- 27 **ARU/M.024** Casa Francesc Llonch
- 28 **ARU/M.025** Casa Molins
- 29 **ARU/M.026** Casa Isard / Llonch / Casa Estany / Llonch
- 30 **ARU/M.027** Casa Brujas
- 31 **ARU/M.028** Casa Buxó
- 32 **ARU/M.029** Casa Nogués
- 33 **ARU/M.030** Casa Prats
- 34 **ARU/M.031** Casal Vila i Fusté
- 35 **ARU/M.032** Casa Gorina Morató
- 36 **ARU/M.033** Casal de la plaça del Gas
- 37 **ARU/M.034** Casa de la plaça de Marquilles
- 38 **ARU/M.035** Cal Darder / Casa Pierre
- 39 **ARU/M.036** Casa Enric Turull
- 40 **ARU/M.037** Voltes de l'Oliver
- 41 **ARU/M.038** Casa Tamburini
- 42 **ARU/M.039** Conjunt de cases d'en Comadrán
- 43 **ARU/M.040** Casa Mató
- 44 **ARU/M.041** Casa Joan Baptista Ponsà

- 45 **ARU/M.042** Casa del carrer de Josep Renom
- 46 **ARU/M.043** Casa del carrer de Capmany
- 47 **ARU/M.044** Casa Gambús
- 48 **ARU/M.045** Casa Farmàcia Blanchart
- 49 **ARU/M.046** Casa Humet
- 50 **ARU/M.047** Casa Serra
- 51 **ARU/M.048** Casa Jaume Brutau
- 52 **ARU/M.049** Casal del Centenari
- 53 **ARU/M.050** Casa del carrer de Riego
- 54 **ARU/M.051** Casa Balsach
- 55 **ARU/M.052** Casa Àngela Solà
- 56 **ARU/M.053** Casa i magatzem Selvas
- 57 **ARU/M.054** Casa i despatx Maria Sampere
- 58 **ARU/M.055** Cases M. Baygual
- 59 **ARU/M.056** Casa Magdalena Baygual
- 60 **RU/M.057** Casa del carrer de Quevedo, 10
- 61 **ARU/M.058** Casa del carrer de Turull, 53
- 62 **ARU/M.059** Casa del carrer de Sant Cugat, 1
- 63 **ARU/M.060** Casa del carrer del Sol, 108
- 64 **ARU/M.061** Casa Gambús
- 65 **ARU/M.062** Casa Agnès Singla
- 66 **ARU/M.063** Casa del carrer de Cervantes, 67
- 67 **ARU/M.064** Cases de la Rambla
- 68 **ARU/M.065** Casa de la Rambla, 243
- 69 **ARU/M.066** La Funerària
- 70 **ARU/M.067** Casa del passeig de la plaça Major, 34-36
- 71 **ARU/M.068** Casal Buxó
- 72 **ARU/M.069** Casa Joan Romeu
- 73 **ARU/M.070** Casa Casajoana
- 74 **ARU/M.071** Casal del carrer de Sant Quirze, 35
- 75 **ARU/M.072** Casal al carrer de la Salut, 46
- 76 **ARU/M.073** Casa i magatzem Antoni Borràs
- 77 **ARU/M.074** Casal Rosa
- 78 **ARU/M.075** Casal Duran
- 79 **ARU/M.076** Casal al carrer de les Planes, 7
- 80 **ARU/M.077** Cases de Rengle del carrer del Sol
- 81 **ARU/M.078** Conjunt de dues cases de Joan Llenas
- 82 **ARU/M.079** Conjunt de cases d'en Salvany
- 83 **ARU/M.080** Cases de Rengle d'en Pere Turull
- 84 **ARU/M.081** Cases de Rengle del carrer de Corominas
- 85 **ARU/M.082** Cases de Rengle del carrer de l'Estrella
- 86 **ARU/M.083** Cases de Rengle del carrer del Poeta Folguera
- 87 **ARU/M.084** Cases de Rengle d'en Josep Mañosa
- 88 **ARU/M.085** Cases d'en Rafael Llonch
- 89 **ARU/M.086** Cases de Rengle de la plaça dels Usatges
- 90 **ARU/M.087** Cases de Rengle del carrer del Taulí
- 91 **ARU/M.088** Cases de Rengle d'en Guitart Fortuny
- 92 **ARU/M.089** Cases de Rengle del carrer de Tetuán
- 93 **ARU/M.090** Cases de Rengle del carrer del Sol
- 94 **ARU/M.091** Cases de Rengle del carrer de Duran i Sors
- 95 **ARU/M.092** Cases de Rengle del carrer de Joan Plans
- 96 **ARU/M.093** Cases de Rengle del carrer de Sant Pau

- 97 **ARU/M.094** Cases de Rengle del carrer de Montserrat
- 98 **ARU/M.095** Rengle d'habitatges de la Rambla
- 99 **ARU/M.096** Cases de Rengle del carrer de la Parellada
- 100 **ARU/M.097** Cases de Rengle dels carrers de Riego i de Turull
- 101 **ARU/M.097.01** Casal residencial
- 102 **ARU/M.098** Cases de Rengle dels carrers de Riego i de Turull
- 103 **ARU/M.099** Cases de Rengle del carrer de Sant Oleguer
- 104 **ARU/M.100** Rengle de Cases en filera de la Travessia de la Borriana
- 105 **ARU/M.101** Cases de Rengle del carrer de Sant Llorenç
- 106 **ARU/M.102** Cases de Rengle d'Anselm Badia
- 107 **ARU/M.103** Cases de Rengle del carrer de Corominas
- 108 **ARU/M.104** Conjunt de cases d'en Ramon Duran
- 109 **ARU/M.105** Conjunt de cases del carrer de la Rosa, 26-32
- 110 **ARU/M.106** Casa Baciana
- 111 **ARU/M.107** Casa Pau Gambús
- 112 **ARU/M.108** Casa del carrer Major, 79-81
- 113 **ARU/M.109** Casa de Marcos Manich
- 114 **ARU/M.110** Casa Armengol
- 115 **ARU/M.111** Casa Escaiola
- 116 **ARU/M.112** Edifici Morral
- 117 **ARU/M.113** Edifici d'habitatges d'en Mateu Brujas
- 118 **ARU/M.114** Casa Ramón Costajussà
- 119 **ARU/M.115** Edifici Fayos
- 120 **ARU/M.116** Edifici Banc de Bilbao
- 121 **ARU/M.117** Edifici d'habitatges d'en Francesc Ruhí
- 122 **ARU/M.118** Edifici d'habitatges d'en Boi Ventura
- 123 **ARU/M.119** Edifici Residencial de la Via de Massagué, 19
- 124 **ARU/M.120** Edifici d'habitatges del carrer del Sol
- 125 **ARU/M.121** Casa del carrer d'en Font
- 126 **ARU/M.122** Edifici d'habitatges del carrer del Montseny
- 127 **ARU/M.123** Casa del carrer de Covadonga
- 128 **ARU/M.124** Habitatge bifamiliar del carrer de Borràs
- 129 **ARU/M.125** Casa al carrer de Sant Joan, 37
- 130 **ARU/M.126** Casa al carrer de Sant Joan, 39
- 131 **ARU/M.127** Casa al carrer de Sant Joan, 41
- 132 **ARU/M.128** Casa al carrer de Sant Joan, 43
- 133 **ARU/M.129** Edifici d'habitatges del carrer de la República
- 134 **ARU/M.130** Casa de la Rambla, 237-239
- 135 **ARU/M.131** Casa del carrer de la Creueta, 68
- 136 **ARU/M.132** Casa del carrer de la Creueta, 65
- 137 **ARU/M.133** Casa del carrer de la Rosa, 12
- 138 **ARU/M.134** Edifici del carrer de la Rosa, 14-24
- 139 **ARU/M.135** Casa del passeig de la plaça Major, 47-49
- 140 **ARU/M.136** Casa del passeig de la plaça Major, 39-43
- 141 **ARU/M.137** Casa del passeig de la plaça Major, 33
- 142 **ARU/M.138** Casa del passeig de la plaça Major, 15-19
- 143 **ARU/M.139** Casa del passeig de la plaça Major, 54
- 144 **ARU/M.140** Casa del passeig de la plaça Major, 50-52
- 145 **ARU/M.141** Casa del passeig de la plaça Major, 48
- 146 **ARU/M.142** Casa del passeig de la plaça Major, 44-46
- 147 **ARU/M.143** Casa de la Farmàcia Llop
- 148 **ARU/M.143.01** Casa del passeig de la plaça Major, 58

- 149 **ARU/M.144** Casa de la Vídua
- 150 **ARU/M.145** Edificis d'habitatges plurifamiliars al carrer de Sant Cugat
- 151 **ARU/M.146** Casa de la Via de Massagué, 15
- 152 **ARU/M.147** Edifici residencial del carrer de la República
- 153 **ARU/M.148** Edifici residencial del carrer de Ferran Casablanca
- 154 **ARU/M.149** Casa del carrer de la Creueta, 64-64 Bis
- 155 **ARU/M.150** Edifici de la Caixa de Pensions
- 156 **ARU/M.151** Edifici de la Cambra de Comerç
- 157 **ARU/M.152** Edifici de l'antic Centre de Càlcul de Sabadell (CCS)
- 158 **ARU/M.153** Casa del carrer de la Creueta, 62
- 159 **ARU/M.154** Conjunt edificatori del carrer de Gurrea, 34-40
- 160 **ARU/M.155** Casa al carrer de la Creueta, 71-73
- 161 **ARU/M.156** Casa al carrer de la Creueta, 40-42
- 162 **ARU/M.157** Edifici La Granja
- 163 **ARU/M.158** Casa al carrer de Sant Feliu, 5
- 164 **ARU/M.159** Casa al carrer de l'Estrella, 114
- 165 **ARU/M.160** Conjunt de dues cases al carrer de Fèlix Amat, 64-66
- 166 **ARU/M.160.01** Casa al carrer de Fèlix Amat, 64
- 167 **ARU/M.160.02** Casa al carrer de Fèlix Amat, 66
- 168 **ARU/M.161** Casa al carrer de Garcilaso, 8-10
- 169 **ARU/M.162** Casa al carrer de l'Estrella, 172
- 170 **ARU/M.163** Casa del carrer de Jovellanos, 60
- 171 **ARU/M.164** Casa al carrer Major, 52-54
- 172 **ARU/M.165** Casa Camil Fàbregas
- 173 **ARU/M.166** Conjunt de tres cases al carrer de Pau Claris
- 174 **ARU/M.167** Casa i Magatzem al carrer del Montseny
- 175 **ARU/M.168** Casa Ramon Puig Renom
- 176 **ARU/M.169** Casa de Guillem Matarranz
- 177 **ARU/M.170** Cases del carrer de Sant Pau, 61-65
- 178 **ARU/M.171** Casa del carrer de Sant Pau, 22
- 179 **ARU/M.172** Casa del carrer de Ribot i Serra, 82
- 180 **ARU/M.173** Casa al carrer de Sallarès i Pla, 106
- 181 **ARU/M.174** Casa del carrer de Sallarès i Pla, 102
- 182 **ARU/M.175** Casa amb jardí al carrer de Vila Cinca, 9-11
- 183 **ARU/M.176** Casa amb jardí al carrer de Vila Cinca, 13
- 184 **ARU/M.177** Casa amb jardí al carrer de Josep Renom, 14
- 185 **ARU/M.178** Casa amb jardí a la carretera de Prats de Lluçanès
- 186 **ARU/M.179** Casa amb jardí al carrer de Calassanç Duran, 140-142
- 187 **ARU/M.180** Cases del carrer de Calassanç Duran, 130-132
- 188 **ARU/M.181** Casa al carrer de Vila Cinca, 29
- 189 **ARU/M.182** Casa al carrer de Vila Cinca, 38-40
- 190 **ARU/M.183** Casa al carrer de Vila Cinca, 14-16
- 191 **ARU/M.184** Casa al carrer de Vila Cinca, 6-8
- 192 **ARU/M.185** Casa al carrer de Latorre, 79 (Gran Via)
- 193 **ARU/M.186** Cases del carrer de la Unió, 48-50-52
- 194 **ARU/M.187** Casa al carrer de Ribot i Serra, 154
- 195 **ARU/M.188** Casa Capella
- 196 **ARU/M.189** Habitatge de renda al carrer de l'Illa, 6-8
- 197 **ARU/M.190** Habitatge unifamiliar al carrer de la Concepció, 12
- 198 **ARU/M.191** Cases del carrer del Jardí, 68-70
- 199 **ARU/M.192** Torre Rama Fides

TOTAL 153 Elements Arquitectònics (EA) i 46 Conjunts Arquitectònics (CA)

13 Obres d'Enginyeria (OE)

01 OE.01 Pont de la Salut	PEPBAMAS 10.1
02 OE.02 Passeres del Riu Ripoll	PEPBAMAS 10.37
03 OE.03 Pont Vell de Castellar	Bé emergent
04 OE.04 Pèrgola de formigó – Polígon de Can Feu	Bé emergent
05 OE.05 Torre de l'Aigua	PEPBAMAS 10.2
06 OE.06 Torre de l'aigua del Barri de la Concòrdia	Bé emergent

TOTAL 5 Elements Arquitectònics (EA) i 1 Conjunt Arquitectònic (CA)

14 Elements Singulars / Espais i Mobiliari Urbà (S)

01 S.01 Safareigs de la Font Nova + Font	PEPBAMAS 9.4
02 S.02 Safareigs de la Creu Alta	PEPBAMAS 9.5
03 S.03 Plaça de Granados + Fanal + Font	PEPBAMAS 10.3
04 S.04 Passeig de Cal Jepó + Portalada de Cal Jepó	PEPBAMAS 10.6 (Pas) 10.7 (Por)
05 S.05 Monument a Anselm Clavé	PEPBAMAS 10.8
06 S.06 Monument a Joan Sallarés i Pla	PEPBAMAS 10.40
07 S.07 Creu de Barberà	PEPBAMAS 10.9
08 S.08 Creu Alta	PEPBAMAS 10.13
09 S.09 Tanca de Can Puiggener	PEPBAMAS 10.10
10 S.10 Quiosc del parc del Taulí	PEPBAMAS 10.25
11 S.11 Coves de Sant Oleguer	PEPBAMAS 10.36
12 S.12 Font del Trinxeraire	PEPBAMAS 10.31
13 S.13 Font de la Granota	PEPBAMAS 10.33
14 S.14 Font del Càntir	PEPBAMAS 10.34
15 S.15 Passeig de la Revolució	Conjunt emergent
16 S.16 Baixada de la Cobertera. Talussos del Ripoll. Passeig	Conjunt emergent
17 S.17 Fites de terme	Conjunt emergent

TOTAL 14 Elements Arquitectònics (EA) i 3 Conjunts Arquitectònics (CA)

15 Ambients (AM)

01 AM.01 Barri de Can Feu	Ambient emergent
02 AM.02 Barri de la Concòrdia	“
03 AM.03 Barri de Campoamor - Grup de Sant Pau	“
04 AM.04 Barri de Can Deu	“
05 AM.05 Barri d'Arraona - Els Merinals	“
06 AM.06 Polígon de Torre Romeu	“
07 AM.07 Conjunt d'habitatges de la plaça d'Espanya	“
08 AM.08 Conjunt d'habitatges vora el Mercat de la Creu Alta	“
09 AM.09 Conjunt Eix Macià - Parc Catalunya	“
10 AM.10.01 Carrer de l'Advocat Cirera	“

11 AM.10.02 Plaça de l'Angel	“
12 AM.10.03 Carrer d'Arimón	“
13 AM.10.04 Carrer de la Borriana	“
14 AM.10.05 Racó del Campanar	“
15 AM.10.06 Carrer de les Comèdies	“
16 AM.10.07 Carrer de la Creueta	“
17 AM.10.08 Carrer del Doctor Puig	“
18 AM.10.09 Plaça del Doctor Robert	“
19 AM.10.10 Carrer de l'Escola Industrial	“
20 AM.10.11 Carrer de l'Església	“
21 AM.10.12 Travessia de l'Església	“
22 AM.10.13 Carrer d'en Font	“
23 AM.10.14 Carrer de la Font Nova	“
24 AM.10.15 Plaça del Gas	“
25 AM.10.16 Carrer de Gràcia	“
26 AM.10.17 Carrer de l'Illa	“
27 AM.10.18 Carrer de la Indústria	“
28 AM.10.19 Jardinet de la Caixa	“
29 AM.10.20 Carrer de Jesús	“
30 AM.10.21 Carrer de Llobet	“
31 AM.10.22 Carrer de la Lluna	“
32 AM.10.23 Carrer Major	“
33 AM.10.24 Passeig de Manresa	“
34 AM.10.25 Carrer de Marià Fortuny	“
35 AM.10.26 Plaça de Marquilles	“
36 AM.10.27 Via de Massagué	“
37 AM.10.28 Plaça del Mercat	“
38 AM.10.29 Carrer del Mestre Rius	“
39 AM.10.30 Carrer de Narcís Giral	“
40 AM.10.31 Carrer de la Palanca	“
41 AM.10.32 Carrer de les Paus	“
42 AM.10.33 Carrer del Pedregar	“
43 AM.10.34 Placeta del Pedregar	“
44 AM.10.35 Passeig de la Plaça Major	“
45 AM.10.36 Rambla	“
46 AM.10.37 Raval de Dins	“
47 AM.10.38 Raval de Fora	“
48 AM.10.39 Carrer de la República	“
49 AM.10.40 Carrer de la Riera Alta	“
50 AM.10.41 Carrer de la Riera Baixa	“
51 AM.10.42 Carrer de Riera Villaret	“
52 AM.10.43 Carrer de la Rosa	“
53 AM.10.44 Carrer de la Salut	“
54 AM.10.45 Carrer de Sant Antoni	“
55 AM.10.46 Carrer de Sant Antoni Maria Claret	“
56 AM.10.47 Carrer de Sant Feliu	“
57 AM.10.48 Carrer de Sant Jaume	“
58 AM.10.49 Plaça de Sant Jaume	“
59 AM.10.50 Carrer de Sant Joan	“
60 AM.10.51 Carrer de Sant Pau	“
61 AM.10.52 Carrer de Sant Pere	“
62 AM.10.53 Carrer de Sant Quirze	“

63	AM.10.54	Plaça de Sant Roc	“
64	AM.10.55	Carrer del Sol	“
65	AM.10.56	Carrer de les Tres Creus	“
66	AM.10.57	Carrer de les Valls	“

02 Béns Arqueològics - Paleontològics

01 Àrees d'Expectativa Arqueològica (AEA)

- 01 **AEA.001** Sant Julià d'Altura
- 02 **AEA.002** Serra de Ca n'Ustrell
- 03 **AEA.002.01** Ca n'Ustrell
- 04 **AEA.002.02** Serra de Ca n'Ustrell (B)
- 05 **AEA.003** Can Deu
- 06 **AEA.004** Mas Canals
- 07 **AEA.005** Castellarnau
- 08 **AEA.005.001** Torre Berardo
- 09 **AEA.005.002** Carrer O Castellarnau
- 10 **AEA.005.003** Castellarnau (romà)
- 11 **AEA.005.004** Castellarmau (prehistòric) A i B
- 12 **AEA.005.006** Jardíns de Castellarnau
- 13 **AEA.005.007** Camí de Cal Berardo
- 14 **AEA.005.011** Restaurant Mas la Vinya
- 15 **AEA.008.002** Pol·lígon II de Can Llong
- 16 **AEA.006** Can Coniller Vell
- 17 **AEA.007.001** Serra de Pedralba
- 18 **AEA.007.002** Cases Blanques
- 19 **AEA.007** Serra de Pedralba
- 20 **AEA.008** Serra de Can Llong
- 21 **AEA.008.001** Serrat de Can Llong - Masia de Can Llong
- 22 **AEA.009** Can Rull
- 23 **AEA.010** Can Feu
- 24 **AEA.010.001** Castell de Can Feu
- 25 **AEA.010.002** Forn de Can Feu
- 26 **AEA.011** Can Marcet-Can Planas
- 27 **AEA.011.001** Can Marcet
- 28 **AEA.011.003** Solar de Can Planas
- 29 **AEA.012** Can Llobet
- 30 **AEA.013** Sant Pau de Riu-Sec - Camp d'Aviació
- 31 **AEA.013.001** Camp d'Aviació
- 32 **AEA.013.002** Can Diviu
- 33 **AEA.013.003** Sant Pau de Riu-Sec
- 34 **AEA.013.004** Can Diviu-Torre Gorina
- 35 **AEA.014** Carrers d'Espronceda-Goya
- 36 **AEA.015** Molí d'en Galí
- 37 **AEA.016** Can Moragues
- 38 **AEA.017** Can Garriga
- 39 **AEA.018** Mas Baiona
- 40 **AEA.019** Molí de l'Oriac
- 41 **AEA.020** Molí d'en Font
- 42 **AEA.021** Serra de Can Borgonyó
- 43 **AEA.022** Carrer de Francesc Layret
- 44 **AEA.023** Creu Alta-Vapor de Cal Tous

- 45 **AEA.023.001** Creu Alta
- 46 **AEA.023.002** Vapor de Cal Tous
- 47 **AEA.024** Sant Vicenç de Jonquieres - Collsalarca
- 48 **AEA.024.001** Sant Vicenç de Jonquieres
- 49 **AEA.024.002** Collsalarca
- 50 **AEA.025** Can Puiggener
- 51 **AEA.026** Camí de Togores-Molí de l'Amat
- 52 **AEA.026.001** Camí de Togores
- 53 **AEA.026.002** Molí de l'Amat
- 54 **AEA.027** Torre del Canonge
- 55 **AEA.028** Can Manent - Can Domènec
- 56 **AEA.028.001** Can Manent
- 57 **AEA.028.002** Can Domènec
- 58 **AEA.029** El Fruiterar
- 59 **AEA.030** Taulí
- 60 **AEA.031** Camí de la Tintoreria Castelló
- 61 **AEA.032** Via Romana-Gual del Molí d'en Torrella
- 62 **AEA.033** Castell d'Arraona
- 63 **AEA.034** Els Corral Vells
- 64 **AEA.035** La Salut
- 65 **AEA.036** Sant Nicolau - Ca l'Ermengol
- 66 **AEA.036.001** Ca n'Ermengol
- 67 **AEA.036.002** Sant Nicolau
- 68 **AEA.036.003** Pla de Sant Nicolau - Marge del riu
- 69 **AEA.036.004** Antena de Ràdio Sabadell
- 70 **AEA.036.005** Cementiri de Sabadell
- 71 **AEA.037** Can Manent
- 72 **AEA.038** Ca n'Alzina
- 73 **AEA.039** Can Mimó
- 74 **AEA.040** Can Viloca
- 75 **AEA.041** Horta Vella-Nois Buxó-Molí Xic
- 76 **AEA.041.001** Horta Vella
- 77 **AEA.041.002** Nois Buxó
- 78 **AEA.041.003** Molí Xic
- 79 **AEA.042** Molí d'en Fontanet
- 80 **AEA.043** Horta del Romau
- 81 **AEA.044** Can Fadó Vell
- 82 **AEA.045** Can Lletget
- 83 **AEA.046** Can Roqueta - Can Piteu - Torre Romeu
- 84 **AEA.046.001** Can Roqueta
- 85 **AEA.046.002** Carrer de Mas Carbó, Carrer de Ca n'Alzina i Avinguda de Can Bordoll
- 86 **AEA.046.003** Avinguda de Can Bordoll i Carrer de Can Llobateres
- 87 **AEA.046.004** Avinguda de Can Bordoll
- 88 **AEA.046.005** Carrer de Ca n'Alzina, núms. 101-107
- 89 **AEA.046.006** Carrer de Ca n'Alzina, núms. 109-115
- 90 **AEA.046.007** Serra de la Salut
- 91 **AEA.046.008** Carrer de Ca n'Alzina, núms. 125 - 143
- 92 **AEA.046.009** Carrer de Ca n'Alzina, núm 14

- 93 **AEA.046.010** Carrer de Can Camps / Carrer de Can Bordoll
- 94 **AEA.046.011** Carrer de Can Camps, núm. 1
- 95 **AEA.046.012** Carretera B-140
- 96 **AEA.046.013** Can Piteu
- 97 **AEA.046.014** Forn de Torre-romeu
- 98 **AEA.046.015** Carrer de Ca n'Alzina, núms. 148-150-152
- 99 **AEA.046.016** Masia de Can Roqueta
- 100 **AEA.046.017** Can Roqueta II (sector est)
- 101 **AEA.046.018** Parcel·la carrers de Ca n'Alzina - Mas Carbó
- 102 **AEA.046.019** Negròpolis de Can Piteu - Can Roqueta
- 103 **AEA.046.020** Estació bombament depuradora Sabadell - Riu Ripoll
- 104 **AEA.046.021** Can Piteu II
- 105 **AEA.046.022** Ca n'Hereu
- 106 **AEA.046.023** Can Roqueta - Carrer de Ca n'Alzina
- 107 **AEA.046.024** Carrer de Ca n'Alzina, núm. 71- Mas Baiona
- 108 **AEA.046.025** Can Roqueta - Can Revella
- 109 **AEA.046.026** Can Roqueta-Av de Can Roqueta-Carrer de Mas Baiona-Can Gener-Corrals Nous
- 110 **AEA.047** Sant Oleguer
- 111 **AEA.047.001** Sant Oleguer
- 112 **AEA.047.002** Pla de Sant Oleguer
- 113 **AEA.047.003** Carrer de Calders
- 114 **AEA.047.004** Molí de Sant Oleguer
- 115 **AEA.047.005** Vapor Cremat o Tèxtil Gorina
- 116 **AEA.047.006** Avinguda de Pablo Iglesias
- 117 **AEA.048** Auxiliar Industrial Sabadellense
- 118 **AEA.049** Centre Històric
- 119 **AEA.049.002** Passeig de la Plaça Major
- 120 **AEA.049.003** Racó del Campanar
- 121 **AEA.049.004** Església de Sant Fèlix
- 122 **AEA.049.005** Aparcaments Jardinets
- 123 **AEA.049.006** Carrer de Sant Antoni Maria Claret - Plaça del Doctor Robert
- 124 **AEA.049.007** Carrer de Sant Antoni Maria Claret
- 125 **AEA.049.008** Carrer del Pedregar
- 126 **AEA.049.009** Casa Duran
- 127 **AEA.049.010** Carrer de la Borriana, núms 33-35 - Carrer de Sant Joan
- 128 **AEA.049.012** Carrer de la Borriana, núm. 14
- 129 **AEA.049.014** Carrer de Sant Joan - Carrer de Sant Josep
- 130 **AEA.049.016** Carrer del Doctor Puig, 7-13
- 131 **AEA.049.018** Carrer del Doctor Puig, núm. 21 / Carrer de Marià Fortuny, núm. 20
- 132 **AEA.049.019** Carrer de la Salut / Carrer del Doctor Puig
- 133 **AEA.049.020** Plaça de l'Àngel / Carrer de la Salut
- 134 **AEA.049.022** Plaça de l'Àngel
- 135 **AEA.049.023** Carrer Raval de Dins, núm. 12
- 136 **AEA.049.025** Carrer de les Valls - Carrer de Calderón
- 137 **AEA.049.030** Plaça de Sant Roc, núm. 13
- 138 **AEA.049.031** Carrer de l'Advocat Cirera, núms. 12-14-16
- 139 **AEA.049.033** Carrer de l'Advocat Cirera
- 140 **AEA.049.034** Carrer de l'Advocat Cirera, núms. 5-13

- 141 **AEA.049.040** Vapor de Joan Salt
- 142 **AEA.049.041** Carrer de Sant Quirze, núm. 18
- 143 **AEA.049.042** Carrer de Sant Quirze, núm 34
- 144 **AEA.049.043** Passeig de la Plaça Major, núms. 45-49
- 145 **AEA.049.044** Casal d'Estudi
- 146 **AEA.049.045** Carrer del Doctor Puig núm. 9
- 147 **AEA.049.046** Carrer Raval de Dins, núm. 14
- 148 **AEA.049.049** Carrer del Doctor Puig, núms. 17-19
- 149 **AEA.049.050** Plaça de Sant Roc
- 150 **AEA.049.051** Carrer de Sant Quirze, núm. 47
- 151 **AEA.049.052** Carrer Raval de Dins, núms. 40-42
- 152 **AEA.049.053** Carrer del Sol
- 153 **AEA.049.054** Carrer de Sant Pau, núms. 7-9 / Carrer de Sant Pere, núm. 12
- 154 **AEA.049.055** Carrer de la Rosa, núm. 28-32
- 155 **AEA.049.056** Carrer de la Borriana, núms. 30-32 / Passeig de la Plaça Major, núms. 16-18
- 156 **AEA.049.057** Carrer de la Borriana, núm. 19 / Carrer de Sant Joan, núm. 16
- 157 **AEA.049.058** Raval de Dins, núm. 36
- 158 **AEA.049.060** Via de Massagué, núms. 6-8 / Raval de Dins, núms. 7-9
- 159 **AEA.049.065** Carrer de Sant Antoni Maria Claret, núms. 10-14
- 160 **AEA.049.068** Carrer de Marià Fortuny / Passatge de Can Jonc
- 161 **AEA.049.069** Carrer de Gràcia, núms. 28-28B
- 162 **AEA.049.071** Carrer de Sant Quirze, núms. 11-11B
- 163 **AEA.049.072** Plaça de Sant Roc, núms. 7-9
- 164 **AEA.049.073** Carrer de les Tres Creus - Carrer de Sant Cristòfor
- 165 **AEA.049.074** Via de Massagué, núms. 16-22 - Raval de Dins, núms. 21-27
- 166 **AEA.049.078** Mercat Central
- 167 **AEA.049.087** Carrer de Gràcia, núms. 1-5
- 168 **AEA.049.088** Carrer del Convent, núm. 33.- Raval de Fora, núm. 40
- 169 **AEA.050** Molí de les Tres Creus
- 170 **AEA.051** Joan B. Amadé - La Farinera
- 171 **AEA.051.001** Joan B. Amadé
- 172 **AEA.051.002** La Farinera
- 173 **AEA.052** Vapor de Joan Comerma
- 174 **AEA.054** Miquel Cladellas
- 175 **AEA.055** Vapor Buxeda Nou - Vapor Casanovas - Jeroni Gibert
- 176 **AEA.055.001** Vapor Buxeda Nou
- 177 **AEA.055.002** Jeroni Gibert
- 178 **AEA.056** Vapor de Ca L'Escardat
- 179 **AEA.057** Vapor d'En Borrell
- 180 **AEA.058** Vapor Cal Borni Duch
- 181 **AEA.059** Vapor Fills d'Esteve Serra
- 182 **AEA.060** Vapor de Cal Seydoux
- 183 **AEA.061** Carrer Major de la Creu Alta
- 184 **AEA.062** Sèquia Monar
- 185 **AEA.063** Refugi antiaeri del Carrer Jacint Verdaguer
- 186 **AEA.064** Molí d'en Mornau
- 187 **AEA.065** Vapor d'en Cusidó

02 Jaciments Arqueològics (JA) – Jaciments Paleontològics (JP)

- 188 JA-01 Jaciment Arqueològic de Sant Pau de Riu-Sec
- 189 JA-02 Jaciment Arqueològic de la Muralla de Sabadell
- 190 JA-03 Jaciment Arqueològic de Can Gambús
- 191 JA-04 Jaciment Arqueològic de la Salut
- 192 JP-01 Jaciment Paleontològic de Can Llobateres
- 193 JP-02 EPA Jaciment paleontològic

03 Béns Socioculturals i Etnològics

- 01 BSE.01 Coves de Sant Oleguer
- 02 BSE.02 Refugis antiaeris i Arsenal i Polvorí
- 03 BSE.03 Pavelló Municipal d'Esports
- 04 BSE.04 Stolpersteine
- 05 BSE.05 Bar "El Diluvio"
- 06 BSE.06 Capella de Sant Josep Obrer
- 07 BSE.07 Fàbrica Baygual i Llonch
- 08 BSE.08 Antic edifici del Círcol Republicà Federal
- 09 BSE.09 Teatre les Delícies - Patronat Eulàlia Garriga
- 10 BSE.10 Plaques històriques existents

04 Béns Naturals

- 01 BN.01 Torrent de la Murtra, el Fangar i Sobarber
- 02 BN.02 Torrent de Gotelles-Ribatallada
- 03 BN.03 Sistema del Bosc de Can Deu
- 04 BN.04 Torrent de Colobres
- 05 BN.05 Plana de Togores-Can Vilar
- 06 BN.06 Riu Tort
- 07 BN.07 Sistema de la riera de Can Canyameres, Riera Seca i Santi
- 08 BN.08 Sistema del Torrent de la Romeua
- 09 BN.09 Sistema del Torrent de Can Feu
- 10 BN.10 Sistema del riu Ripoll
- 11 BN.11 Sistema del riu Sec i entorn Santa Pau

05 Béns Ambientals i Paisatgístics

- 01 BAMP.001.00 Font de La Tosca
- 02 BAMP.002.00 Font i bassa de Can Moragues
- 03 BAMP.002.01 Alzina de Can Moragues
- 04 BAMP.002.02 Pollancre de Can Moragues
- 05 BAMP.003.00 Platans del Torrent de Colobres
- 06 BAMP.004.00 Olivera de Can Vilar
- 07 BAMP.005.00 Ermita de Santa Maria de Togores i Can Pagès Vell
- 08 BAMP.005.01 Pi de les tres branques de Togores
- 09 BAMP.005.02 Xiprers de Togores
- 10 BAMP.005.03 Alzines de Togores
- 11 BAMP.006.00 Roure de la Torre del Canonge
- 12 BAMP.007.00 Font i bassa de la Torre del Canonge
- 13 BAMP.008.00 Pantà de Ribatellada
- 14 BAMP.009.00 Font i bassa de ca n'Argelaguet
- 15 BAMP.010.00 Alzina de ca n'Argelaguet
- 16 BAMP.011.00 Sèquia Monar

17 BAMP.012.00 Les hortes del Ripoll**18 BAMP.013.00 Els camins**

En posterioritat a l'aprovació inicial, els serveis tècnics municipals han motivat haver d'incorporar en el pla determinats béns emergents amb valor patrimonial ja sigui per l'actualització dels àmbits de les Àrees d'expectativa arqueològica i paleontològica o per la voluntat d'inclusió de nous béns arquitectònics que no estaven catalogats en el document aprovat inicialment. Del resultat de l'estudi d'al·legacions i de les aportacions de l'informe del Museu d'Història, s'ha procedit a modificar 7 àrees d'expectativa arqueològica, i a incorporar 22 nous punts d'expectativa paleontològica i també 7 elements arquitectònics.

La relació detallada dels béns emergents de titularitat pública i privada que s'incorporen en el document és la següent:

Bens Arquitectònics (EA i CA)

1. **ARU/M.191.CA** Cases al carrer de Jardí, 68 i 70
2. **AD.06.EA** Refugi antiaeri a l'IES Pau Vila
3. **ARU/M.192.EA** Torre Rama Fides (Joan Boscà /Joan Amades, a la Serra d'en Camaró)
4. **AA.05.EA** Barraca – habitatge de Joan Bros (Parc Agrari)
5. **S.17.CA** Fites de terme (vàries parcel·les)
6. **AI.042.03.EA** Fàbrica Llagostera Sampere. Pas subterrani carrer Sant Baldomer
7. **ARU/A.09.EA** Torre Gorina (incorporació Galeria soterrada connexió casa i vapor Gorina)

Bens Arqueològics (AEA JP AEP)

Ampliació i actualització d'AEA

1. **AEA 061 Creu Alta**
 - c. Major 41B, 43, 45, 47, 49, 51, 55, 57, 59, 61, 63, 73, 79, 81, 83, 87, 93-93bis, 117-123, 127, 129 i 131 / 65- 67, 92, 118 i 115 / 52-54, 70, 78, 110, 112, 116, 132 i 138.
 - c. de Dinarès 1, 3, 9 i 11
 - c. de la Riera Alta 2, 4, 6, 8 i 12 // 3, 5, 7 i 9
 - c. de la Riera Baixa 8, 10, 12, 14, 16, 18 i 20.
2. **AEA 005.012 Polígon II de Can Llong**
 - c. de Venècia, 9
 - c. de Copenhaguen, 12 i 34
 - rda. d' Europa, 15 i 307
3. **AEA.005.001 i AEA.005.003 Castellarnau**
 - Av. de la Pau, 74
 - c. d'Olof Palme, 21
 - c. d'Anne Frank, 9 i 59
4. **AEA.046.017 Can Roqueta II**
 - c. de Can Manent, 15 i 23
 - c. de Can Gener, 21
 - Polígon 9 Parcela 28/29 Can Lletget (3 finques)
5. **AEA.049 Centre Històric**

c. de Sant Pau, 55, 57, 59, 61, 63 i 65
pl. de les Dones del tèxtil

6. AEA.004 Mas Canals

camí del Mas Canals, 172

7. AEA.065 Vapor d'en Cusidó

Àmbit en Plaça innominada

Nova fitxa de Jaciment paleontològic

8. JP-02 Jaciment paleontològic de Can Feu (abans dins jaciment de Can Gambús)

Noves Àrees d'expectativa paleontològica, AEP

9. AEP.01 Riutort

Polígon 3 Parcela 15 Torre Canonge.

10. AEP.02 La Salut

Polígon 6 Parcela 107 La Salut

11. AEP.03 Destil·leria Costa

rda. de Ponent, 73

12. AEP.04 Serra d'en Cameró

Av. de Francesc Macià,11

13. AEP.05 Cementiri

ctra. de Caldes, 5

14. AEP.06 Fàbrica Buixó

camí de Can Buxó, 1

15. AEP.07 Sant Nicolau

DS del riu Ripoll, 128

16. AEP.08 Túnel FFCC Generalitat

c. de l'Horta Novella

17. AEP.09 Carrer Gurrea

c. de Gurrea,

18. AEP.10 Torre-Romeu

c. del Congost

19. AEP.11 Can Grau

DS del riu Ripoll, 34

20. AEP.12 Arraona Tèxtil SA – I

DS del riu Ripoll, 26

21. AEP.13 Arraona Tèxtil SA – II

DS del riu Ripoll, 26

22. AEP.14 Fàbrica Marcet

c. de Pau Claris,100

23. AEP.15 Indústries Casablanques

c. de Roger de Flor 86 i 90

24. AEP.16 Fàbrica Cuadras
camí de Can Quadres, 31

25. AEP.17 Sant Oleguer
c. de Pablo Iglesias

26. AEP.18 Can Roqueta 1
DS del riu Ripoll, 28

27. AEP.19 Can Roqueta 2
DS del riu Ripoll, 26

28. AEP.20 Riu Ripoll
DS del riu Ripoll, 26

29. AEP.21 Fàbrica Fochs
pl. d'Indivil i Mandoni

30. AEP.22 Encreuament carreteres de Barcelona i Santa Perpètua
c. de Martí l'Humà, 50

El pla modificat incorpora les esmenes d'aquells errors materials detectats (informatos en l'acord de la CTUAMB de data 09.03.2020 dins el procediment d'avaluació ambiental, i descrits en alguna de les alegacions presentades durant el període d'exposició al públic i també els detectats pels serveis tècnics municipals). També conté millores en la regulació de les intervencions i es clarifiquen els elements objecte de protecció.

De les esmenes d'errors materials detectats es destaquen les següents:

Fitxes amb canvi en el nivell de protecció

AI.027.CA Vapor de la O. El nivell de protecció passa de Documental a Conservació (no es produeix variació real protecció dels elements, només es segueix criteri PEPBAMAS en assignació protecció al conjunt)

AI.027.01.EA Vapor de la O. El nivell de protecció passa de Documental a Conservació (no es produeix variació real protecció dels elements, només es segueix criteri PEPBAMAS en assignació protecció al conjunt)

AI.038.CA Vapor de Ca l'Escardat. El nivell de protecció passa de Parcial a Conservació (es segueix criteri PEPBAMAS en assignació protecció al conjunt)

Les dues façanes a conservar se'ls assigna protecció parcial (per fer més entenedora que és la part que es conserva de les naus enderrocades, abans conservació, la resta continua igual amb conservació i documental)

AI.038.01.EA Vapor de Ca l'Escardat. El nivell de protecció passa de Parcial a Conservació (es segueix criteri PEPBAMAS en assignació protecció al conjunt)

Les dues façanes a conservar se'ls assigna protecció parcial (per fer més entenedora que és la part que es conserva de les naus enderrocades, abans conservació, la resta continua igual amb conservació i documental)

ARU/M.192.EA Farmàcia Blanchart. El nivell de protecció passa de Conservació a Parcial (similar al nivell de protecció de PEPBAMAS)

AI.036.CA Vapor Can Quadres. El nivell de protecció d'una porció d'una de les naus passa de Conservació a Documental (part que va patir incendi)

AI.036.01.EA Vapor Can Quadres. El nivell de protecció d'una porció d'una de les naus passa de Conservació a Documental (part que va patir incendi)

ARU/M.186.CA Cases del carrer de la Unió, 48-50-52. El nivell de protecció passa de parcial a documental

Fitxes amb canvi de codificació

AI.082.EA Conjunt industrial carrers de Caresmar, Jacquard i dels Germans Farguell, passa a ser la fitxa

AI.066.03.EA Conjunt industrial carrers de Caresmar, Jacquard i dels Germans Farguell

AEA.008.002.BARP Polígon II de Can Llong passa a ser la fitxa **AEA.005.012.BARP**

C.1- QUADRE COMPARATIU BÉNS CATALOGATS PEPS / PEPBAMAS

Quadre comparatiu del nombre de béns amb protecció arquitectònica entre el Plans especials de protecció (PEPBAMAS (planejament vigent) i PEPS (proposta))							
PEPS					PEPBAMAS		
Classificació Tipològica	EA	CA	EA+CA	sT	sT	EA	Classificació tipològica
						8	6. Molins, indústria d'energia hidràulica
						23	7. Vapors. Indústria d'energia vapor
03 ARQUITECTURA INDUSTRIAL (AI)	118	20	138	138	53	22	8. Indústria energia elèctrica
04 COMERÇOS EMBLEMÀTICS (AC)	5		5	5			
05 DESPATXOS (D)	8		8	8	8	8	5. Despatxos
07 ARQUITECTURA PÚBLICA, SEMIPÚBLICA, REPRESENTATIVA (AP/R)	45	1	46				
08 ARQUITECTURA RELIGIOSA (AR)	19	2	21	67	63	63	9. Edificis col·lectius
09 ARQUITECTURA RESIDENCIAL RURAL (ARR)	34	7	41	41	39	39	1. Agrícoles i traçat urbà irregular
10 ARQUITECTURA RESIDENCIAL URBANA / BLOCS SINGULARS (ARU/B)			9	9		75	4. Habitatges plurifamiliars i agrupacions
11 ARQUITECTURA RESIDENCIAL URBANA / AÏLLADA (ARU/A)	12	1	13			31	2. Casals i habitatges unifamiliars singulars
12 ARQUITECTURA RESIDENCIAL URBANA / MITGERES (ARU/M)	152	47	199	221	151	45	3. Rengles i promocions d'habitatge unifamiliars
01 ARQUITECTURA AGRÍCOLA (AA)	4		4				
02 ARQUITECTURA FUNERÀRIA (AF)	11	1	12				
06 ARQUITECTURA DE DEFENSA (AD)	6		6				
13 OBRES D'ENGINYERIA (OE)	6		6				
14 ELEMENTS SINGULARS / ESPAIS I MOBILIARI URBÀ (S)	11	6	17	45	42	42	10. Elem infraest. Mobiliari i espais oberts
15 AMBIENTS (AM)		66	66	66			
Total	431	160	591	591	356	356	

	PEPS	PEPBAMAS	diferència
Nombre total d'elements arquitectònics (EA)	431	356	75
Nombre total de conjunts arquitectònics (CA)	160	0	160
Nombre total d'elements i conjunts arquitectònics (EA+CA)	591	356	235

D- LLISTAT GENERAL BÉNS PER CATEGORIES

E- LLISTAT GENERAL BÉNS ARQUITECTÒNICS

F- AVALUACIÓ ECONÒMICA I FINANCERA

G- PLA D'ACTUACIÓ

H- DOCUMENT AMBIENTAL ESTRATÈGIC

I- PLÀNOLS

N 1 Béns Arquitectònics

N 2 Béns Arqueològics

N 3 Bens Naturals / ambientals i paisatgístics

N 4 Béns Socioculturals i Etnològics

D. FINANÇAMENT I DESENVOLUPAMENT DEL PLA

De conformitat amb el marc legislatiu vigent, l'avaluació econòmica i financera conté l'estudi i justificació de la viabilitat del Pla especial de protecció dels béns amb valor arqueològic, mediambiental i arquitectònic i un informe de sostenibilitat econòmica que pondera l'impacte que la posada en marxa del pla representa per a les finances públiques.

A més, incorpora les previsions econòmiques per atendre les necessitats de despesa i inversió que el Pla especial de protecció dels béns amb valor arqueològic, mediambiental i arquitectònic comporta, així com la relació de mitjans amb els que compta l'Administració per afrontar el cost dels beneficis fiscals, subvencions, ajuts econòmics, indemnitzacions per expropiació, adquisicions de béns de particulars objecte de catalogació o per l'exercici del dret de tanteig i retracte.

Es fixen tres línies d'actuació:

- Reducció i/o exempció en tributs i taxes.
- Mesures de foment i ajut.
- Inversió municipal en el Patrimoni catalogat propi.

Així mateix, s'estableix un pla d'actuació que es divideix en tres apartats que es corresponen a cada un dels àmbits de protecció:

- Actuacions en el patrimoni arqueològic i paleontològic. Estan dirigides a generar instruments que planifiquin convenientment les actuacions, proveir de materials per a la divulgació, realització d'activitat didàctiques, etc.
- Actuacions en el patrimoni natural. Identificació d'espècies i hàbitats, fer recorreguts paisatgístics convenients senyalitzats, realitzar activitats didàctiques, etc.
- Actuacions en el patrimoni arquitectònic. En aquest àmbit les actuacions previstes corresponen a actuacions en determinats edificis de propietat municipal, afavorir la conservació dels edificis protegits mitjançant la reducció de taxes, divulgació del patrimoni arquitectònic de la ciutat amb rutes culturals i activitats didàctiques, etc.

Es fixen els mitjans amb els que es recolza cada actuació i el cost estimat per a la seva realització.

E. PATRIMONI ARQUEOLÒGIC I PALEONTOLÒGIC

1. INTRODUCCIÓ

L'arqueologia és una ciència que estudia les restes materials del passat. Per tant, és una disciplina que genera coneixement històric. Però, a més, és un camp d'investigació que posa a l'abast de la comunitat les eines i la teorització sobre uns elements materials que van configurant, lentament però de forma constant, el patrimoni moble i immoble referent a la història de la humanitat. Aquest patrimoni es guarda, habitualment, als museus. Altres vegades, però, aquest patrimoni esdevé un patrimoni de caràcter eminentment constructiu, arquitectònic.

Tot això és necessari remarcar-ho per incidir en el fet que el treball dels professionals dedicats a la arqueologia ha de ser entès com una tasca eminentment científica. Però, en el marc social, aquest treball agafa una dimensió més àmplia i genera una repercussió major: la dimensió patrimonial i cultural.

Aquest abast cultural significa que l'administració pública per un costat, i la societat per un altre, tenen uns drets i uns deures envers el patrimoni arqueològic, envers el seu estudi, la seva preservació i la seva difusió.

Aquest compromís es tradueix, quan ens referim a les atribucions de l'administració pública, en la necessitat de posar al servei d'aquest treball arqueològic els instruments jurídics i les infraestructures necessàries per al seu correcte desenvolupament.

En primer lloc, doncs, s'ha de protegir i impulsar la recuperació del potencial arqueològic que hom coneix i que es pot preservar en el subsòl o, en força casos, també per damunt de la cota zero. La legislació patrimonial ja existeix a nivell genèric, però en l'àmbit local les disposicions normatives encara són escadusseres –o senzillament no existeixen- i és per això que l'arqueologia encara genera “molts problemes”. Senzillament, les administracions municipals no disposen en molts casos d'aquells mecanismes de funcionament administratiu que permetrien que l'activitat arqueològica fos una activitat normalitzada, com ho és la feina de la resta de professionals del camp urbanístic o cultural.

I remarcuem també del camp urbanístic perquè, per sort o per desgràcia, l'activitat contemporània dels arqueòlegs està molt condicionada per l'activitat urbanística, la qual comporta una alteració d'aquelles parts del territori on es preserva el patrimoni arqueològic, unes vegades conegut per la documentació històrica d'indícis, altres vegades per l'aparició fortuïta sense tenir-ne coneixement previ. Potser per això, cada vegada més, el futur de la gestió de l'arqueologia municipal, en les etapes inicials del procés, passa per la seva vinculació professional i tècnica amb els departaments d'urbanisme.

Però com estem remarcant, l'arqueologia està entre dos mons: l'urbanístic i el cultural. Per tant, en segon lloc, com a final del procés d'aquesta gestió patrimonial, i també des de l'administració, s'han de dinamitzar i consolidar aquells centres encarregats de la gestió de tota aquesta activitat arqueològica i de gestionar tot el patrimoni moble que es genera: museus, centres o oficines del patrimoni, etc. Són organismes que, en general, haurien de tenir la responsabilitat administrativa de gestionar aquesta activitat així com també la responsabilitat de gestionar i d'impulsar la difusió i la divulgació de tot el coneixement generat per l'activitat investigadora, responsabilitat compartida amb la universitat en general i els mateixos professionals lliures en concret.

Finalment, entre tots cal entendre que l'arqueologia, sigui des del punt de vista administratiu, sigui des del punt de vista social i cultural, sigui des del punt de vista estrictament científic, ha d'arrelar-se en la quotidianitat del present i ha de ser objecte d'una percepció cada vegada més positiva: el treball arqueològic que fan els professionals i els investigadors, la gestió del patrimoni arqueològic que es fa des de l'administració pública i la difusió del coneixement que genera aquesta activitat han d'arribar a la ciutadania de forma transparent, normalitzada i enriquidora.

Tots aquests compromisos han de comptar amb una empena definitiva, la de la voluntat política per tirar endavant una eina de planificació i d'actuació com la que aquí es vol impulsar, amb un Pla Especial de Protecció, integral que incorpori i aposti per la protecció arqueològica.

És evident que, en aquesta documentació, poden quedar alguns aspectes fora del tractament preventiu d'aquest patrimoni (p. ex. els camins històrics o aquelles àrees verges del rodal on no es tenen indicis de cap element arqueològic), però també és cert que el document que s'ha elaborat és un primer pas, que com a eina de catàleg urbanístic parteix d'uns condicionants tècnics que, de vegades, no es poden solucionar (no es pot protegir íntegrament tot el terme municipal) i que, per tant, està subjecte a la revisió i a les modificacions que, de ben segur, seran oportunes i l'acabaran consolidant com una bona eina de treball.

En definitiva, el més important serà la definició col·lectiva i consensuada dels criteris i dels objectius que finalment han d'impulsar la seva posta en marxa, així com també el desplegament normatiu i tècnic que establirà el marc de responsabilitats, drets i deures de cadascun dels agents que, de manera quotidiana, es troben afectats per aquests temes: administracions públiques, particulars, promotors, arquitectes i professionals de l'arqueologia, bàsicament.

2. EL MAPA DE JACIMENTS ARQUEOLÒGICS DE SABADELL: UNA EINA DE CONEIXEMENT

El mapa de jaciments arqueològics recull totes les informacions arqueològiques documentades a Sabadell de les quals és possible donar una localització concreta. S'ha cartografiat allò que coneixem del patrimoni arqueològic com també aquells llocs en què s'ha intervingut arqueològicament, sense diferenciar les troballes positives de les negatives. Tota la informació disponible sobre aquestes localitzacions s'ha inclòs en una fitxa informativa i descriptiva exhaustiva, que no forma part del Pla però que ha estat l'eina de coneixement de la qual s'ha partit a l'hora d'elaborar el catàleg de les Àrees d'Expectativa Arqueològica (d'ara endavant AEA).

Aquest mapa és consultable on line a través del web dels Museus Municipals de Sabadell i de la plataforma Google Earth:

- Pàgina web dels Museus Municipals de Sabadell: <http://museus.sabadell.cat/mhs/mapa-arqueologic-de-sabadell>
- Google Earth:
www.sabadell.cat/Arqueologic/SBDarqueo.kmz

2.1. METODOLOGIA DE TREBALL

La realització de l'actualització de la informació arqueològica ha requerit de l'anàlisi de les dades científiques i tècniques obtingudes en els diferents jaciments arqueològics documentats en el terme municipal, com també de les diferents intervencions que s'hi han realitzat.

Aquestes dades es recullen en la corresponent fitxa de catàleg, en la categoria de Béns arqueològics i paleontològics, segons el model general de la base de dades *Access*, compartida amb les altres quatre categories de béns catalogats. En les fitxes es descriuen, de forma sintètica, les característiques dels diferents jaciments inventariats. La recollida de dades ha estat selectiva, en el sentit que només s'ha ressenyat aquella informació necessària per tal de valorar l'estat de conservació del patrimoni arqueològic i de poder definir les principals AEA.

Les informacions i dades presentades en la fitxa fan referència a dos aspectes essencials dels jaciments: en primer lloc ens mostra les característiques científiques d'aquests i, en segon lloc, incorpora dades de caràcter administratiu i cadastral.

Les fonts consultades han estat, principalment, quatre:

- a) Les primeres dades obtingudes han partit de l'actual **Pla especial de protecció dels béns arqueològics, mediambientals i arquitectònics de Sabadell** (PEPBAMAS)

- b) El **Mapa Arqueològic de Sabadell** (Museu d'Història de Sabadell, MHS)

Es tracta d'una eina de recerca per tal de conèixer, difondre i preservar el ric patrimoni prehistòric i històric sabadellenc i, en concret, del seu patrimoni arqueològic - paleontològic. Per mitjà del Sistema d'Informació Geogràfica (SIG) es permet consignar en un sol document l'inventari de tots els jaciments arqueològics documentats a Sabadell i també el mapa arqueològic resultant, amb l'objectiu de ser revisats i actualitzats automàticament. Per tant, és un document viu, que cal anar ampliant a mesura que se succeeixen noves troballes arqueològiques. Així mateix, el SIG, integrat per una base de dades i un corpus cartogràfic, permet analitzar la realitat arqueològica segons diferents objectius: patrimonial, de recerca o bé de difusió.

La informació recopilada en el SIG de Sabadell ha permès la confecció d'un nou mapa arqueològic municipal, en què tots els jaciments enregistrats fins al desembre del 2009 es mostren cartogràficament (un total de 189 localitzacions). No hi ha inclosos els jaciments on exclusivament s'han documentat restes d'època contemporània. Amb aquesta eina es pot tenir una visió àmplia i precisa de la distribució del patrimoni arqueològic sabadellenc i de les relacions existents entre els diversos llocs documentats. Actualment tota aquesta informació arqueològica s'inclou en el PEPS, un instrument fonamental per a la correcta gestió administrativa i patrimonial.

El visualitzador *Google Earth* permet navegar pel terme municipal i veure la distribució dels jaciments arqueològics. El mapa interactiu mostra els jaciments per períodes cronològics.

- c) **L'Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya** del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Arqueodada i mapa de l'Inventari arqueològic (**Carta arqueològica de Catalunya**)

L'inventari recull uns 10000 jaciments i està actualitzat fins a l'any 2010. També inclou un mapa amb on estan localitzats els jaciments presents a l'inventari. La descripció de cada jaciment és molt bàsica, municipi, comarca, tipus de jaciment i període (incloent les diverses fases). Alguna vegada conté fotos. Tanmateix és una eina útil per cercar dades bàsiques sobre jaciments arqueològics.

- d) Altres **memòries, informes i fonts documentals** dels arxius administratius del Museu d'Història de Sabadell (MHS) i del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

2.2. CARTOGRAFIA DELS JACIMENTS INVENTARIATS

El conjunt dels jaciments arqueològics es troben identificats i delimitats gràficament, dins el PEPS, als plànols normatius corresponents.

El total dels jaciments i elements d'interès històric i arqueològic inventariats és de 193.

En els plànols normatius aquestes localitzacions apareixen numerades amb el grafisme corresponent.

3. LES ÀREES D'EXPECTATIVA ARQUEOLÒGICA DE SABADELL (AEA)

Tal i com ja s'ha explicat, a partir de la localització dels jaciments arqueològics i establint models d'assentament basats en les condicions físiques del territori, es pot dibuixar un mapa d'expectatives: es pot definir un plànol d'Àrees d'Expectativa Arqueològica.

2.3. INVENTARI I CARTOGRAFIA DE LES AEA

S'han elaborat fitxes del Catàleg de Béns Arqueològics – Paleontològics (BARP) per a les diferents Àrees d'Expectativa Arqueològica que consten de diversos apartats diferenciats, uns amb caràcter informatiu i d'altres de caràcter normatiu.

a. Apartats informatius de la fitxa de les AEA

- Àrea d'Expectativa Arqueològica: descripció de les característiques de l'entorn recollit en l'àmbit de protecció. En cas de no coincidir la denominació de l'AEA amb la del bé protegit, s'identifica aquest darrer.
- Jaciments inclosos en l'AEA: s'especifiquen els jaciments i/o elements d'interès històric (molins, masies...) inclosos en el mateix AEA.
- Proposta de conservació: inclou una descripció d'allò que es proposa com a actuació en el total del bé o els seus elements.
- Comentaris sobre l'expectativa arqueològica: es descriu el potencial arqueològic del sector protegit i es justifiquen altres aspectes cronològics, contextuals, de delimitació, etc.

b. Apartats normatius de la fitxa d'AEA

- Denominació AEA recull la denominació atorgada a l'AEA,
- Element: numeració de l'AEA.
- Categoria de l'AEA: es defineix la categoria, diferenciant entre: àrees d'àmplia expectativa arqueològica o de mínima expectativa.
- Nivell de protecció: es defineixen els nivells de protecció arqueològica proposats per a aquestes àrees, que poden ser de dos tipus: protecció sistemàtica o protecció preventiva i documental.
- Categoria de protecció del patrimoni cultural: s'especifica en atenció a la Llei de Patrimoni cultural (Llei 9/93 de 30 de setembre) la categoria de protecció del patrimoni cultural.
- Intervenció a realitzar: es regula el tipus d'intervenció a realitzar, establint tres tipus diferenciats: documentació, prospecció i excavació i detallant les actuacions concretes a dur a terme.
- Procediment d'intervenció: es descriu l'aplicabilitat de la legislació vigent i de plans d'actuació vigents aprovats per l'administració municipal o per altres administracions públiques

Les AEA han estat cartografiades sense fer distincions entre les àrees d'àmplia expectativa arqueològica i les de mínima expectativa, discriminant, això sí, aquells espais on el potencial arqueològic ha quedat reduït a la mínima expressió o bé ha desaparegut totalment.

La representació gràfica de les diverses àrees a protegir s'ha realitzat mitjançant una delimitació poligonitzada que inclou els jaciments arqueològics i/o els elements d'interès històric documentats, ajustant-

se principalment a les variables topogràfiques, geogràfiques i de traçat viari i parcel·lari. En alguns casos s'ha optat per la delimitació de l'àrea amb cercles, els diàmetres dels quals corresponen a l'amplitud teòrica de l'expectativa arqueològica estimada. Els factors que fan ampliar o disminuir l'àrea d'aquests espais són diversos: agrupació d'elements, ubicació física i geogràfica dels llocs, entitat dels jaciments, concreció de la troballa, coneixement històric del sector i cronologia de les restes, entre d'altres.

3.2. JACIMENTS D'ORIGEN DE LES AEA

Els jaciments que han permès la identificació de la majoria de les àrees d'expectativa arqueològica disposen de la corresponent fitxa de catàleg i es troben cartografiats en els plànols normatius corresponents.

3.3. CRITERIS DE ZONACIÓ I POTENCIAL ARQUEOLÒGIC I CATEGORIES DE LES AEA

El mapa de les AEA consta d'un total de **64** àrees protegides.

- 01 **AEA.001** Sant Julià d'Altura
- 02 **AEA.002** Serra de Ca n'Ustrell
- 03 **AEA.002.01** Ca n'Ustrell
- 04 **AEA.002.02** Serra de Ca n'Ustrell (B)
- 05 **AEA.003** Can Deu
- 06 **AEA.005** Castellarnau
- 07 **AEA.005.001** Torre Berardo
- 08 **AEA.005.002** Carrer O Castellarnau
- 09 **AEA.005.003** Castellarnau (romà)
- 10 **AEA.005.004** Castellarnau (prehistòric) A i B
- 11 **AEA.005.006** Jardins de Castellarnau
- 12 **AEA.005.007** Camí de Cal Berardo
- 13 **AEA.005.011** Restaurant Mas la Vinya
- 14 **AEA.006** Can Coniller Vell
- 15 **AEA.007.001** Serra de Pedralba
- 16 **AEA.007.002** Cases Blanques
- 17 **AEA.007** Serra de Pedralba
- 18 **AEA.008** Serra de Can Llong
- 19 **AEA.008.001** Serrat de Can Llong - Masia de Can Llong
- 20 **AEA.008.002** Poligon II de Can Llong
- 21 **AEA.009** Can Rull
- 22 **AEA.010** Can Feu
- 23 **AEA.010.001** Castell de Can Feu
- 24 **AEA.010.002** Forn de Can Feu
- 25 **AEA.011** Can Marcet-Can Planas
- 26 **AEA.011.001** Can Marcet
- 27 **AEA.011.003** Solar de Can Planas
- 28 **AEA.012** Can Llobet
- 29 **AEA.013** Sant Pau de Riu-Sec - Camp d'Aviació
- 30 **AEA.013.001** Camp d'Aviació
- 31 **AEA.013.002** Can Diviu
- 32 **AEA.013.003** Sant Pau de Riu-Sec
- 33 **AEA.013.004** Can Diviu-Torre Gorina
- 34 **AEA.014** Carrers d'Espronceda-Goya
- 35 **AEA.015** Molí d'en Galí

- 36 **AEA.016 Can Moragues**
- 37 **AEA.017 Can Garriga**
- 38 **AEA.018 Mas Baiona**
- 39 **AEA.019 Molí de l'Oriac**
- 40 **AEA.020 Molí d'en Font**
- 41 **AEA.021 Serra de Can Borgonyó**
- 42 **AEA.022 Carrer de Francesc Layret**
- 43 **AEA.023 Creu Alta-Vapor de Cal Tous**
- 44 **AEA.023.001 Creu Alta**

D'aquests espais destaquen diferents sectors urbans o del rodal, els quals presenten una àmplia documentació arqueològica o bé una àmplia expectativa i mereixen una especial atenció de cara al futur immediat:

- **Can Roqueta**
- **Centre Històric**
- **Castellarnau**
- **La Salut**
- **Sant Nicolau – Ca n'Ermengol**
- **Diferents punts de l'àmbit estricte del Ripoll**
- **Sant Pau de Riu – Sec / Camp d'aviació**
- **Creu Alta – Vapor de cal Tous**

Les àrees definides com a Àrees d'Expectativa Arqueològica (AEA) estan regulades a l'Article 67 de la Normativa (Regulació de les intervencions a les Àrees d'Expectativa Arqueològica (AEA) i Paleontològica (AEP)).

Podem distingir les Àrees d'Expectativa Arqueològica (AEA) en dues categories:

- AEA d'àmplia expectativa arqueològica
- AEA de mínima expectativa arqueològica

Al municipi de Sabadell les AEA d'àmplia expectativa quasi doblen en nombre les AEA de mínima expectativa. Això és molt indicatiu del potencial arqueològic del territori municipal. La valoració d'expectativa s'ha efectuat en base als indicis arqueològics, al coneixement històric de l'indret, a l'impacte d'urbanització del sector i a l'estimació hipotètica de conservació de restes, en el subsòl o en alçat, segons diverses condicions geoarqueològiques i/o arquitectòniques analitzades.

A un nivell general, les àrees d'àmplia expectativa arqueològica estan definides per un sol jaciment (p. ex. La Salut) o per diversos jaciments pròxims (p. ex. Torre Berardo, Carrer O Castellarnau, Castellarnau romà, Castellarnau prehistòric, Institut de Batxillerat Arraona - Egara), alguns d'ells ja excavats –de manera total o parcial- i d'altres inèdits. La coherència d'aquests espais d'ampli potencial arqueològic resideix en l'evidència d'una clara ocupació humana, ocupació que esdevé diacrònica i/o sincrònica, segons els casos.

D'altra banda i dins de la mateixa categoria, hi ha un conjunt d'espais caracteritzats per l'aparició aïllada de restes de materials. La manca d'una prospecció intensiva fa que sigui difícil precisar el lloc d'origen d'aquests artefactes i també es fa difícil acotar l'espai de protecció. D'aquesta manera hom s'ha decantat per establir, en aquells casos concrets, una àrea màxima de protecció preventiva al voltant del lloc de la troballa.

Altres espais a protegir queden justificats per la situació que mostren en el medi natural; aquesta situació els fa llocs favorables per l'hàbitat i/o l'enterrament, relacionant la cultura identificada amb un patró d'hàbitat o d'enterrament estandaritzat.

La segona categoria d'Espais d'Expectativa Arqueològica està definida per aquells sectors on les possibilitats de trobar vestigis intactes són poc probables: són els espais de mínima expectativa arqueològica. En aquests espais el creixement urbà s'ha fet més palès, és a dir, són indrets emplaçats generalment en una zona urbanitzada; en aquests indrets, habitualment, l'expectativa arqueològica es redueix substancialment (p. ex. Creu Alta, antic camp de futbol; carrers d'Espronceda – Goya).

Cal diferenciar, però, l'espai urbà que configura el Centre Històric i la perifèria d'aquest nucli: parts de l'eixample, de la Creu Alta o del Barri de Gràcia, per exemple. Les seves característiques urbanístiques, amb cases poc fonamentades, sectors amb impacte constructiu encara feble, etc., el fan un espai menys agressiu respecte el potencial arqueològic preservat en el subsòl. Una prova d'aquest fet és el gran nombre de jaciments existents en aquests sectors.

En aquest sentit s'ha de dir que el centre històric, com també el sector de Can Roqueta, a part d'haver estat definits com a sectors arqueològics d'entitat pròpia, constitueixen per si sols una àrea d'expectativa de gran interès.

Així, en el cas del Centre Històric s'ha optat per ampliar l'expectativa arqueològica als límits del primer creixement urbà que depassà les muralles i el fossat, vers els segles XVII-XVIII, i també en certs sectors que tingueren un creixement primerenc vers el s. XIX. Cal remarcar que, sovint aquesta expectativa pot preservar-se no tan sols en el subsòl sinó també en les mateixes construccions d'habitatges o d'altres tipus d'edificis encara conservats i drets. Aquesta nova definició d'espai de protecció arqueològica del Centre Històric queda delimitada pels següents carrers: Carme, Sant Llorenç, Alfons XIII, Sant Pere, Sant Pau, Migdia, Avellaneda, Ferran Casablanca, Horta Novella, Mossèn Gaietà, Sant Cugat, Torras i Bages, Colom, Jovellanos, Calderón, Escola Industrial, Capmany, Escola Pia, Via de Massagué, Sant Francesc, Sant Honorat, Soledat, Salut i Font Nova.

No cal dir, per al cas del centre històric, que es discriminen com a llocs d'expectativa aquells espais ja intervinguts i aquells que han estat edificats en els darrers trenta anys havent destruït qualsevol probable vestigi.

Finalment, i pel que al Centre Històric es refereix, cal destacar la rellevància que té el coneixement del perímetre emmurallat defensiu dels segles XIV-XV, fet que queda reflectit en la fitxa de protecció del Jaciment Arqueològic "Muralla de Sabadell", on s'inclouen els punts amb troballes de parts d'aquest sistema defensiu (panys de muralla, bestorres, fossat).

Per al cas del sector de Can Roqueta s'ha ampliat l'expectativa en funció de la previsió del planejament urbanístic de la zona, que implicava un creixement del polígon industrial (Can Roqueta II) i la instal·lació de futurs serveis d'infraestructura (bàsicament al sector de Can Piteu, per l'estació depurador d'aigües residuals del Ripoll). L'extensió d'aquest espai protegit abraça també una àmplia àrea rural situada al nord, amb força elements del paisatge històric agrícola conservats i susceptibles de ser estudiats amb metodologia arqueològica.

Segons les futures previsions del planejament urbanístic municipal, així com segons la dinàmica que vagi adquirint la promoció privada, de ben segur s'aniran consolidant altres sectors d'àmplia expectativa arqueològica, sobre els quals caldrà reforçar les mesures de protecció preventiva: Sant Pau de Riu-Sec, Can Gambús – Castellarnau – Can Llong, diferents parcel·les del nucli urbà ocupades per antics vapors tèxtils i àrees del rodal afectades per un planejament viari important. (p. ex. el sector Can Moragues – Sant Nicolau)

Una tercera categoria d'àrea d'expectativa arqueològica quedaria definida per aquells espais on el potencial arqueològic ha quedat tan reduït, generalment per l'impacte urbanístic (vies de comunicació, serveis, edificacions, etc.) que no es tindrà en compte i es catalogarà solament com a lloc arqueològic, discriminant-lo com a espai de protecció arqueològica, sense cap expectativa arqueològica (p. ex. Carrer Covadonga).

3.4. NIVELLS DE PROTECCIÓ DE LES AEA

Els nivells de protecció dels diferents espais a protegir s'han dividit en dues categories:

- Protecció sistemàtica
- Protecció preventiva i documental

La protecció sistemàtica es disposa quan hi ha prou indicis i de documentació i coneixement històrics com per programar una intervenció arqueològica exhaustiva amb força probabilitat de localització de restes, ja sigui en alçat o en subsòl. En general aquests espais de protecció sistemàtica també presenten edificis d'interès històric i arquitectònic en un estat de conservació òptim per efectuar-hi recerca arqueològica integral.

La resta d'espais són protegits a nivell preventiu i documental, en base a uns indicis arqueològics en general febles o bé per un estat general del lloc, molt afectat des del punt de vista urbanístic o bé perquè la mateixa dinàmica investigadora n'ha exhaurit el potencial arqueològic.

Aquesta protecció, a efectes pràctics, una vegada finalitzen les intervencions arqueològiques i els estudis que se'n deriven, haurien de permetre activar mecanismes de protecció específica si es localitzen o documenten restes de prou entitat i valor com per a proposar-ne la seva conservació in situ i la seva museïtzació (punt museístic, parc arqueològic, etc.).

En aquest sentit, cal emparar-se en les diferents figures que es contemplen a la Llei del Patrimoni Cultural Català (declaració de BCIL, jardins històrics, conjunts monumentals, etc.) i activar altres mecanismes de col·laboració entre privats i administració, si s'escau (convenis, subvencions, etc.)

3.5. ELS TIPUS D'INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA EN LES AEA

La proposta d'intervenció arqueològica a efectuar en cada espai de protecció es divideix en dues combinacions d'actuacions possibles:

- Prospecció - excavació
- Documentació - prospecció - excavació

En general aquestes dues possibilitats d'intervenció o seqüència d'intervencions estan condicionades per antecedents d'intervencions ja efectuades, pel grau d'exhauriment del jaciment, pel tipus d'indicis analitzats, per dades proporcionades per prospeccions anteriors, pel grau de coneixement històric i documental del sector, etc. A manera d'exemple: al sector del Ripoll, els espais a protegir requereixen, directament, una intervenció prospectiva o d'excavació, perquè la documentació de què disposem actualment (inventari d'elements d'interès natural, elaborat entre les anys 1997-1999 per part de l'Ajuntament de Sabadell i la Diputació de Barcelona), és prou exhaustiva. Igualment en el cas del sector de Can Roqueta o del Centre Històric, perquè els resultats de la dinàmica investigadora, han estat prou reveladors del seu potencial arqueològic. Altres espais, com per exemple els que contenen elements industrials d'interès històric (bàsicament antics vapors tèxtils), requeriran una intervenció inicial de caràcter documental, per avaluar-ne

les actuacions posteriors a efectuar, donada la manca de documentació en relació amb l'estudi dels edificis, dels serveis i de les instal·lacions que s'hi poden localitzar, de la seva evolució constructiva, etc.

La primera combinació d'actuacions (Prospecció – excavació), es centra amb l'actuació de camp al subsòl o en alçat i, depenent de l'actuació urbanística prevista o dels indicis de què es disposa, s'efectuarà una prospecció prèvia a la intervenció sistemàtica (valoració del jaciment) o, directament, una excavació sistemàtica integral.

La segona (Documentació - prospecció – excavació), permet avançar la recerca amb un estudi documental preliminar, sovint quan ens trobem davant d'espais protegits en els quals s'integren elements arquitectònics o construïts d'interès històric. Aquesta intervenció documental, que servirà de base per a orientar la investigació a desenvolupar, ha d'anar acompanyada, igualment, de les tasques prospectives pertinents i, si s'escau, d'una excavació sistemàtica, sigui en alçat, o al subsòl.

Cal remarcar que el procés d'intervenció arqueològica no finalitza amb el treball d'investigació (feines de camp i laboratori), sinó que cal tenir consciència de les actuacions que cal emprendre per tal de conservar, consolidar i restaurar el patrimoni recuperat, si aquest és prou rellevant i significatiu per al conjunt del patrimoni històric local. Moltes vegades el procés de recuperació històrica del nostre passat no acaba amb la finalització d'una excavació, ans al contrari; s'inicia el veritable procés "recuperador" quan aquest coneixement el consolidem i el fem "visitable" quan les restes documentades són analitzades i divulgades (publicacions, conferències...) i quan els objectes són restaurats i exposats al públic.

En funció del seu abast i, segons el Decret 78/2002, de 5 de març, del Reglament de protecció del patrimoni arqueològic i paleontològic, les intervencions arqueològiques es classifiquen en:

- **Excavacions:** remocions en la superfície, en el subsòl o en medis subaquàtics amb la finalitat de descobrir i investigar sistemàticament tota classe de restes arqueològiques o paleontològiques.
- **Prospeccions:** són les exploracions superficials, del subsòl o en medis subaquàtics, sense remoció de terrenys i amb recollida o no de materials arqueològics o paleontològics, dirigides a la localització i l'estudi de dades per la detecció de vestigis.
- **Controls:** són les tasques de vigilància i, en determinats casos, de coordinació d'obres o treballs que puguin afectar restes arqueològiques o paleontològiques, incloses les neteges dels jaciments
- **Mostrejos:** són les extraccions de mostres que poden incloure remoció de terreny o recollida de materials.
- **Documentació gràfica i plàstica:** són intervencions dirigides a l'obtenció d'informació gràfica de jaciments arqueològics o paleontològics.
- **Consolidació, restauració i adequació:** són les intervencions que tenen per objecte la conservació i manteniment o l'adequació per a la visita pública dels jaciments arqueològics o paleontològics.

I. Prospecció superficial o en profunditat

Els objectius de la prospecció arqueològica són la localització, identificació i interpretació dels indicis i de les restes d'activitats humanes en un període i espai determinats. Mitjançant la prospecció ocular es localitzen i estudien les restes arqueològiques en superfície, però també les estructures soterrades, les traces d'antigues

parcel·lacions, els topònims... Sense les dades proporcionades per aquesta tècnica, els arqueòlegs només tenen a l'abast les informacions fruit de l'atzar o de les investigacions efectuades anteriorment, sovint massa escasses.

La prospecció sistemàtica, permet obtenir informacions més representatives sobre alguns aspectes d'interès arqueològic, com per exemple, el coneixement de la quantitat, localització i característiques dels possibles jaciments: funcionalitat, tipus d'ocupació, etc.

En alguns casos, la prospecció pot consistir en la realització d'una sèrie de petits sondeigs, per tal de verificar l'existència o no de restes arqueològiques soterrades. Aquest mètode, és especialment útil quan s'ha de remoure una important coberta vegetal o una potent sedimentació, que impedeixen observar la presència superficial de restes. Poden realitzar-se de forma manual o, més fàcilment, mitjançant aparells mecànics: retro - excavadores, pala mecànica, "bobcats", etc. Aquest mètode s'acostuma a utilitzar sobretot en actuacions amb caràcter d'urgència. Té l'avantatge de què es poden localitzar i delimitar en poc temps els possibles jaciments; els únics desavantatges són el seu cost i el caràcter destructiu del mètode.

Dintre d'aquest apartat, també cal esmentar, el seguiment arqueològic. El control arqueològic dels rebaixos és una pràctica generalitzada en molts llocs afectats per l'expectativa arqueològica. D'aquesta manera, l'arqueòleg encarregat del seguiment té la potestat d'aturar, - sota l'empara del Servei d'Arqueologia de la Generalitat -, en el lloc que determini, els rebaixos.

El que sí ha de quedar clar és que la prospecció arqueològica, ja sigui superficial o mecànica, o el seguiment arqueològic, no aconsegueixen, per si mateixos, la informació històrica que ens ha de permetre conèixer el funcionament d'un determinat jaciment. En aquest sentit, s'ha de dir que l'excavació arqueològica es presenta, en molts casos, com l'únic mètode òptim per a conèixer les característiques de les ocupacions antigues.

II. Excavació sistemàtica del subsòl

S'entén com excavació, aquella disciplina arqueològica la qual, mitjançant un mètode i un conjunt de tècniques específiques, permet recuperar els objectes i les restes del passat. En l'actualitat, es contemplan dues modalitats d'intervenció arqueològica o paleontològica:

- Les que es duen a terme en el marc d'un projecte d'investigació
- Les no motivades per un projecte d'investigació i que, poden classificar-se en dos subtipus:
 - preventives
 - d'urgència

Les diferències, no rauen en el mètode o en les tècniques utilitzades, sinó en les causes que provoquen l'execució d'una o altra modalitat.

La primera, és conseqüència d'un programa d'investigació ben definit, en el qual es planifica una excavació, com a eina per tal de resoldre un conjunt de problemes o interrogants plantejats a priori.

La segona, és producte de la necessitat de salvar de la destrucció un conjunt de restes arqueològiques afectades per obres d'infraestructures viàries, urbanitzacions, xarxes de serveis, etc. En aquest segon cas, l'excavació no solament permet recuperar objectes i restes del passat, sinó que permet avaluar de forma

molt concreta, la importància de les restes exhumades i d'aquesta manera donar llum verda a la seva conservació o destrucció futures.

III. Documentació arqueològica d'edificis d'interès històric i patrimonial

En l'actualitat la investigació arqueològica abraça no solament l'estudi de les restes del subsòl, sinó també les restes amb valor històric construïdes per damunt de la cota zero i susceptibles de ser analitzades segons una metodologia arqueològica: estudi de paraments constructius, anàlisi de les fases constructives, estudi i determinació de la funció dels espais construïts, documentació i inventari dels elements decoratius (pintures, esgrafiats, enrajolats, etc.), recuperació dels béns mobles i altres materials que formen part de l'estructura construïda, etc.

Aquesta arqueologia del volum edificat implica un estudi de tipus interdisciplinari, en el qual hi ha de participar a banda dels arqueòlegs, arquitectes, historiadors documentalistes, historiadors de l'art i antropòlegs, entre altres.

Com ja es recollia a l'Avanç del PEPPAS del 1992, aquesta documentació abraça tots els edificis enrunats o no, amb valor arqueològic, amb interès per al seu estudi des de les diverses àrees del coneixement humà.

3.6. LA GESTIÓ DE LES AEA

El patrimoni arqueològic local ha de ser preservat, estudiat, conservat i divulgat mitjançant l'aplicació i la gestió administratives, bàsicament de les Àrees d'Expectativa Arqueològica (AEA) i mitjançant el desplegament normatiu i jurídic del Pla Especial.

Aquest programa de gestió ha de tenir un fort caràcter preventiu i avançar-se, a través d'una planificació a mig termini, fins i tot a les sol·licituds de llicència d'obres que afectin a les AEA, al temps que, procurar informar als ciutadans de la importància del patrimoni arqueològic, de la seva ubicació en el territori i de la necessitat de tenir present el seu estudi i la seva divulgació.

És per aquest motiu que, a fi anticipar-se a les intervencions en espais protegits o, si més no, actuar durant l'execució de les obres, seguint els criteris d'intervenció arqueològica, es proposa una regulació del procediment administratiu per a l'obtenció de les autoritzacions i llicències d'obres.

4. MARC LEGAL. LA LEGISLACIÓ VIGENT I EL PAPER DELS AJUNTAMENTS ENVERS EL PATRIMONI ARQUEOLÒGIC

El Decret legislatiu 1/2010, de 3 d'agost, que aprova el Text refós de la Llei d'urbanisme, modificat per la Llei 3/2012, de 22 de febrer quan estableix els principis generals de l'actuació urbanística defineix el desenvolupament urbanístic sostenible com "la utilització racional del territori i el medi ambient que comporta conjuminar les necessitats de creixement amb la preservació dels recursos naturals i dels valors paisatgístics, arqueològics, històrics i culturals, a fi de garantir la qualitat de vida de les generacions presents i futures." (Art. 3.1).

El Pla Especial (PEPS) completa la regulació del patrimoni cultural per al municipi de Sabadell, segons el que estableix la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català que dedica el capítol IV del títol II a regular específicament la protecció del patrimoni arqueològic.

El Decret 78/2002 de 5 de març, desenvolupa la Llei de Patrimoni en tractar-se del seu desplegament reglamentari, al temps que amplia el seu marc d'acció a la protecció del patrimoni paleontològic.

Sobre la competència municipal en la gestió del patrimoni arqueològic i paleontològic, la legislació catalana, atorga als ajuntaments una part fonamental de la responsabilitat sobre el patrimoni arqueològic.

Els Ajuntaments i els consells comarcals tenen l'obligació de vetllar per la integritat del patrimoni cultural i de dotar-se dels mitjans materials i personals necessaris per a fer-ho, de la mateixa manera que, han de comunicar a la Generalitat les situacions de perill que l'amenacin.

5. LES ÀREES D'EXPECTATIVA ARQUEOLÒGICA (AEA)

La voluntat d'identificar i regular un conjunt d'àrees amb protecció arqueològica, respon a la necessitat de poder traçar les línies mestres d'investigació, conservació i difusió del patrimoni local. D'aquí la necessitat de disposar d'un plànol arqueològic actualitzat amb les localitzacions de les troballes arqueològiques, així com del corresponent inventari sistemàtic de les mateixes.

Sense una catalogació rigorosa de les àrees d'expectativa arqueològica del municipi no es pot dur a terme una correcta i ajustada gestió del potencial arqueològic del territori. Aquestes àrees d'expectativa arqueològica, cal dotar-les d'una entitat jurídica, en el marc de la Llei 9/93 de Patrimoni Cultural Català, com a Espais de Protecció Arqueològica (EPA), a fi de documentar-les, preservar-les, conèixer-les i difondre-les amb prou rigor i eficàcia.

En tant que no s'assoleix aquesta categoria, s'ha optat per substituir la denominació EPA, primer per EEA (PEP-BAMAS) i, posteriorment per AEA (Àrea d'Expectativa Arqueològica), a fi de recollir des de la normativa urbanística del pla especial el seu tractament i regulació i a l'espera de poder complementar aquesta regulació local amb la prevista per la legislació autonòmica.

Aquestes AEA s'identifiquen i delimiten gràficament en un plànol normatiu, en què s'identifiquen un conjunt d'elements que responen a: punts o jaciments dels quals es preserven restes arqueològiques en el subsòl, sectors delimitats pel tipus de documentació disponible: restes arqueològiques en superfície, fonts orals de troballes, significació de les restes excavades per l'entorn, etc.; emplaçaments d'antics edificis o altres tipus d'instal·lacions i d'estructures d'interès històric: indústries, habitatges, vials, recs, explotacions agropecuàries, etc.

6. ELS ALTRES ELEMENTS D'INTERÈS ARQUEOLÒGIC

En els plànols normatius P/4 i P/4.1 també es cartografien altres punts en què es documenten altres elements d'interès arqueològic, els quals estan en relació directa amb edificacions o altres tipus de construccions emplaçades en l'entorn rural, en l'entorn del riu Ripoll i en l'entorn urbà de caràcter industrial, tal com es descriuen a continuació.

6.1. LA PROTECCIO ARQUEOLOGICA D'ELEMENTS D'INTERES HISTORIC DE L'ENTORN RURAL

L'expectativa arqueològica dels diferents punts que es cataloguen en aquest document no afecta tan sols a sectors amb indicis arqueològics "clàssics", en el sentit que van de l'època prehistòrica a la medieval - moderna, fruit de troballes en superfície generades per prospeccions, troballes fortuïtes com a producte de remocions del subsòl, etc.

Aquesta expectativa també afecta tots aquells elements del patrimoni arquitectònic emplaçats en el paisatge rural (principalment masies) que poden contenir, tant en el subsòl, com per damunt de la cota zero, restes d'interès arqueològic: soterranis (cellers, pous, mines, etc.), estructures precedents a la construcció actual, estructures annexes enderrocades amb anterioritat, paraments i obertures antigues tapiades, etc.

És així que es proposa la protecció del conjunt d'edificacions emplaçades en l'entorn rural i recollides a la tipologia "agrícola i traçat urbà irregular", en concret en el subtipus: agrícola rodal.

Com a mesura preventiva la protecció no afecta només estrictament l'element edificat, sinó també a una àrea preventiva al seu entorn que, en el cas de béns emplaçats en sòl actualment classificat com a no urbanitzable, resulta de dibuixar l'homotètica al conjunt de construccions i espais lliures protegits, mentre que per a aquells béns emplaçats en sòl urbà o urbanitzable, recull la totalitat de la parcel·la en que es localitzen.

6.2. LA PROTECCIÓ ARQUEOLÒGICA D'ELEMENTS I ZONES D'INTERÈS HISTÒRIC DE L'ENTORN FLUVIAL DEL RIU RIPOLL: MOLINS, SÈQUIES I ALTRES ESTRUCTURES RELACIONADES AMB EL CURS FLUVIAL.

De la mateixa manera que succeeix en el cas de les masies, l'expectativa arqueològica dels diferents punts que es cataloguen en aquest document també afecta sectors d'interès arqueològic i històric que es localitzen a l'àmbit fluvial del Ripoll, bàsicament molins, sèquies i altres estructures relacionades.

Per a la conservació preventiva del paisatge històric d'aquest sector del terme municipal, és necessari remarcar els valors arqueològics d'aquests elements. La major part dels molins catalogats per l'anterior pla especial, es troben força degradats i transformats, ja sigui per un abandó general de les estructures construïdes o bé per les successives instal·lacions modernes que s'han anat afegint.

Els molins, com es proposa per a les construccions rurals, requereixen un àmbit de protecció arqueològica preventiva del seu entorn immediat, per la probabilitat de localitzar restes soterrades d'instal·lacions amortitzades, mecanismes anul·lats de captació d'aigües (recs, pous, mines, carcabans, etc.), estructures de construccions enrunades, etc. Igualment l'actuació arqueològica ha de contemplar no tan sols aquells elements del subsòl sinó també aquells que es localitzen per sobre de la cota zero amb valor històric.

6.3. LA PROTECCIO ARQUEOLOGICA D'ELEMENTS D'INTERES HISTORIC DE L'ENTORN INDUSTRIAL: VAPORS TEXTILS I ALTRES ESTABLIMENTS

La protecció del patrimoni industrial requereix un estudi aprofundit dels seus valors arqueològics. Partim d'una experiència relativament recent, però els paràmetres metodològics i de coneixement ja comencen a ser prou madurs per a apuntar propostes sobre com s'ha de catalogar aquest patrimoni i quines són les mesures de protecció més adequades per a la seva conservació, estudi i difusió.

En aquest sentit, el PEPS proposa una protecció maximalista, quant a la protecció d'aquests conjunts industrials, donat que requereixen una especial atenció pel seu paper clau en la configuració del territori fluvial de Sabadell dels segles XVIII-XIX (bàsicament el Ripoll) i de la trama urbana de la ciutat del XIX (els eixamples industrials).

El catàleg de béns arqueològics (BARP) proposa la inclusió de totes aquelles indústries que poden preservar, en el seu subsòl, instal·lacions soterrades de valor patrimonial i històric, bàsicament les dels antics vapors tèxtils, amb la potencial presència de calderes, maquinària de bombeig d'aigua, etc. Però també s'hi inclouen

pels elements de caràcter arqueològic que es poden preservar en alçat, l'estudi dels quals ha de permetre conèixer més a fons la seva evolució constructiva.

Altrament, en les fitxes de béns arquitectònics (com a conjunt i/o element), s'estableix la vinculació amb la corresponent fitxa de béns arqueològics, a fi i efecte de tenir interrelacionat tot el patrimoni -en les seves categories diverses- sobre un mateix bé.

Els elements amb protecció arqueològica recollits en les tipologies anteriors (entorn rural, entorn fluvial i àmbit industrial), es recullen al corresponent plànol normatiu.

7. EL PATRIMONI PALEONTOLÒGIC

La catalogació del patrimoni paleontològic és una tasca complexa, ja que bona part del subsòl del terme, pertanyent al ric substrat vallesà de l'època quaternària amb els nivells subjacents del Miocè, és susceptible de contenir restes fossilitzades de fauna i vegetació.

A Sabadell hom pot partir de l'inventari efectuat per Manel Llenas, l'any 1997, on es cataloguen un total de 23 punts amb troballes paleontològiques.

Les profunditats de les diferents restes localitzades fins al moment oscil·len entre els 15, 25, 30 i 60m. Però les restes fòssils poden aparèixer, segons l'estratigrafia geològica i la micro - tectònica dels diferents sectors del terme, a qualsevol fondària.

Excepcionalment, cal destacar a Sabadell, la localització del jaciment de Can Llobateres (JP-01, cartografiat al plànol normatiu N2), a l'aire lliure, el qual és propietat de la Diputació de Barcelona i que forma part del programa d'investigació de l'Institut Paleontològic Dr. Miquel Crusafont. Es tracta, de facto, d'un espai de protecció paleontològic amb prou rellevància pel seu interès científic i patrimonial, que depassa l'escala local. Les operacions urbanístiques que s'han efectuat al sector de Can Piteu i Can Roqueta (construcció de la Depuradora del Ripoll i ampliació del polígon industrial), propers a Can Llobateres, han posat al descobert importants restes fòssils, a cotes molt diverses i en punts també molt diferenciats, fet que en confirmen l'expectativa i el potencial. També és de destacar el nou EPA-Jaciment paleontològic de Can Feu (JP-02, també cartografiat al plànol normatiu N2), declarat l'any 2017 per la Generalitat de Catalunya.

En tot cas, l'existència d'aquesta documentació específica sobre el patrimoni paleontològic local així com aquests descobriments, han de servir de referència i han de comportar també, un impuls en la col·laboració entre l'administració municipal i la Diputació de Barcelona (l'Institut de Paleontologia Dr. Miquel Crusafont).

La protecció d'aquestes localitzacions paleontològiques segueix les mateixes pautes que els espais de protecció arqueològica, segons contempla la mateixa llei 9/1993 (art. 1, 18 i 49.1, entre d'altres).

8. FORMA D'ACTUACIO ENFRONT LES TROBALLES FORTUÏTES

El patrimoni arqueològic local és susceptible d'incrementar-se amb noves troballes, amb l'aparició fortuïta de restes i de descobriments imprevistos.

Davant les troballes fortuïtes la legislació vigent és prou explícita. Així els articles 23, 51 i 52 de la Llei 9/1993 indiquen que si durant l'execució d'unes obres es localitzen restes arqueològiques, el promotor o la direcció facultativa de l'obra han de paraitzar immediatament els treballs, han de prendre les mesures necessàries per a la seva protecció i n'han de comunicar el seu descobriment al Departament de Cultura, el qual ha de traslladar la notificació a l'Ajuntament. És aleshores que l'Administració disposa de vint dies per a efectuar-

ne la valoració i decidir el tipus d'intervenció que cal emprendre. La suspensió dels treballs de l'obra s'efectua sense dret a indemnització, i l'administració del Govern català ha de resoldre en favor de la continuació de l'obra o de la incoació de les restes com a bé catalogat, en el termini màxim de dos mesos.

De ben segur però que, per a que s'aconsegueixi una sensibilització dels diferents sectors econòmics vers la comunicació d'aquest tipus de troballes a l'administració competent, cal una màxima sensibilització dels ciutadans vers aquest patrimoni. Aquí la tasca de difusió patrimonial és fonamental i necessària: publicacions divulgatives, exposicions, programes didàctics per a escolars, conferències, etc.

L'administració ha de ser igualment receptiva als problemes que poden generar aquestes troballes al promotor de l'obra –sigui privat o públic- en termes de calendari i costos dels treballs d'execució. Cal buscar vies de diàleg, d'actuació àgil en la planificació de la intervenció arqueològica i, si s'escau, col·laborar en la recerca i la difusió dels treballs arqueològics aplicant mecanismes de suport econòmic.

F. PATRIMONI NATURAL

1. CARACTERÍSTIQUES DEL MEDI NATURAL

El medi natural d'un municipi com Sabadell, és un medi bàsicament transformat, emmotllat en un moment o altre per l'activitat humana i en què la situació de molts elements naturals que hi són presents està condicionada, en més o menys mesura, per l'acció antròpica, el que no vol dir que perdin el seu valor, més aviat al contrari, ja que en un medi tan humanitzat les espècies, els hàbitats, els mosaics agro - forestals i els paisatges naturals adquireixen una major singularitat i significació.

L'empremta de l'activitat humana no es troba solament en la localització o en la pervivència de molts elements del patrimoni natural, sinó que, en alguns casos, ha estat precisament aquesta activitat humana que ha donat valor a determinats elements. Les fonts, en la majoria de casos, no existirien si no fos per la laboriosa activitat humana –a vegades secular- i no deixarien de ser unes simples surgències enmig d'un talús o un regalim entre bardisses i joncs; i, aquell plàtan que marca la seva situació i li forneix una agradable ombra a l'estiu, no hi seria si algú no l'hagués plantat. En ambdós casos, sense cap mena de dubte, es consideraran aquests elements com a clars components del patrimoni natural, però cal recordar els seus orígens indubtablement antròpics.

Tampoc es pot oblidar que aquesta activitat humana sobre el medi a vegades ha estat excessiva i, més que afaïonar el medi, pot acabar malmetent-ho si no s'estableix un equilibri entre ambdues parts. En determinats casos, aquestes pressions, o impactes, poden provenir de dins mateix del municipi, essent l'expansió urbana o determinades activitats de lleure les responsables, mentre que en altres casos poden ser les pressions dels municipis veïns, o d'abast metropolità, les que poden incidir sobre el medi, motiu pel qual tota la proposta de conservació del patrimoni natural s'ha de plantejar també a aquesta escala supramunicipal i metropolitana.

És precisament aquesta escala supramunicipal i metropolitana la més adequada per a la planificació i la conservació del patrimoni natural, i no solament per aquestes pressions que puguin tenir el seu origen fora dels límits d'un determinat municipi, sinó perquè, precisament, els diferents components del medi natural, les espècies, els hàbitats i els paisatges, no hi entenen de límits administratius. Els espais més rellevants es reconeixen amb els boscos i els espais fluvials, i aquests tenen una importància en quant a la configuració territorial i en el valor que es dona en determinats contextos.

Així doncs, aquest pla especial, s'ha circumscrit al terme municipal –no podia ser de cap altra manera- però s'ha fet pensant en un model territorial més ampli, de manera que les propostes que es presenten per al patrimoni de Sabadell tenen la seva necessària continuïtat en els municipis veïns i, fins i tot, es pot arribar a donar el cas de proposar la protecció de determinats elements naturals no tant pels valors que presenten en el nostre municipi, sinó pel fet que la seva conservació a Sabadell és un requisit imprescindible per a la seva valoració a escala metropolitana. Aquest seria el cas del torrent de Can Llobateres, que al nostre terme municipal no tindria entitat com per a constituir un sistema, però que, en considerar el conjunt del corredor natural que constitueix aquest curs fluvial en discórrer pel terme de Barberà del Vallès, mereix ser inclòs i protegit.

Per altra banda, en el plantejament d'aquest Pla especial, s'ha tingut també en compte la marginalitat que, tradicionalment, s'ha atorgat als espais lliures i naturals periurbans, sovint considerats com el que no és apte per a la urbanització o com a simple reserva de sòl, motiu pel qual la gestió de molts d'aquests espais i elements naturals no solament ha estat mínima, quan no inexistent, sinó que han restat abandonats a l'espera de la seva revaloració urbanística. És en aquest sentit, i aquesta és una altra de les característiques dels espais naturals periurbans i de les regions metropolitanes, que la restauració i recuperació de molts d'aquests elements ha de ser l'objectiu principal, essent necessari complementar la conservació dels

elements del patrimoni natural que encara mantenen alguns dels seus valors, amb l'esforç suplementari de restaurar aquells components del medi natural que poden tornar a recuperar alguns dels seus atributs o de les funcions que havien desenvolupat.

Finalment, és imprescindible destacar el paper essencial que desenvolupen el medi natural i els ecosistemes en el manteniment de la funcionalitat del territori, fent de suport de la biodiversitat i dels cicles biològics. Sense les funcions, dinàmiques i interrelacions pròpies dels ecosistemes cap espècie viuria, inclosa la humana, de manera que els nostres sistemes urbans, socials, econòmics, etc. no podrien existir. El medi natural no és un element estàtic, no és un objecte museístic, sinó que, a més d'estar compost d'elements vius, també té una funcionalitat, manté uns fluxos que són els que permeten a la societat gaudir de tot un conjunt de beneficis ambientals a un cost sorprenentment baix si es compara amb els guanys obtinguts, o amb els costos que es generen quan alguna d'aquestes funcions pateix alguna interferència degut a la pròpia activitat humana.

La regulació dels recursos hídrics, procés especialment important en un municipi on els efectes de lesavingudes estan ben arrelats a la memòria col·lectiva; la disminució de la contaminació, ja sigui a través de l'absorció de CO₂ o de l'auto - depuració de les aigües, són algunes de les funcions del medi que, si es valoressin en termes econòmics, sorprendrien per la seva importància i magnitud, motiu pel qual el malmetement del patrimoni natural pel desconeixement dels seus valors i de les seves funcions és un exemple més de la lleugeresa amb la que, sovint actuem.

En definitiva, el medi natural al que ens referim, s'ha d'entendre com un sistema dinàmic, en contínua evolució, producte de la interacció: evolució natural – acció antròpica. És per això que hem de preveure que aquesta acció no tingui altre objectiu que perseverar i protegir tant el territori com a patrimoni així com per que els ecosistemes puguin desenvolupar-se adequadament i mantinguin els fluxos que els caracteritzen. les dinàmiques que en el seu si s'han desenvolupat, per tal de configurar-lo tal i com avui el coneixem.

2. MÈTODE DE TREBALL

A partir dels criteris anteriorment esmentats i, tenint en compte els valors i les funcions pròpies del medi natural de Sabadell, s'ha procedit a realitzar la tasca d'identificació i delimitació dels diferents components del medi natural als quals s'ha atorgat valor patrimonial. El procés seguit per a la seva identificació i delimitació s'ha iniciat amb l'obtenció de dades relacionades amb el medi natural a partir de la consulta dels diferents treballs, informes, estudis i plans que, d'una manera o altra, inclouen alguna informació d'interès sobre el medi natural de Sabadell.

Un important volum d'informació s'ha obtingut a partir de la documentació existent relacionada amb el planejament urbanístic vigent, donat que com a criteri de treball s'ha optat per fer coherents les propostes d'aquest document i les previsions que ja feia el Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS). És per aquest motiu que s'han contemplat en aquest primer estudi els diversos informes i estudis elaborats de manera prèvia a la seva redacció. També la documentació relativa a la modificació puntual del pla general en l'àmbit del Ripoll (MPG-5), així com la seva cartografia. I, seguint una direcció paral·lela, també s'ha estudiat la informació relacionada amb els treballs desenvolupats durant la redacció de la Modificació i el pla especial del Parc Agrari. (Diagnosi de les formacions vegetals del Parc Agrari de Sabadell, Aproximació a la diversitat d'ocells al Parc Agrari de Sabadell, etc...)

Altres documents d'estudi que aborden temàtiques concretes han estat: Arbres singulars de Sabadell, Informe de l'estat global i indicacions operatives per a la millora dels arbres pendents de declarar com d'interès local i l'Estudi sobre els camins ramaders i la resta de viari tradicional i històric del terme municipal

de Sabadell. l'Estudi de diagnosi i desenvolupament de l'Espai Agroforestal de Llevant, estudi dels ocells, amfibis, rèptils i mamífers de Sabadell, etc.

També s'ha disposat de nombrosos treballs sobre el medi natural del Ripoll a Sabadell, entre els quals cal destacar l'Inventari d'elements d'interès cultural, l'estudi geològic i paleontològic de la conca fluvial, diferents itineraris d'interès botànic i geològic i l'Estudi sobre la biodiversitat, estat ecològic i la qualitat de l'aigua del riu Ripoll al seu pas per Sabadell, que s'han elaborat a l'àmbit del Ripoll.

La tradició naturalista i excursionista de Sabadell també ha fomentat el fet que estudiosos locals s'interessessin pel medi que els és més proper i que s'elaboressin alguns treballs d'indubtable interès quan s'avalua el patrimoni natural local. Aquest és el cas dels diferents treballs, informes i mapes elaborats sobre el rodal de Sabadell, dels llibres El Rodal de Sabadell i Fonts i mines del rodal de Sabadell, així com de diversos reculls d'itineraris excursionistes per les fonts i el rodal de Sabadell.

La informació anterior s'ha completat, enriquit i contrastat pel Servei de Sostenibilitat i Gestió d'ecosistemes, pel Servei d'Urbanisme i Llicències, així com amb estudiosos locals (Secció de Natura i Secció d'Història de la Unió Excursionista de Sabadell).

Finalment també s'han consultat diversos estudis i documentació gràfica d'àmbit comarcal, metropolità o, fins i tot, comunitari. Aquest és el cas, per citar els més rellevants, de l'Informe Espais Naturals de la plana del Vallés elaborat per l'ADENC, del mapa de cobertes de sòl de Catalunya del Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals de la Universitat Autònoma de Barcelona, de la cartografia dels hàbitats d'interès comunitari i dels ortofotomapes de l'Institut Cartogràfic de Catalunya corresponent a l'àmbit de Sabadell.

3. SELECCIÓ DELS COMPONENTS DEL PATRIMONI NATURAL

L'abundància de fonts informatives, facilita en gran mesura tot treball i tota presa de decisió, però també presenta els seus inconvenients, els quals es posen de manifest quan es comparen les dades que provenen de diferents fonts, sobre determinats elements del patrimoni natural, ja que és aquí quan comencen a aparèixer divergències, contradiccions i oblit.

Ha estat a partir d'aquesta informació bibliogràfica i documental de base, que s'han elaborat diverses llistes, el més exhaustives possible, dels diferents components del medi natural susceptibles de ser inclosos en una proposta sobre el patrimoni natural de Sabadell. El simple fet d'elaborar aquestes llistes, ha permès realitzar ja una primera selecció, donat que s'ha comprovat que molts components del medi natural són els mateixos tot i ser designats amb noms diferents en diverses publicacions. També s'ha pogut constatar que alguns d'aquests components ja han desaparegut, han estat malmesos irreversiblement o presenten un interès mínim.

El pas següent, ha estat seleccionar d'entre tots els elements llistats, aquells components del medi natural que compleixen algun dels criteris dels exposats per a la redacció d'aquest document, tot i el seu possible interès a partir d'altres valoracions.

Es podria dir que com a tercer filtre, s'ha procedit a la cartografia de tots aquells components del medi natural que han estat considerats amb interès patrimonial, de manera que determinats factors espacials i ecosistèmics, com la seva distribució en el terme municipal, les possibilitats d'actuar com a elements connectius o la seva posició en relació al medi urbà, han acabat condicionant, també, la proposta.

Seguidament, s'han ajustat els límits d'aquests espais naturals a fi d'adaptar-los a les previsions del planejament urbanístic vigent i en desenvolupament, de manera que no es produeixin conflictes entre la voluntat d'aquest pla especial i la del planejament general en el que s'insereix.

Finalment, s'ha procedit a comprovar sobre el terreny els valors i els límits de cada un dels elements seleccionats, de manera que es pugui garantir l'adequació de la proposta realitzada amb les característiques i condicions que presenta el medi natural de Sabadell en el moment de l'elaboració d'aquest Pla. Igualment s'ha procedit a fer un recull fotogràfic de la major part dels elements i espais seleccionats.

Es recullen al catàleg les fitxes de Protecció i intervenció de valor mediambiental, amb descripció de l'espai d'interès natural, llistat d'elements patrimonials naturals inclosos i identificació gràfica amb caràcter normatiu dels béns protegits.

4. BÉNS NATURALS DELS SISTEMES D'INTERÈS ECOLÒGIC I PAISATGÍSTIC (BN)

Els sistemes d'interès ecològic i paisatgístic, d'ara en endavant (BN) recullen un conjunt d'àrees amb valors ecològics diversos però d'alt interès mediambiental.

En la delimitació de tots ells s'han seguit els següents criteris:

- La pròpia naturalesa del patrimoni natural, ja que, a diferència d'altres elements patrimonials, en aquest cas es tracta d'organismes vius i d'ecosistemes funcionals, i que més que un model de protecció estàtica d'aquests elements, s'ha de garantir que puguin desenvolupar-se en un entorn amb l'estructura adequada i que mantinguin els fluxos que els caracteritzen. És per aquest motiu que la delimitació s'ha fet seguint aquest ordre de prioritats: garantir processos, conservar estructures i protegir elements singulars.
- La coherència de la proposta amb les previsions que ja feia el Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell (PGMOS) aprovat definitivament el 22 de desembre del 1993, així com amb el planejament derivat que el desenvolupa o les modificacions puntuals que l'han anat perfilant, algunes amb clara incidència en la protecció i regulació d'espais naturals ja previstos pel PGMOS (com seria a l'àmbit del Ripoll).
- La relació dels elements amb valor mediambiental amb els altres aspectes també protegits per aquest pla especial: valors arquitectònic i arqueològic. A mode d'exemple, el xiprer monumental de davant d'una ermita o el lledoner situat al costat de l'era d'una determinada masia no tindria el mateix valor si l'element arquitectònic desaparegués.
- La potenciació de la relació entre el medi natural i els espais urbans, tant els edificats com els espais lliures que els envolten.
- L'afavoriment de la connectivitat entre els diversos sistemes, fet que proporciona més inèrcia al conjunt enfront les pressions exteriors, al temps que millora les condicions particulars de cada un d'ells.
- El manteniment de la bona qualitat del paisatge d'aquests espais, tant pel seu interès cultural i visual, i que constitueix un element bàsic d'identitat del paisatge multiseccular del Vallès.

Els SIEP delimitats són els que consten al plànol normatiu P-2 i es defineixen normativament a l'article 28 de la normativa. La seva identificació i regulació consta als articles 30 i 31 de la mateixa, i són els següents:

4.1. BN.1. SISTEMA DEL TORRENT DE LA MURTRA, EL FANGAR I SOBARBER

Pertany a la unitat geomorfològica formada per la plana agrícola de Sant Julià d'Altura, Ca n'Argelaguet i Ca n'Ustrell.

El curs d'aquest torrent s'encaixa amb suavitat, determinant un paisatge ondulat, que alterna amb els camps de conreu, els marges, la vegetació de ribera i les clapes de bosc, sobretot en la part més septentrional, on hi predominen a les zones més planes i assolides els boscos de pi blanc. La ventada del 9 de desembre de 2014 ha ocasionat la caiguda del pi blanc i s'han obert clarianes al bosc. Als voltants dels torrents s'hi troba més alzines.

Aigües avall, a la zona de confluència amb el torrent del Fangar, la barreja d'espècies és més notòria, alternant amb roures i alzines molt desenvolupats.

Els espais agraris d'aquest sistema són de gran riquesa ecològica, sobretot pel que fa als fringíl·lids.

4.2. BN.2. SISTEMA DEL TORRENT DE GOTELLES-RIBATALLADA

El sistema del torrent de Ribatallada transcorre de nord-oest a sud-est i és format pels torrents de Ribatallada, Capellans, Gotelles i de Guinard, passant a ser el de més riquesa hidrològica del terme municipal de Sabadell. No en va fins l'any 62 el plantà de Ribatallada era un element de gran significació a Sabadell.

El seu relleu és abrupte, amb talussos de fort pendent i vegetació molt frondosa. Al torrent de Gotelles la vegetació és bastant heterogènia amb espècies típicament mediterrànies (pi pinyer, alzina, heura, lligabosc, galzeran, etc.) i de vegetació de ribera (àlbers i oms). A tocar del curs d'aigua podem observar una comunitat de ribera força desenvolupada amb càrex, cua de cavall, canyís, avellaners, oms i pollanques que, en enfilarse al talús, permet una transició a l'alzinar amb pi blanc.

És un espai d'interès mediambiental per la funció connectora que desenvolupa així com per l'elevada biodiversitat. Cal destacar la presència de l'única comunitat d'alzines sureres del terme.

En quant a la fauna que hi trobem, destaquen els amfibis (reinetes, gripaus, tòtils, salamandres...), els toixons, fagines, guineus, senglars, ratolins, musaranyes... Igualment, la presència dels ocells és molt important en tot aquest sistema.

4.3. BN.3. SISTEMA DEL BOSC DE CAN DEU

Aquest sistema natural de plana, alterna zones boscoses d'un fort ús social, com és el bosc de Can Deu, amb camps agrícoles. Aquesta massa forestal de pi blanc, presenta zones fortament antropitzades, amb una forta manca d'espècies de sotabosc.

La ventada del 9 de desembre de 2014 va afectar sobretot les pinedes de la plana. Aquesta massa forestal ha quedat esclarissada i en alguns punts sense coberta arbòria. En alguns punts, aquest bosc mostra signes de recuperació observant-ne el recobriment de la vegetació i la regeneració d'alzinars de 3 i 4 m que estan produint llavors.

A les zones dels torrents s'hi troba alzina, roure, om, àlber i fals aladern. El sotabosc està format per galzeran, marfull, lligabosc, aritjol, heura, etc., essent especialment exuberant el tram al voltant de la masia de Can deu.

A l'est, el torrent de Ribatallada excava aquesta unitat i transforma el paisatge suau de la plana en talussos i relleu escarpat, amb pendents cobertes de vegetació.

Destaquen els alzinars del torrent de Can Deu, que es despengen cap al Sot Fondo.

4.4. BN.4. SISTEMA DEL TORRENT DE COLOBRERS

El torrent de Colobrers s'encaixa entre les dues unitats formades pel Pla de la Bruguera, al terme municipal de Castellar del Vallès, i per la plana de Can Moragues i Can Vilar. Aprofitant els materials quaternaris de poca consistència presents a la plana, el curs de l'aigua ha excavat, erosionant i encaixant el seu curs amb talussos de més de 60 m.

La vegetació present en aquest indret és bàsicament de ribera, amb pollancre, àlbers, avellaners, oms joves, càrex, cua de cavall, falgueres, vidalbes i una plataneda de rebrot com a conseqüència d'una anterior explotació forestal.

La font de la Tosca se'ns presenta com un brollador natural a la riba dreta del torrent. Es pot apreciar també la formació de travertí o tosca en els "Degotalls".

En aquest mateix sistema trobem la Foradada, que és un gran forat que es va fer a la roca fa aproximadament uns cent anys per tal de desviar el curs de l'aigua i aprofitar les terres que formaven el meandre com a zona d'horta. Amb aquesta intervenció es va construir un mur de contenció per on salta l'aigua i passa per sota la roca excavada.

En quant a la fauna que hi trobem, destaquen els amfibis (reinetes, gripaus, tòtils, salamandres...), els toixons, fagines, guineus, senglars, ratolins, mussaranyes... Igualment, la presència dels ocells és molt important en tot aquest sistema.

Cal destacar la connectivitat ecològica com un dels valors principals d'aquest sistema fluvial.

4.5. BN.5. SISTEMA DE LA PLANA DE TOGORES-CAN VILAR

Aquesta unitat de paisatge se situa entre el torrent de Colobrers i el riu Tort. El paisatge de Can Moragues, Togores i Can Vilar que configura un mosaic agroforestal de gran biodiversitat.

Aquesta plana s'ha vist fortament afectada per la ventada del 9 de desembre de 2014 amb la caiguda sobretot de pi blanc. L'espècie predominant continua essent el pi blanc juntament amb alzines. Als voltants de Can Vilar, es desenvolupa un alzar ben constituït.

Aquests boscos són de gran valor ecològic, constituint un refugi d'espècies no estrictament forestals. Els petits torrents que hi circulen presenten una vegetació molt desenvolupada amb un sotabosc molt ric.

4.6. BN.6. SISTEMA DEL RIU TORT

Constitueix un dels espais més ben conservats del rodal de Sabadell, amb elements ecològics i de connectivitat importants. En la seva capçalera destaquen els boscos de ribera, la vegetació pròpia d'un medi més humit i el bosc d'alzar.

El riu Tort és un curs superficial de poc cabal que es nodreix de l'aigua de petites deus. En el tram final del seu recorregut, el cabal desapareix degut a les captacions d'aigua que fan les empreses allà ubicades, a banda de les que es deriven de l'existència d'hortos il·legals.

En quant a la fauna que hi trobem, destaquen els vertebrats (senglars, toixons, fagines, guineus, ratolins, musaranyes...), així com la important presència d'ocells.

Aquest sistema fluvial desenvolupa una funció de connectivitat ecològica molt important.

4.7. BN.7. SISTEMA DE RIERA DE CAN CANYAMERES-RIERA SECA I SANTIGA

La riera de Santiga és una unitat geomorfològica que neix al límit entre Castellar del Vallès i Sentmenat i que, un cop conflueix amb el torrent dels Morts, passa a anomenar-se Riera Seca. En el curs alt, les formacions boscoses dels voltants són força diversificades i es pot observar la transició del bosc-galeria de ribera, amb avellaners, oms i pollancre, al bosc d'alzina, amb pi blanc i roure.

Aigües avall, amb una qualitat d'aigua menor per les aportacions d'urbanitzacions, degut a les abundants captacions, hi trobem una vegetació de ribera, composta de canyes i bardisses, que compagina els camps agrícoles amb plantacions de plàtans i rodals de boscos de pins i alzines.

Al tram final s'observa una important ocupació d'hort marginal amb gran nombre de barraques, presència que comporta un fort impacte ambiental i paisatgístic.

Tot aquest sistema confereix una unitat paisatgística d'una bona qualitat ambiental, esdevenint una àrea de migració i nidificació d'ocells, que conviuen amb la presència d'un important nombre de vertebrats.

4.8. BN.8. SISTEMA DEL TORRENT DE LA ROMEUA

La captació de les seves aigües prové de les planes amb els boscos de pins i alzines de Can Bonvilar, a la seva capçalera, així com dels boscos i vegetació de ribera al llarg del seu recorregut. Aigües avall, les comunitats vegetals conviuen amb els camps agrícoles de la plana de Mas de Canals, per acabar, un cop es produeix l'entrada al casc urbà, formant part del sistema de la Riereta.

Els espais agraris d'aquest sistema són de gran riquesa ecològica, sobretot pel que fa als ocells.

4.9. BN.9. SISTEMA DEL TORRENT DE CAN FEU

Malgrat que la part alta del torrent de Can Feu ha estat seccionada per la via del ferrocarril, es conserven els boscos de ribera en la seva capçalera, compartint l'espai amb pins, roures i alzines. Destaquen també indrets amb vegetació de ribera on creixen àlbers força desenvolupats.

Aquesta zona es coneix amb el nom de boscos de Berard. Bàsicament és un bosc mixt de pi blanc i alzina, afectat en part per la ventada del 9 de desembre de 2014 amb la caiguda sobretot de pins, amb petites clagues de roure d'un gran valor natural. La resta del torrent transcorre entre camps de conreu i zona urbanitzada.

4.10. BN.10. SISTEMA DEL RIU RIPOLL

Aquest medi fluvial es caracteritza pels talussos, les cornises i les terrasses, fruit de l'aprofundiment progressiu del canal fluvial en els materials del quaternari antic, del miocè i dels seus propis dipòsits formats per les unitats intermèdies i la inferior.

El curs del riu al terme de Sabadell, transcorre al llarg de 7,5 quilòmetres. Degut a la seva proximitat amb la trama urbana, aquest tram fluvial s'ha caracteritzat per una convivència històrica dels usos i activitats pròpies del medi fluvial amb la vida urbana i industrial. El llit restà profundament transformat després de l'avinguda del 1962. Fou canalitzat i es destruïren els meandres que formava. A l'actualitat, les terrasses baixes i intermèdies són ocupades per activitats agrícoles i industrials.

El sistema del riu Ripoll es caracteritza també per la seva diversitat i per oferir un paisatge singular, denotant un elevat grau d'humanització des d'èpoques molt antigues. És el gran eix connector de la ciutat amb recursos naturals i biològics propis del medi fluvial. Destaquen els seus valors mediambientals, amb la presència de vegetació de ribera, d'alzines, roures o pins en els talussos amb pendents suaus, que aconsegueixen una finalitat protectora, així com de recuperació de la qualitat de les seves aigües.

Les pinedes ocupen les planes, amb un sotabosc d'arbust i rebrot d'alzines. El llit, les riberes i les àrees inundables formen un conjunt de qualitat desiguals segons el tram, passant de pollancre, avellaners, comunitats aquàtiques de creixens a comunitats herbàcies ruderals i nitròfiles.

Cal destacar que, com a sistema, és un important connector ecològic.

4.11. BN.11. SISTEMA DEL RIU SEC I ENTORN DE SANT PAU

El riu Sec, en la seva capçalera es coneix com a torrent de la Betzuca, té tributari el torrent de la Grípia, i ambdós en la seva capçalera transcorren per clapes de boscos de pins i alzines, mentre que al seu pas pel terme de Sabadell, on pren el nom de riu Sec, la qualitat de les aigües s'agreuja i la vegetació de ribera es transforma en comunitats de ruderals. Cal destacar pel seu bon estat el torrent del Puig de Guideny al límit amb Sant Quirze.

El paisatge del tram baix, ens suggereix un entorn degradat que comparteix espai amb una trama industrial i amb una horta marginal. Tot i això és un bon connector sud - nord, ja que per Llevant, forma part de la Via Verda, Collserola - Sant Llorenç.

D'aquest sistema cal destacar la sèquia que nodria les bases properes a l'Ermita que regaven totes les terres de Sant Pau de Riu-sec i Can Borrell.

5. BÉNS AMBIENTALS I PAISATGÍSTICS (BAMP)

Els elements amb interès mediambiental es defineixen normativament als Articles 78, 80, 82, 84, 86, 90 i 92 de la Normativa. Queden delimitats al plànol normatiu (**Nr3**); la regulació es recull als Articles 79, 81, 83, 85, 87, 89, 91 i 93, respectivament, de la mateixa Normativa. Es recullen com a zones d'interès ecològic – Béns Ambientals i Paisatgístics (BAMP), les següents:

- 01** **BAMP.001.00 Font de La Tosca**
- 02** **BAMP.002.00 Font i bassa de Can Moragues**
- 03** **BAMP.002.01 Alzina de Can Moragues**
- 04** **BAMP.002.02 Pollancre de Can Moragues**
- 05** **BAMP.003.00 Plàtans del Torrent de Colobres**
- 06** **BAMP.004.00 Olivera de Can Vilar**
- 07** **BAMP.005.00 Ermita de Santa Maria de Togores i Can Pagès Vell**
- 08** **BAMP.005.01 Pi de les tres branques de Togores**
- 09** **BAMP.005.02 Xiprers de Togores**
- 10** **BAMP.005.03 Alzines de Togores**

- 11 **BAMP.006.00 Roure de la Torre del Canonge**
- 12 **BAMP.007.00 Font i bassa de la Torre del Canonge**
- 13 **BAMP.008.00 Pantà de Ribatellada**
- 14 **BAMP.009.00 Font i bassa de ca n'Argelaguet**
- 15 **BAMP.010.00 Alzina de ca n'Argelaguet**
- 16 **BAMP.011.00 Sèquia Monar**
- 17 **BAMP.012.00 Les hortes del Ripoll**
- 18 **BAMP.013.00 Els camins**

5.1. ZONES D'INTERÈS ECOLÒGIC

Partint del criteri bàsic de donar prioritat al manteniment de la funcionalitat dels sistemes naturals sobre la protecció d'alguns dels seus components de manera aïllada, les zones d'interès ecològic que en aquest document han estat considerades d'interès patrimonial, corresponen a les valls que ressegueixen els nombrosos torrents i rius que creuen, generalment de nord-oest a sud-est, el terme de Sabadell i que juguen un paper molt important en la connectivitat biològica.

Aquests espais no solament inclouen al seu interior els boscos de ribera, els talussos i tots aquells bosquets i camps que voregen la xarxa hidrogràfica, sinó que han estat recollits de manera que garanteixen la connexió i la continuïtat en el territori de tots aquests elements, per acabar constituint, més que un conjunt d'espais aïllats, una autèntica xarxa d'espais naturals. Els diferents ecosistemes acullen espècies diferents i s'han de conservar els processos biològics, ecològics i ambientals.

És precisament per aquests motius i, especialment, per facilitar la gestió d'aquests espais i d'altres elements patrimonials, que s'ha procurat que molts dels arbres i fonts que anteriorment s'han considerat amb valor patrimonial, estiguin inclosos dins d'aquests espais. Això mateix s'ha fet també amb alguns dels espais del terme de Sabadell que apareixen a la cartografia dels hàbitats d'interès comunitari de Catalunya, motiu pel qual s'han inclòs en les zones d'interès ecològic considerades amb valor patrimonial els alzinars del torrent del riu Tort i del torrent de Ribatallada, així com els boscos de ribera de la capçalera del riu Tort, que també estan recollits com d'interès comunitari.

Altres zones de similar valor però potser menys conegudes, també incloses en aquest apartat, serien les capçaleres dels torrents de Can Feu i de la Romeua. El conjunt format pel torrent de Can Quer, la riera de Canyameres i la riera Seca, s'ha inclòs a aquesta proposta tant pels seus valors naturals com per l'important funció que té en l'estructuració del sistema d'espais lliures i naturals de la plana vallesana.

Com acostuma a ser habitual a l'hora d'adoptar mesures de conservació del patrimoni natural en àrees metropolitanes o densament poblades, aquestes mesures han d'anar acompanyades de mesures de restauració d'alguns dels seus elements, de manera que així, en tractar de manera unitària els diferents components naturals, es pugui garantir la funcionalitat del conjunt del medi.

És precisament a partir d'aquest enfocament que, conjuntament amb la protecció de determinats espais naturals, es proposa la recuperació d'altres àrees que actualment pateixen algun grau de degradació, com passa amb determinats sectors de la riera Seca - Santiga, però que són necessaris per al manteniment de la funcionalitat del conjunt del territori i del medi natural del rodal de Sabadell.

La seva identificació i règim aplicable queden recollits normativament als Articles 78 i 79, respectivament.

5.2. ZONES ANTROPITZADES DE VALOR MEDIAMBIENTAL

Amb la condició de zones antropitzades de valor mediambiental es recullen tot un seguit d'espais amb més o menys grau d'artificialitat o d'urbanització, que tenen com a funció bàsica integrar el medi natural i l'espai urbà. Es tracta de cercar aquells espais que, tot i provenir en major o menor mida de la intervenció antròpica, són susceptibles de generar aquest diàleg entre el medi urbà i l'espai natural que l'envolta.

Amb el nom d'unitats de recorregut paisatgístic, el Pla General Municipal d'Ordenació de Sabadell va fer una proposta pionera, innovadora, per avançar en la integració del medi natural i urbà, tot i que a l'hora de posar en pràctica les previsions del planejament urbanístic, aquest hagi estat possiblement, l'aspecte menys desenvolupat.

En el seu art. 174, el pla d'ordenació vigent defineix com a unitats de recorregut paisatgístic "aquell conjunt de sistemes que, a través d'un vial vertebrador, estructuraven un recorregut de paisatge obert format per parcs, jardins i edificis públics singulars, respecte dels quals, aquest pla general pretén un tractament de conjunt pel que fa a la forma de l'edificació i la distribució dels espais públics."

En aquesta línia, aquest pla especial persegueix els mateixos objectius al temps que els complementa, atribuint als espais seleccionats una funció connectora amb altres espais naturals periurbans de valor patrimonial, de manera que s'exclouen alguns dels previstos en el planejament urbanístic vigent quan no desenvolupen aquesta funció de relacionar el medi natural del rodal amb el medi urbà.

També se n'inclouen alguns altres de nous, precisament quan el manteniment d'aquests espais urbans o reserves per a equipaments, com a espais oberts, és bàsic per a garantir la conservació de determinats components del medi natural i la seva funcionalitat, essent aquest el cas de les delimitades a la Torre Turull o al Poblenou de la Salut.

La seva identificació i règim aplicable queden recollits normativament als Articles 80 i 81, respectivament.

5.3. CURSOS FLUVIALS

Per completar i donar coherència a la proposta, no es podia menystenir el paper que en l'estructuració i el modelat del territori tenen els cursos fluvials que travessen el terme de Sabadell i, per extensió, la plana vallesana. I és en aquest apartat on a més de la proposta de protecció de zones d'interès ecològic situades al voltant de rieres i torrents, calia delimitar i proposar la protecció de les lleres dels espais fluvials pels que en un moment o altre hi pot circular aigua. L'espai fluvial és un corredor biològic associat al riu i és el suport de les funcions que realitza com ecosistema i connector.

En el camp de la conservació del medi natural, hom hi pot trobar importants dèficits, però possiblement un dels més remarcables sigui el relacionat amb la manca de delimitació, conservació i gestió del domini públic hidràulic. La superació d'aquestes mancances, quan no deixadesa per part de certs sectors de l'Administració de les seves competències, podria representar una aportació a la conservació del medi natural gairebé superior a la pròpia política d'espais naturals protegits.

El planejament urbanístic de Sabadell ja delimita el que anomena cursos de rius, com en el cas del riu Ripoll i el riu Sec. De la mateixa manera, la modificació del pla general en l'àmbit del riu Ripoll, incorpora altres afluents del Ripoll com a sistema de cursos de rius (D-6), seria el cas dels torrents de Colobrers i Sot - Fondo, així com l'ampliació del sistema en el cas del riu Tort.

La identificació i règim aplicable d'aquests EIMA queden recollits normativament als Articles 82 i 83, respectivament.

5.4. HORTES I TALUSSOS DEL RIPOLL

Difícilment es podria tractar el patrimoni natural de Sabadell sense prestar una atenció especial a l'entorn del riu Ripoll, ja que aquest no només és un element clau en el modelat del medi i del paisatge de Sabadell, sinó que, a més, ha estat tradicionalment vinculat a la vida de la ciutat, ja sigui com a espai de lleure, de producció o, també, com a font d'amenaçes.

El Ripoll és l'element natural més estudiat de tot el patrimoni natural del municipi i el que compta amb la planificació més completa i una gestió més activa, motiu pel qual es recullen en la present proposta tot un seguit de components d'aquest patrimoni, uns de caire natural - els talussos- i altres, afaïçonats per l'activitat humana - les hortes -, que d'una manera o altra ja han estat tinguts en compte en altres propostes tant de planejament territorial, com urbanístic (Pla Director del Ripoll Mitjà, PGMOS, MPG-5,...)

És així que el PGMOS i la modificació puntual del pla general en l'àmbit del Ripoll (MPG-5), recullen i qualifiquen de forma específica aquests espais.

El pla general defineix i delimita aquests espais mitjançant les claus d.3 (talussos del Ripoll), D-4 (parc agrícola) i d.4 (horta professional).

La MPG-5 ajusta aquestes claus diferenciant entre:

- d-3 que passa a denominar-se: marges del Ripoll
- D-4[r] parc agrícola del Ripoll
- d-4 que també canvia de denominació: d'horta professional passa a parc d'horta

Les regulacions específiques per a aquests elements queden contingudes en la normativa que per a aquestes claus estableix la MPG-5.

En aquest Pla especial doncs, no es tracta tant d'aportar nous elements com de recollir aquells que ja han estat adequadament identificats i delimitats i en alguns casos, objecte de mesures de conservació i de gestió. L'objectiu en aquest cas és reforçar les mesures ja adoptades i ser coherent amb les iniciatives ja endegades, però també posar en evidència que la conservació de tots aquests elements s'ha de fer a partir d'una visió global del territori que permeti construir una autèntica xarxa d'espais lliures i naturals.

La identificació i règim aplicable d'aquests EIMA queden recollits normativament als Articles 84 i 85, respectivament.

5.5. ARBRES

Els arbres proposats com a elements del patrimoni natural local, ho han estat per diversos motius, en atenció a criteris biològics s'ha contemplat: la dimensió, l'edat, la raresa de l'espècie i la singularitat de l'exemplar.

A banda d'aquests criteris s'han tingut en compte altres aspectes, com la relació amb elements arquitectònics protegits, el valor paisatgístic de l'element en sí mateix, els valors antropològics (culturals, històrics, socials...),etc.

Com a exemples de l'aplicació d'aquests criteris es podrien citar els següents: el pollancre del torrent de Colobrers, que amb els seus 37 metres d'alçària deu ser l'arbre més alt del terme, o el pi de Ca n'Argelaguet, que és un clar referent paisatgístic al situar-se aïllat al mig d'un extens camp de conreu, o altres arbres que, com els plataners de la Font Vella de la Salut, donen entitat al lloc on es situen i enriqueixen el valor

patrimonial d'altres elements, així com el pi de les Tres Branques de Can Vilar, que és un arbre declarat com d'interès local d'ençà la seva catalogació l'any 1994.

L'elevat nombre d'arbres seleccionats, 67 en total, no ha de ser un inconvenient a l'hora d'adoptar mesures de conservació d'aquests elements del patrimoni natural de Sabadell: 15 arbres es troben en sòl urbà, motiu pel qual les mesures habituals de tractament de l'arbrat han de ser suficients per al seu manteniment, altres arbres formen part d'un bé d'interès arquitectònic o es troben en una zona de protecció arqueològica, sovint també en zona urbana, motiu pel qual el seu tractament ha de ser conjunt amb aquests altres béns; dels arbres restants, alguns van associats a un altre bé natural i la resta es troben aïllats.

A l'Article 86 de la normativa es reproduïx la llista d'arbres d'interès patrimonial considerats en aquest document. Al costat del nom de cada arbre hi figura el número amb el que apareixen a la documentació cartogràfica, així com els criteris diversos que han comportat la seva selecció.

5.6. FONTS, MINES, RECS I SEQUIES.

Aquest grup d'elements, tot i el seu indubtable component natural, es caracteritza pel fet que ha estat l'activitat humana la que els ha acabat creant o si més no modelant, com seria el cas de les fonts.

El seu valor es troba en l'aspecte paisatgístic que ofereix l'entorn més en el seu aspecte antropològic que natural, però no s'ha d'oblidar que sense l'aigua tampoc existirien. I és precisament perquè necessiten l'aigua que acaben esdevenint un clar indicador de l'estat de salut del medi natural del rodal de Sabadell.

De les 64 fonts que, en el terme de Sabadell, es citen en el llibre Fonts i mines del rodal de Sabadell, moltes d'elles ja han desaparegut, ja sigui per causa d'alguna riuada o per la urbanització i, la majoria presenten, actualment, un estat de conservació pitjor que quan es va escriure el llibre, ara fa 32 anys, tot i que ja en aquelles èpoques l'autor es lamentava de la degradació que patien les fonts del rodal. El seguiment de la qualitat de les aigües d'algunes d'aquestes fonts, contribueix, també, a no donar una visió massa encoratjadora, ja que els resultats obtinguts acostumen a mostrar la seva contaminació.

És, però, precisament a causa de l'especial sensibilitat del medi aquàtic, i del fet que tradicionalment les fonts han estat un punt d'atracció i lleure dels ciutadans, que convé, no solament conservar de manera activa les fonts i les mines que encara existeixen, sinó que, a més cal fer l'esforç de conservar les que, tot i estar malmeses, encara es poden recuperar. Alguns projectes de restauració de fonts endegats des del Servei de Sostenibilitat i Gestió d'Ecosistemes són un bon exemple de la valuosa tasca que es pot fer per recuperar aquest patrimoni.

També cal tenir present que algunes de les fonts que es protegeix en aquest pla especial, no han estat seleccionades precisament pels seus valors naturals, ja que a banda d'haver estat reconstruïdes recentment, estan connectades a la xarxa d'abastament públic. Però fins i tot en aquests casos, s'han volgut incloure aquests elements perquè són representatius de la història i de la memòria del que havia estat Sabadell no fa massa temps enrere. La Font Rosella, és un bon exemple, ja que és un singular testimoni, malgrat haver estat totalment reconstruïda, de la pròpia història de Sabadell, ja que es tenen referències seves d'ençà el segle XIV.

Un element cabdal per entendre la història d'aquesta ciutat és la Sèquia Monar, que si bé sembla que no es tracta d'un element unitari propi del s. X, com sempre s'havia sostingut, té el valor de resoldre l'aprofitament del riu per mitjà de l'addició en el temps de tot un conjunt de recs moliners. Sense oblidar altres recs com la sèquia Romau o la sèquia de Sant Pau de Riu-sec.

A l'Article 90 de la normativa es reproduïx la llista amb la denominació d'aquests elements així com el número amb què apareixen a la documentació gràfica i els valors específics que s'han considerat en cada cas.

La identificació i règim aplicable d'aquests (BAMP) queden recollits normativament als Articles que van des del 78 al 93.

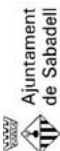
G. PATRIMONI ARQUITECTONIC

1. METODOLOGIA DE TREBALL

L'elaboració dels documents específics (de text, gràfics, cartogràfics i planimètrics) en relació al Patrimoni arquitectònic (ARQ) han comportat el treball més intens en l'operatiu de redacció del PEPS.

Per tant, ens serveix de model per explicar la metodologia i les etapes emprades en l'elaboració del Pla especial.

Metodologia en la redacció del PEPS

Procés d'elaboració

- 1. Estudi dels antecedents** (PEPAS, PEPS, PEPBAMAS)
- 2. Aportacions de l'Ajuntament de Sabadell** (Urbanisme, Cultura, Museu d'Història de Sabadell), **Entitats** (Institut de Paleontologia Miquel Crusafont, Fundació Bosch i Cardellach,...), **Inventari mNACTEC**, **Inventari Cementiri...**
- 3. Treball de Camp**
- 4. Sessions de treball** (béns emergents, mancances i disfuncions)
Intern: Equip redactor
Extern: Comissió de seguiment. Sessions amb tècnics de l'Ajuntament de Sabadell (Àrees d'Urbanisme i Cultura + MHS + AHS)
- 5. Disfuncions urbanístiques amb el planejament vigent**
- 6. Establir els mecanismes de correcció**

1.1 Estudi dels antecedents

Treballs previs i compilació de dades

- Consulta de les corresponents referències cadastrals (via telemàtica).
- Consulta de cartografia històrica, fotovols i ortofotos del terme municipal per analitzar l'evolució del teixit urbà i la seva progressiva consolidació, així com l'estudi dels àmbits periurbans del municipi, amb incidència especial sobre l'entorn del Ripoll i el rodal.

1.2 Aportacions de l'Ajuntament de Sabadell més altres organismes i entitats

- Reunions amb els Serveis Tècnics d'Urbanisme i Cultura per analitzar propostes d'estudi sobre béns emergents.
- Anàlisi del planejament vigent (Pla General Municipal d'Ordenació, PGMOS 2000) per conèixer zonificacions, delimitacions de sòl i possibles afectacions urbanístiques.
- Anàlisi del pla especial vigent (PEPBAMAS).
- Consultes i reunions mantingudes amb els responsables de l'Arxiu Històric de Sabadell (AHS) i del Museu d'Història de Sabadell (MHS), per analitzar el fons documental en relació als béns protegits i/o objecte de protecció.

Recopilació de documents normatius

Relatius, principalment, al planejament vigent (general i derivat) a Sabadell, amb especial dedicació sobre els apartats on es tracten qüestions vinculades amb el patrimoni cultural del municipi en tota la seva extensió.

Recerca documental

- Inventari del Patrimoni Industrial de Catalunya (mNACTEC).
- Anàlisi i document de gestió dels valors patrimonials del cementiri històric de Sant Nicolau de Sabadell (Diputació de Barcelona / Ajuntament de Sabadell, 2011).
- Consulta i buidat de la Cartoteca de Catalunya, de l'Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (ICGC), on s'han pogut obtenir dades sobre la cartografia i fotografia històrica del conjunt del municipi i el seu patrimoni.
- Consulta i buidat de la bibliografia general i, en especial, de la bibliografia d'àmbit local que tracta en algun dels seus aspectes el patrimoni municipal, amb la finalitat de contextualitzar històricament tant el municipi en el seu conjunt com els elements a estudiar.

1.3 Treball de camp

Realització del treball de camp necessari per a la revisió del llistat provisional sobre possibles béns emergents a considerar, amb la finalitat d'anar confeccionant la llista definitiva dels conjunts i elements objecte de ser catalogats. La tasca més ingent d'aquesta fase ha estat la de visitar els edificis, les fonts, els jaciments arqueològics, i altres indrets de la zona.

- En el decurs del treball de camp s'han pres les dades oportunes per facilitar la descripció dels diversos elements, així com les fotografies per apreciar tots els detalls i facilitar la tasca de redacció al despatx. L'objecte de les fotografies no és, evidentment, artístic sinó que pretén identificar correctament els elements objecte de catalogació.
- S'han ubicat sobre la trama urbana de la ciutat tots els elements que formaven part del llistat de béns emergents i s'ha formalitzat el seu estudi a fons per tal de considerar, o no, la seva incorporació.
- El treball de camp ha servit, especialment, per detectar nous conjunts o elements emergents, així com examinar els ja catalogats per valorar el seu estat en el moment de la redacció del catàleg de béns i constatar que cap d'aquests elements havia desaparegut o havia estat transformat de manera que la seva vàlua (històrica, estètica o tipològica) hagués quedat minvada.
- La detecció –física- dels elements d'especial interès ubicats al municipi que no haguessin estat recollits inicialment però que presentaven valors patrimonials suficients com per a ser recollits en el PEPS, especialment els del patrimoni industrial dels anys 1950-60; les botigues i comerços històrics, tradicionals i/o emblemàtics, així com els elements i/o edificis considerats com a referents de la memòria històrica i social de la vila.

1.4 Sessions de treball (béns emergents, mancances i disfuncions)

Les reunions periòdiques amb els Serveis Tècnics municipals de les Àrees d'Urbanisme i Cultura han servit per anar valorant l'avançament en la redacció general del Pla especial, amb un paper destacadíssim sobre les determinacions i afectacions derivades en els elements provinents de les següents fonts:

- Relació dels elements inclosos en el PEPBAMAS (Pla vigent).
- Elements inventariats en la redacció de la MPG-5 "Modificació del Pla General (PGMOS-93) en l'àmbit del Riu Ripoll".
- Relació dels elements identificats per l'estudi sobre Rajola Decorativa. "Inventari de la rajola decorativa de Sabadell", iniciat el 1999.
- Relació dels elements recollits a l'estudi "Inventari de reixes i elements de forja de Sabadell", del maig de 1995.
- Relació d'elements emergents a proposta del Museu d'Història de Sabadell (MHS) i/o de l'Arxiu Històric de Sabadell (AHS).
- Relació d'elements emergents a proposta dels Serveis Tècnics de l'Ajuntament de Sabadell.
- Relació d'elements emergents a proposta de l'equip redactor del PEPS arran el treball de camp, amb un increment notable de l'arquitectura industrial de la postguerra.
- Relació d'elements emergents, valorats per l'equip redactor del PEPS, a proposta de la Taula d'entitats arran del procés participatiu.
- Relació d'elements emergents, valorats per l'equip redactor del PEPS, a partir de l'Inventari sobre el Cementiri de Sabadell.
- Relació d'elements emergents proposats pel Museu d'Història de Sabadell i valorats per l'equip redactor del PEPS, relatius a la memòria històrica de la ciutat (Refugis de la Guerra Civil, per exemple).
- Relació de conjunts valorats per l'equip redactor del PEPS, en l'àmbit d'actuacions contemporànies d'arquitectura residencial i espai públic.
- Relació dels polígons d'habitatges, molts d'ells configurats com a barris, a partir dels anys 1950 a la ciutat.
- Relació de carrers i altres vials que es configuren com Ambients incloent, també, la façana de ciutat.

1.5 Disfuncions urbanístiques amb el planejament vigent

S'han realitzat sessions monogràfiques per analitzar possibles disfuncions urbanístiques amb el planejament general vigent, tant en els béns catalogats en el PEPBAMAS, com especialment en els emergents.

1.6 Establir mecanismes de correcció

Davant la detecció de possibles casos de vinculacions singulars, s'han previst les mesures aplicables més adequades en cada cas, fent compatible els valors patrimonials del bé amb els paràmetres que regulen les possibles ampliacions del mateix.

2. ANÀLISI DEL CREIXEMENT HISTÒRIC DE LA CIUTAT

2.1. EL CARÀCTER ESPECÍFIC DE SABADELL: LA CIUTAT INDUSTRIAL HISTÒRICA.

Sabadell és una ciutat administrativa de 3.648 Ha. i vora 207.000 habitants formant part d'una ciutat real de 300.000, co - capital d'una comarca de 650.000, en l'entorn metropolità de Barcelona.

El centre de la ciutat té una superfície de 236 Ha. amb 25.000 habitants que conté un centre històric de 15 Ha. amb 1.500 habitants.

Pionera en la industrialització catalana del segle XVIII i XIX, amb la implantació de la tipologia fabril dels vapors (després transformada amb el canvi a energia elèctrica) i dels petits eixamples molt homogenis de rengles d'habitatges obrers.

Les principals fites en la configuració històrica contemporània del teixit urbà es poden resumir en:

- El Pla d'Eixample de M. Pasqual (1886)
- La Rambla com a ordenadora del creixement sud
- Els Casals burgesos sumptuosos
- El boom de la indústria llanera
- Els grans equipaments culturals (Teatre, Cercle,...)
- I el Pla d'Eixample Renom - Manich (1928)

També cal fer referència a un seguit de monuments singulars del centre com a exemple d'escenificació dels poders locals, amb continuïtat d'ús fins a l'actualitat:

- Església dels claretians encarada amb l'Ajuntament
- El Gremi de fabricants
- La Biblioteca i l'edifici Cultural de la Caixa de Sabadell
- La Seu de la Catalana de Gas
- El Mercat Municipal

Per la seva banda, el procés de debilitació de la memòria històrica en el context "desarrollista" s'exemplifica en :

- L'enderroc dels Pedregars i la desaparició de la Plaça Major
- La destrucció del bosc de Can Feu
- La degradació dels marges Ripoll, i els entorns agrícoles de Sant Pau de Riu-sec i Sant Vicenç de Jonqueres
- L'enderroc de vapors, casals i rengles d'habitatges

2.2. ELS PERIODES DE CREIXEMENT HISTÒRIC: LA VILA DE SABADELL ABANS DEL S. XIV

a.- Els primers pobladors

Els primers assentaments de la comarca del Vallès són de fa 7.000 anys, quan s'hi establiren unes comunitats d'agricultors i ramaders. A la zona de Can Roqueta (Sabadell) s'han dut a terme diverses excavacions que han posat al descobert l'assentament més important de Catalunya de pagesos i pastors de fa entre 3.800 i 2.700 anys.

Les societats pageses i ramaderes van trobar a la plana del Vallès un indret favorable per al conreu, la pastura i la comunicació. En aquest indret s'han trobat nombroses sitges excavades al sòl per guardar-hi el gra i també múltiples enterraments que permeten conèixer els complexos costums funeraris de fa més de 3.000 anys.

L'estudi de més d'una vintena de jaciments de l'Edat del Ferro posa de manifest que al Vallès es va produir una eclosió demogràfica fa uns 3.000 anys. Les necròpolis excavades han lliurat un important conjunt d'objectes metàl·lics, en bronze o ferro (braçalets, sivelles, fíbules, ganivets...). La necròpolis d'incineració de Can Piteu - Can Roqueta és la més gran que es coneix a Catalunya corresponent a aquest període.

b.- La mansió Arragonem, la romanització del territori

El poblat de origen ibèric (Arraona), es va crear a l'època romana al pas de la coneguda Via Aurèlia (Roma - Cadis), desenvolupant funcions de factoria comercial.

La romanització va ser un procés lent que va significar la desaparició d'una cultura, la ibèrica, i la seva substitució per una altra, la romana, en gairebé 150 anys. Del pas dels ibers pel territori del Vallès (fa entre 2.600 i 2.100 anys) en trobem traces a Can Roqueta (Sabadell), on s'han descobert nombroses sitges per a l'emmagatzematge de productes.

Els ibers van trobar a la serra de Sant Iscle i al pla de Can Roqueta un espai idoni per viure, per la proximitat del riu i perquè era un lloc fèrtil i de fàcil circulació. Al Vallès, a partir del segle I aC, comencen a aparèixer els primers assentaments romans, alguns sobre antics establiments ibèrics ja existents (com el de La Salut).

El període de l'emperador August (segle I) va ser un moment de prosperitat econòmica i es van fundar les villae, conjunts industrials i residencials de gran importància, la majoria dedicades a la producció de vi. D'entre les villae del Vallès destaca la de la Salut, on es trobà un mosaic amb la figura de Neptú. Tradicionalment, s'ha associat aquesta vil·la amb el nom de la mansió Arragonem (Arraona), tot i que cap evidència arqueològica ho demostra. Arragonem era un lloc de parada per a l'avituellament de les cavalleries i dels viatgers que transitaven per la Via Augusta.

c.- Edat mitjana

La parròquia de Sant Feliu d'Arraona és esmentada per primera vegada en un document de l'any 1039. Situada al marge esquerre del riu Ripoll (entre el que ara és el barri de Torre-Romeu i el cementiri de Sabadell), d'aquesta parròquia en queda l'actual capella de Sant Nicolau. La parròquia, junt amb el castell d'Arraona (1049), controlava el terme d'Arraona, un terme de poblament dispers que englobava un conjunt de masos i els senyories d'Òdena i Montcada.

La formació d'un nucli de poblament agrupat es va produir, en canvi, a la plana del marge dret del riu Ripoll, amb unes primeres edificacions que es van construir al costat de la capella de Sant Salvador (actual església de Sant Fèlix), documentada d'ençà l'any 1076. A la llera del riu també s'hi construeixen els primers molins fariners.

Les primeres referències a un mercat proper a Sant Salvador daten de l'any 1069. La primera ocasió en què apareix el nom de Sabadell és l'any 1050, quan s'esmenta una via que anava de Sabadell a Sant Cugat del Vallès. L'any 1111 s'esmenta el Fòrum Sabatelli, on hi conflueixen els camins de les viles de l'entorn. El mercat i els camins van afavorir el creixement de la població. D'això en són testimoni les demandes de terres per a fer-hi cases que es van dirigir a la Pavordia i als Tres Senyors.

En el segle XIII, creix el poder dels senyors feudals, dels Montcada. S'edifiquen els espais buits de la vila i es troba un primer element: Hospital de Sa Muntada.

S'organitza el municipi: es protegeix la vila amb tanques i portes. Apareixen cases fora de les tanques: XIV el Barri o Borromera, Capsavila, el Raval, i davant del portal de Barcelona.

Durant el segle XIV, Sabadell deixa de pertànyer al senyor feudal per passar a ser vila reial, aconseguint privilegis que revitalitzen la seva vida social i econòmica. El 1369, a Sabadell hi havia 162 focs, segons el recompte que es va fer per tal de saber quantes famílies o llars hi havia a la vila. Calculant unes cinc persones per família, a la vila es comptava que hi vivien unes 810 persones.

En aquesta època baixmedieval la vila estava rodejada de muralles, fossats i portals: Portal de Manresa, de la Palanca, de Granollers, de Barcelona, del Mas Mateu, d'en Vidal, i Portal de Terrassa.

2.3. PROCÉS DE FORMACIÓ DEL CENTRE HISTÒRIC: SEGLES XV-XVIII

a.- Segle XV, cruïlla de camins

Sabadell va viure un descens demogràfic durant aquest segle, el creixement urbà s'atura i la població es concentra. Desapareixen pràcticament les cases del portal de Barcelona i del Barri.

La vila tenia entre 500 i 600 habitants que es concentraven a l'actual centre històric, una important cruïlla de camins. La frontera amb el terme de Terrassa arribava fins el carrer de Les Valls.

Una de les obres més importants que es van dur a terme a la vila va ser la conducció de les aigües de la Font Rosella que la reina Elionor havia atorgat el 1367. El 1460 es va crear l'Horta Novella, a la qual es va donar aquest nom per distingir-la de l'Horta Vella (després Horta Major) situada a la vora del Ripoll. En el segle XV, el Consell de la Vila va prenent consistència: abasteix d'aigua a la vila, es construeix el safareig d'Horta Nova, i s'instal·len fonts públiques.

A més de les activitats agrícoles i comercials, a Sabadell s'hi desenvolupava també la indústria. A la vora del riu Ripoll s'hi comencen a bastir els primers molins drapers.

b.- Sabadell a l'època moderna (segles XVI-XVIII)

La vila comença a créixer més enllà de les seves muralles. Les primeres cases fora del perímetre emmurallat de la ciutat van començar a bastir-se a partir del segle XVI.

El creixement urbà va inutilitzar alguns dels antics portals, que van haver de canviar la seva ubicació. Es van construir nous edificis com ara el Casal de l'Estudi (conegut després com la Casa del Comú) i un nou porxo a la Plaça Major.

Es registraren dues direccionalitats en l'expansió de la vila medieval: una, més important, cap al nord i una altra cap a ponent. Cap al nord es formaren els ravals; cap al 1605 ja es disposava d'una font al Raval de Dins i el 1622 es traslladà el Portal del Raval al Raval de Fora, quedant definit un nou recinte urbà.

La vila va continuar creixent durant el segle XVII. D'una superfície de 37.900 metres quadrats al segle XVI, s'arriba als 78.272 m² al segle XVIII.

La indústria tèxtil més important durant els segles XVI, XVII i XVIII va ser la llanera, seguida -a força distància - per la del tissatge de lli. El 1559 es va crear el Gremi de Paraires (més tard anomenat Gremi de Fabricants) per tal d'establir les regles de l'ofici i afavorir el creixement de l'activitat tèxtil. Al llarg del segle XVIII Sabadell tenia altres activitats industrials importants, com la terrissera i la paperera.

En els següent segle s'eliminen els residus feudals. Període de crisi degut a les guerres i a les pestes. Regressió de la indústria i ressorgiment de l'agricultura. Descens de la població a 1.170 persones. Es tanquen les cases que quedaven fora de les muralles.

En el segle XVIII es torna a doblar la població. Aixecament d'edificis públics: campanar, cementiri, Ajuntament. Apareixen a baix al riu, aprofitant la seva aigua, els molins paperers. Primers conflictes entre paraires i teixidors.

A la segona meitat del s XVIII, s'inicià la primera construcció de les primeres cases a la cruïlla del camí de Manresa amb el camí de Castellar del Vallès, formant-se el nucli de la Creu Alta, sota jurisdicció del municipi de Sant Pere de Terrassa. La seva proximitat creà un conflicte que no es resolgué fins a la darrera agregació, el 1904, de les terres de Sant Vicenç de Jonqueres i de Sant Julià d'Altura.

2.4. TRANSFORMACIONS URBANES DEL SEGLE XIX I PRIMER TERÇ DEL XX

El segle XIX, és el segle que dona la configuració actual de Sabadell. És el segle dels vapors, de les rengleres d'habitatges, dels casals i dels primers projectes urbanístics.

a.- Vila Pre - industrial. 1800-1841 Origen del Sabadell Burgès.

Desaparició de les institucions del passat. Primers operacions urbanístiques: voravies, empedrat dels carrers, rètols i números a les cases. Comença l'ús del terreny com a valor econòmic. Es trasllada el cementiri per qüestions higièniques al Pla del Taulí. Es produeix l'expansió del casc antic seguint els camins naturals, rieres i divisions jurisdiccionals.

Es va donar l'impuls definitiu a l'indústria llanera, que va desplaçar a la predominant indústria cotonera, gràcies a la introducció dels telers mecànics a l'any 1832 i les màquines de vapor a l'any 1838 (amb el primer vapor al carrer Manaut). La Població el 1818 era de 1.381 persones i el 1841 de 7.429 persones.

b.- Formació i consolidació de la ciutat industrial. 1.842- 1.886.

La ciutat es va desenvolupar industrialment, augmentant el proletariat que, des del segle XIX, va formar associacions obreres (1840). Les ideologies obreres, el republicanisme federal i el catalanisme, van anar creixent al llarg del segle XIX.

Es produeix la millora de les comunicacions: arribada del ferrocarril el 1855, entre Barcelona i Saragossa i construcció de la carretera de Montcada a Sabadell (1852), que després es perllongà fins a Terrassa. El disseny d'ambdues infraestructures a manera de variant, configuren una determinada dimensió de ciutat i incideixen en la direccionalitat de la trama de l'eixample. En direcció Est, el Pont de la Salut es va acabar el 1.868. I s'iniciaren les obres de les carreteres de Sabadell a Caldes de Montbui, a Granollers, a Prats de Lluçanès, a Castellar i el Camí veïnal de Mollet.

S'Amplia el Terme Municipal el 1852 des del carrer de les Valls fins a la Ronda Zamenhof.

La Població el 1856 és de 13.945 persones; el 1841 de 7.429 persones.

Pel que fa al planejament es produeix l'encàrrec del Plano General a l'arquitecte Oriol Bernadet (1847), l'aparició de les primeres ordenances (Ban del Bon Govern, el 1854), l'encàrrec del primer pla d'Eixample a l'arquitecte Daniel Molina (1861).

S'estableixen els serveis urbans a remolc de l'empenta industrial, s'organitzen els diferents serveis: la fundació de la Societat d'Amants de l'Agricultura i la Indústria de la Vila de Sabadell, que es preocupava de

l'abastament d'aigua per a la indústria i l'agricultura (1843), la instal·lació de l'enllumenat públic a gas (1852), la incorporació dels Bombers (1859) i la primera execució de clavegueres.

Es localitzen nous equipaments com ara l'escorxador i l'hospital.

Dues institucions financeres neixen durant la segona meitat del segle: la Caixa d'Estalvis de Sabadell (1859) i el Banc de Sabadell (1881).

En l'àmbit cultural, cal destacar la renovació del Teatre Principal (1866) i la fundació de l'Acadèmia de Belles Arts (1880), l'Obrera Sabadellenca (1877), l'Ateneu Sabadellenc (1880), la Cooperativa la Sabadellenca (1881) i la Societat d'Invalidesa i Foment de la Indústria (1883).

L'agricultura - que no ha tingut mai un paper destacat- es troba, cada cop més, en recessió, davant la urbanització i industrialització del sòl. La base econòmica del municipi és la indústria, que aporta els dos terços de la renda generada i que es mou bàsicament a l'entorn de la indústria tèxtil. L'especialització en la producció de teixits de llana converteixen Sabadell en el primer centre tèxtil llaner d'Espanya.

S'estableix d'un aranzel de lliurecanvisme a l'any 1868.

L'any 1877, Sabadell obté el títol de ciutat. En aquell moment compta amb 18.000 habitants aproximadament, un nombre que s'anirà incrementant amb la immigració provenint de la resta de Catalunya, d'Alacant, Múrcia i València. L'any 1.881 fou designada cap de partit judicial.

Pel que fa al Planejament: Pla d'Eixampla, de l'arquitecte M. Pascual (1.886), intervenció des del planejament que més ha influït en l'actual configuració de la ciutat.

La Població el 1880 era de 18.121 habitants, i el 1885 de 21.397 habitants.

Les contradiccions de la revolució lliberal espanyola dels anys trenta tingueren un fort ressò a la vila, ben aviat les noves corrents polítiques s'introduïren a la ciutat, especialment en els sectors de menestralia i classes mitges. Així durant la segona meitat del segle XIX, tots aquests sectors protagonitzaren els avalots i aixecaments contra les quintes (servei militar) i consuma (impostos), amb especial virulència durant l'aixecament de Sabadell i la vaga general del 54, pel dret a associació obrera. Aquesta hegemonia dels sectors republicans sabadellencs arribà al seu zenit, surant la revolució de 1868, que portà a l'adveniment de la primera República l'any 1873. A Sabadell, s'organitzà el Cèrcol Republicà Federal durant l'any 1869, que anà agafant força davant les frustracions per les esperances incompletes del nou règim polític. En aquest procés de radicalització constant que patí la vila, Sabadell, es va declarar cantó independent dins de la República el mateix 1873, cantó que fou durament reprimit i tan sols durà dos dies. Després d'aquesta etapa, malgrat es mantingué la preeminència republicana en els sectors populars, el moviment obrer començà a prendre camins propis entorn a les noves ideologies emancipatòries de classe, davant el fracàs de la República i la introducció de les ideologies anarquistes i socialistes.

Serà també al llarg d'aquest segle XIX, quan es formin les grans famílies de la burgesia de Sabadell, entorn de les grans fàbriques tèxtils. Famílies (Turull, Coromines, Borrell, etc.) amb una gran continuïtat durant el segle XIX i amb una forta cultura de classe endogàmica, que impregnà la vida local de Sabadell, fins ben entrats el segle XX i en alguns aspectes, referents més a l'imaginari polític i social, que al seu poder real, fins els nostres dies. Aquest grup estava format pels propietaris de les grans fàbriques, amb fortes connexions amb les institucions polítiques de la ciutat.

2.5. EL SEGLE XX

a.- Modernització de industrialització i configuració urbana. 1886- 1917. Ciutat industrial.

Al segle XIX es produí la primera gran embranzida demogràfica seguint el procés de la revolució industrial i s'arribà als 23.375 habitants, el 1900. L'impuls continuà al segle XX. El Sabadell actual, és producte de dos grans processos que impactaren profundament en la conformació de la nostra ciutat. És el segle dels vapors, de les rengleres d'habitatges, dels casals i dels primers projectes urbanístics.

Es produeix la transformació del medi natural, s'omple l'espai entre la Rambla i el carril, reformes del casc antic i l'annexió del terme de Sant Vicenç de Jonqueres.

Alguns edificis emblemàtics de la ciutat es construeixen durant la primera meitat del segle: els edificis modernistes com l'Hotel Suís (1902), el Despatx Lluç (1908) i la Caixa d'Estalvis de Sabadell (1915), i també la Torre de l'Aigua (1918) i el Mercat Central (1930), entre altres.

Sabadell entrà al segle XX com el Manchester català del segle XIX i ja com a ciutat, rebé el títol l'any 1877, que gràcies a l'augment de la demanda durant la Primera Guerra Mundial, visqué un creixement econòmic espectacular davant la crisi i reestructuració que havia patit a finals de segle. El moviment obrer sabadellenc participà des de l'Obrera, local dels sindicats creat l'any 1877, en el nou sindicalisme anarco - sindicalista que donà lloc el 1910 a la CNT, amb una de les taxes d'afiliació i activisme més altes de Catalunya i Espanya del moment. El 1923, Sabadell, amb 40.000 habitants ja era la segona ciutat de Catalunya. Una ciutat populosa, republicana i obrera, que havia viscut molt agitadament les grans lluites de 1916-1920, per igualar els salaris al nivell de vida i la conjuntura revolucionària de 1917; ciutat que fou necessari reduir amb la força de 1.800 homes del sotmetent, al temps que bombardejar l'Obrera amb canons de l'exèrcit, abans de la dictadura de Primo de Rivera. Era una ciutat viva en el cos d'una Catalunya viva.

Sabadell, a finals de segle, era un gresol de corrents culturals, filosòfiques i polítiques en el marc d'una ciutat industrial i conflictiva. Una ciutat amb un món cultural de diaris, revistes, cercles de tertúlia, fou l'època de la creació de l'Ateneu Sabadellès, que més tard crearia Belles Arts i de les cooperatives de consum. Riquesa cultural travessada de conflictes ideològics entre carlins, conservadors, lliberals, republicans i àcrates. En el món laic i progressista conflüen la maçoneria, l'espiritisme, el cooperativisme, l'anarquisme, el positivisme i totes les modes filosòfiques unides a la nostra vila per un projecte laic i republicà, que donà com a producte la creació de la primera escola sabadellenca, regida sota els principis de la Institución Libre de Enseñanza, promoguda pel Cercle Republicà Federal i el Centre de Societats Obreres. Era, alhora, un Sabadell que s'enfrontava a la crisi industrial de final de segle, agreujada pel desastre de 98 i on la burgesia local s'esforçava per trobar una sortida política i econòmica al règim de la restauració.

Pel que fa al planejament, es crea la Comissió de llicències d'edificació per part de "La Comissió de l'Eixample".

Quant a la població es produeix el "boom" de la industrial llanera i el despertar Cultural amb la creació d'edificis públics (Teatre Municipal, Cercle Sabadellès). El 1914 la població era de 32.938 habitants.

b.- 1918-1939, Depressió i guerra civil

Pel que fa a la Transformació del medi natural apareix el Tren elèctric a Barcelona, el Camp d'Aviació, la primera tala d'arbres al Bosc de Can Feu.

El període republicà fou relativament tranquil a Sabadell amb l'eclosió del republicanisme i l'obrerisme, en una ciutat que assajava l'inici de la política de masses en democràcia. Malgrat els episodis de 1934, que provocaren nombroses detencions a Sabadell i la imposició de la dreta a l'Ajuntament, la Federació Local de Sindicats de Sabadell es definí pel sindicalisme moderat (trentista) i l'empresariat local no assumí posicions maximalistes, però Sabadell era una ciutat polititzada, republicana, obrerista i catalanista, és a dir, tot allò que els guanyadors de la guerra civil volien destruir. A resultes d'això, Sabadell i la seva comarca fou una de

les ciutats més reprimides durant la postguerra, amb un total de 59.000 sumaris oberts en els tribunals franquistes, sobre una població de 74.000 habitants.

Pel que fa al planejament es redacta el Pla d'Eixampla Renom - Manich (1928). Apareixen les Cases barates i els primers barris obrers.

La població el 1920 era de 37.529 habitants i el 1940 de 47.831 habitants.

c.- 1940-1956, Reconstrucció i consolidació

Pel que fa a la transformació del medi natural cal destacar la desaparició del Bosc de Can Feu, també es realitzen diverses modificacions en el casc antic canviant totalment la seva fisonomia, fins ara rural. Es produeix l'enderroc dels Pedregars (1948-50) i les obertures de nous carrers i noves alineacions.

Quant al planejament es redacta el Pla General d'Ordenació 1950 (Pla Baldrich), primer intent de l'Administració per zonificar el terme. S'aprova la Llei del Sòl del 1956 i el Pla Marçet de la Vivenda (intent paternalista per solucionar el problema d'habitatges obrers a càrrec dels fabricants).

Es produeix la reconstrucció d'edificis religiosos i la construcció de nous edificis industrials degut al desenvolupament del sector tèxtil.

Durant l'etapa franquista, Sabadell quedarà molt marcada per l'alcaldia del falangista i empresari paternalista José María Marçet i Coll (1940-1960). Personatge falangista de primera hora, molt ben connectat en els cercles polítics de la dictadura, intentà integrar als diferents sectors de la ciutat entorn al nou règim. En un intent d'aconseguir una classe obrera fidel preparà l'operació "mandos rojos para la CNS" (Sindicat Vertical) que, en part, fou un fracàs, que condemnà a la mort i l'exili a militants obrers de Sabadell, a dirigents populistes que aconseguiren amb l'inestimable ajuda de la repressió del règim assegurar la pau social a la nostra vila fins als anys seixanta, després d'alguns rebrots de conflicte durant els quaranta. Més sort tingué en la integració de la burgesia local, agraïda al règim que fes desaparèixer el perill obrer, entorn al nou Ajuntament; integració que fins els setanta es mostrà molt sòlida per part de l'empresariat sabadellenc.

Lligada a la gran activitat industrial té lloc l'expansió urbana, que es produeix sense ordre ni concert, sobretot amb l'allau migratòria dels anys 50, 60 i començaments dels 70. Neixen nous barris com el de Ca n'Oriac i el de Torre-Romeu. La forta immigració s'instal·la a la perifèria de la ciutat: barris d'autoconstrucció, edificacions marginals, coves. El dèficit degut a l'escala demogràfica s'agreuja per la manca de rendibilitat de la construcció i la incompetència de l'Administració Municipal produint-se un creixement arbitrari. Es en aquest moment que té lloc l'agregació de la Creu de Barberà al terme de Sabadell.

La Població és el 1940 de 47.831 habitants i el 1956 arriba als 80.499 habitants.

d.- Contemporani.

El segle XX és el del gran creixement. Els 182.012 habitants del 1975 gairebé multipliquen per vuit la població del 1900, que era de 23.294 ciutadans. Durant el segle XX, Sabadell experimenta un fort impuls industrial, sobretot en el tèxtil i la metal·lúrgia i modernitza la seva economia amb els serveis.

Les acaballes del franquisme constitueixen un període de gran turbulència a Sabadell. Les entitats, els moviments veïnals i els grups polítics i sindicals de la ciutat s'impliquen fortament en la lluita democràtica, situant Sabadell com un dels referents d'una nova vida cultural, social i política. La crisi econòmica dels anys setanta afecta nombroses empreses a la ciutat, que acaben tancant portes. Amb la recuperació de la democràcia el 1979, es planteja la necessitat d'un nou model de ciutat.

Després dels anys de penúria de la postguerra, Sabadell, es convertí en ciutat receptora d'una immigració que canvià la seva fisonomia completament, degut als grans canvis estructurals dels anys seixanta. Si el 1950,

Sabadell contava amb 60.000 habitants, el 1960, ja eren 105.000 i el 1970, arribaven a 160.000. Aquest fou un canvi radical per la nostra vila i en molts sentits encara mal assimilats. Malgrat el creixement, aquest no feu desaparèixer el vell Sabadell (com a L'Hospitalet o Cornellà) sinó que aquest es mantingué i això, malgrat tots els seus aspectes positius, portà a una endogàmia política tancada en el vell Sabadell que, en certa manera, ha durat fins als nostres dies.

A resultes dels canvis produïts durant els seixanta, es consolidà l'aparició d'una nova classe obrera i classe mitja, que nodriren els moviments d'oposició contra la dictadura i l'Ajuntament franquista. Els anys seixanta i principis dels setanta, foren agitats en mobilització obrera i ciutadana, que nodriren alhora una nova vida cultural a la nostra ciutat. El trencament amb les institucions franquistes a la nostra localitat, tingué la seva màxima representació amb la gran vaga general de Sabadell de 1976 contra l'Ajuntament franquista i el règim en general. L'articulació d'una gran oposició política porta a les forces d'esquerra a l'Ajuntament, en les primeres eleccions democràtiques l'any 1979.

Els primers Ajuntaments democràtics, intentaren suplir el creixement desordenat i especulatiu que havien permès i incentivats els ajuntaments anteriors, dotant a la ciutat d'una mínima estructura urbana i d'equipaments socials. Foren anys durs per la nostra ciutat en un context econòmic de crisi, especialment la conjuntura del 1976-1979, que marcava l'esgotament d'un model de creixement basat en la indústria tèxtil, dels quals es sortí intentant crear un model de creixement basat en el sector terciari, del qual encara no s'han vist clarament els resultats. Foren també els anys de creixement del Banc de Sabadell que, aprofitant una conjuntura de falta de líquides dels bancs espanyols, que havien invertit molt anteriorment, contràriament al Banc de Sabadell, pogué expandir-se en el sector financer i en molts sentits prefigurar el model de ciutat que adoptaria l'Ajuntament.

2.6. LECTURA URBANÍSTICA DE LA INFORMACIÓ CIENTÍFICA

A partir de la consideració del valor prioritari dels teixits urbans, s'agrupen els béns catalogats en el planejament vigent, i les altres restes arquitectòniques, urbanístiques i territorials d'interès, en àmbits de característiques bàsicament homogènies, que permeten la comprensió de la formació històrica de la ciutat:

a.- El centre històric

El centre, o primer nucli, es correspon a la vila fins a la darrereria del S. XVIII, però profundament transformat durant el S. XIX. Ve a recollir a l'actual centre cívic i comercial de la ciutat. Les edificacions tenen més nombre de plantes: com a mínim tres.

- El centre de l'ametlla: del Passeig de la Plaça Major a l'església i el Museu.
- La meitat de llevant de l'ametlla central: del Pedregar a la Plaça de l'Àngel.
- La meitat de ponent de l'ametlla central: de la Plaça del Gas a l'Escola industrial amb el camí de Sant Quirze.
- L'eix carrer de Gràcia / carrer de Sant Pau: entre el carrer de l'Escola i la plaça Vila - Arrufat.

b.- L'eixample

L'eixample, com a ciutat nova, que a mitjans de s. XIX, s'encaixa al nucli existent i crea una malla ortogonal de carrers de vuit metres i unes rondes i vies transversals de major amplada, és una quadrícula en la qual s'adapten indistintament construccions industrials i residencials. Els tipus d'edificació és el casal noble, la casa de planta baixa i pis i les quadres o el vapor. La crisi del tèxtil, la demanda d'habitatge de major qualitat

i l'elevada edificabilitat que permetia el planejament vigent, possibilità la transformació d'aquesta zona. El tram final de la Rambla, n'és un bon exemple.

Els eixamples que s'edificaren entre la fi del segle XIX i la primeria del XX, seguien la composició de l'anterior, però amb uns carrers de deu metres i diferenciant vies amb caràcter de nexa entre parts de ciutat. Les construccions eren més modestes, en relació amb el primer eixample, moltes d'una sola planta. La presència de la indústria continuava essent molt important.

- Eixample Nord-oest: Illes molt homogènies de cases de rengle: situades entre els carrers Josep Renom a tramuntana, Garcilaso a migdia i Coromines, Estrella i Unió de Llevant a ponent.
- Eixample Nord-est: alineacions de cases de rengle alternades amb casals burgesos en l'entorn del camí antic de Granollers ara carrer de la Creueta: des del carrer de les Paus a tramuntana fins el carrer de l'Illa a migdia.
- Eixample Est - central: el carrer de la Indústria, porta de la ciutat antiga des de l'estació. Es tracta d'una àrea amb diverses tipologies mixtes residencials - terciàries (despatxos), on s'escenifiquen alguns dels episodis més retòrics de l'arquitectura local.
- Eixample Sud - central: la Rambla amb els carrers paral·lels: del Sol per ponent i Narcís Giralt i Sant Oleguer per llevant. Inclou una àrea amb diverses tipologies residencials on s'escenifiquen alguns dels episodis més representatius de l'arquitectura local.
- Eixample Sud-est: de llevant a ponent entre el carrer Concepció, Turull i el carrer de Sant Oleguer i de tramuntana, a migdia entre el carrer Riego i el carrer Borrell. Són àrees de transformacions d'ús del teixit industrial original format pels vapors i els rengles d'habitatges. Complementàriament tenen interès per les antigues traces dels camins de Sant Oleguer.
- Eixample Sud - oest: de llevant a ponent entre el carrer de Sant Pau i la carretera de Barcelona o entre el vapor Buxeda Vell i el vapor Llonch, i de tramuntana a migdia, entre el carrer d'Alemanya i el carrer Duran i Sors o entre el vapor de Ca l'Escardat i el vapor Buxeda Nou. Es tracta també, d'àrees de transformacions d'ús del teixit industrial original, format pels vapors i els rengles d'habitatges. Complementàriament són d'interès per les antigues traces dels camins de Sant Pau i Barcelona.

c.- El Ripoll

Es l'àmbit ja definit i estudiat detalladament amb diversos nivells de protecció per als diferents béns inventariats en la MPG-5.

d.- La Creu Alta

Entre el carrer Major i la Riera Villaret i entre el carrer Gambús i la Plaça.

Comprèn restes de la trama original (XVIII-XIX) i unes poques edificacions de caràcter rural i menestral, sense proteccions en el PEPPAS vigent.

e.- Els masos de ponent

Rosari d'antigues finques agrícoles (Torre Berardo, Castellarnau, Can Llong, Can Rull, Can Gambús, Can Feu...) avui en dia reduïdes a la presència més o menys descontextualitzada de les cases principals (protegides en major o menor mesura pel PEPPAS vigent), en mig els espais lliures de les noves àrees de ciutat.

f.- L'Espai Agrari de Sant Pau

Paratge configurat a l'entorn de l'ermita i hostatgeria del mateix nom, i de diversos edificis recollits en el PEPPAS vigent en la sortida sud del terme avui en dia sotmès a una gran transformació per motiu de grans infraestructures i del desenvolupament del Pla Parcial de Sant Pau de Riu-sec .

g.- L'Espai Agroforestal de Sant Julià

Inclou una superfície important de sòls del nord de la ciutat: Parc periurbà del bosc de Can Deu, a Sant Julià d'Altura, Parc de valor ecològic - paisatgístic en les conques fluvials, Parc de valor agrícola de la Serra de Ca n'Ustrell i Mas Canals, amb edificis no contemplats en el PEPPAS vigent i Zona Rural de valor forestal de la carretera de Matadepera.

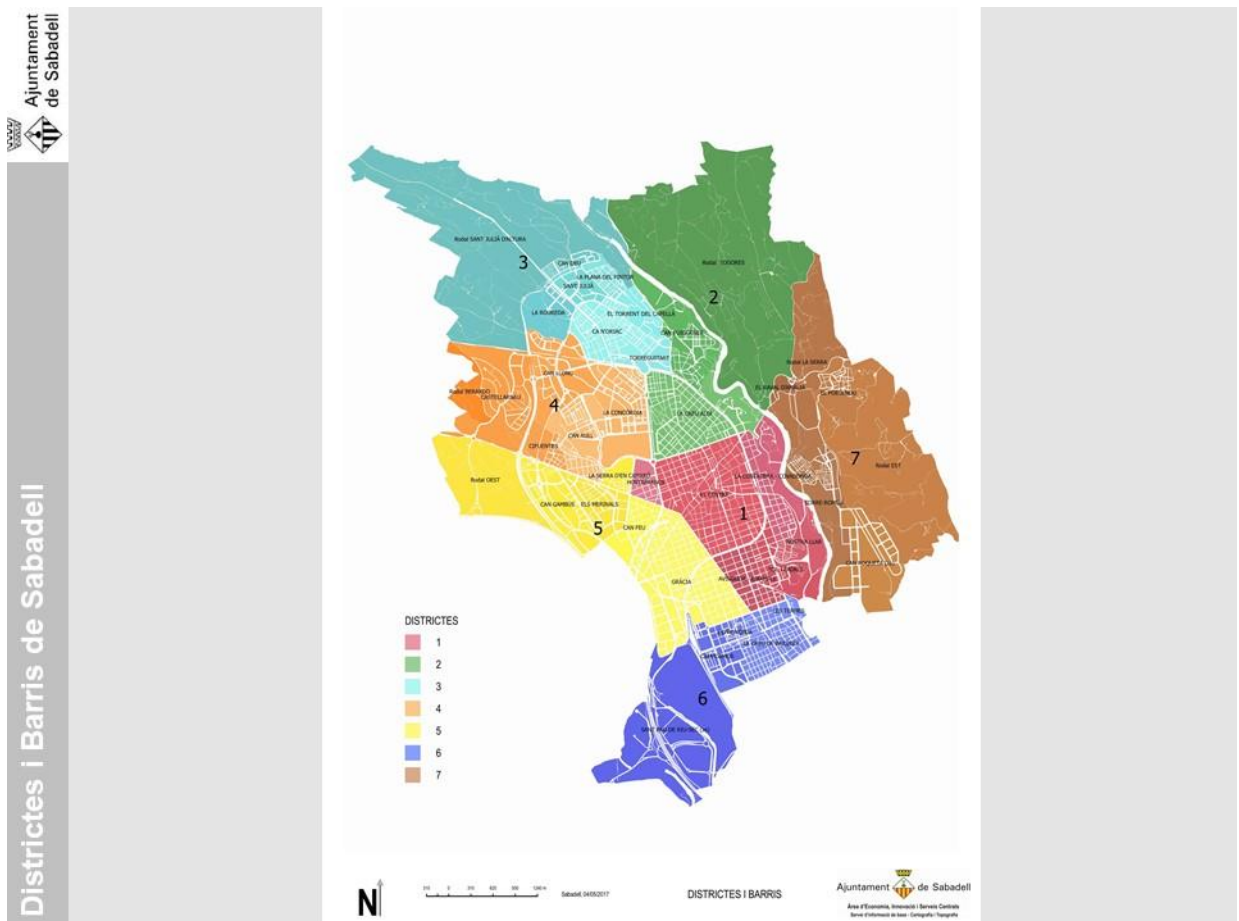
h.- L'Espai Agroforestal de Llevant

Comprèn la conca del Riu Tort, la carena del camí vell de Castellar i la conca del Torrent de Canyameres, que connecten fora del terme, al nord, amb l'estrep de Llevant del Parc de Sant Llorenç del Munt i al sud, per Santiga, cap a la conca del Besòs).

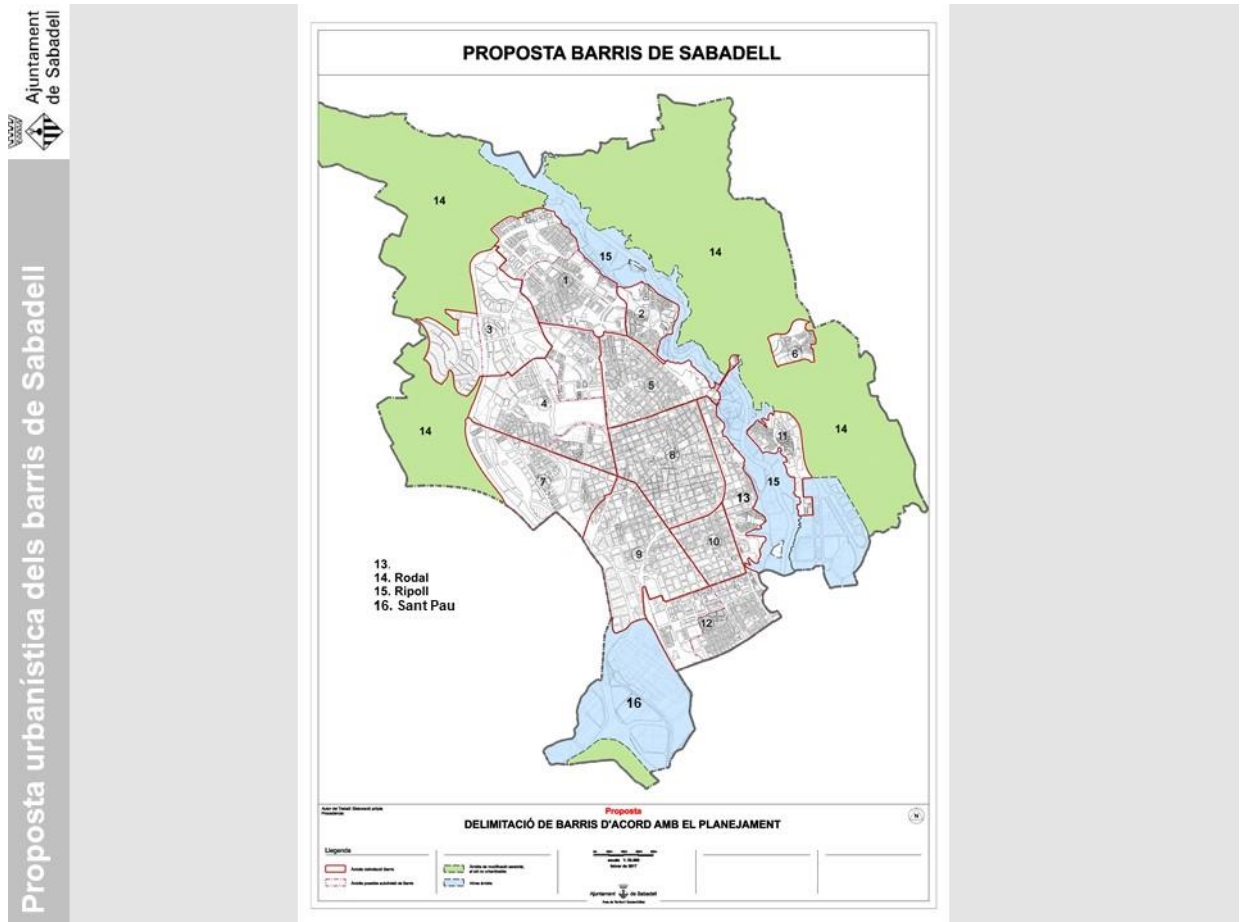
Hi ha zones de valor forestal, en l'entorn de can Moragues i del camí vell de Castellar, Parcs i zones de valor ecològic - paisatgístic en les conques fluvials del Ripoll i del Riu Tort amb l'ermita de Togores, i la Torre del Canonge, Parc Periurbà de la Salut i zones de valor agrari, a l'entorn del Torrent de Canyameres, en les finques de Can Manent, Can Domènech, Ca n'Alzina, Can Mimó, Can Fadó vell, Can Lletget, etc.

En virtut d'aquest àmbits relacionats hem volgut identificar-los i relacionar-los en cadascuna de les fitxes del catàleg de béns.

Una primera opció era utilitzar la sectorització de la ciutat a través dels Districtes administratius, vegeu la imatge inferior.

Finalment, amb el consens dels Serveis Tècnics d'Urbanisme es decidí treballar sobre la base dels sectors urbanístics (planejament), enumerant noves zones (14. El Rodal; 15. El Ripoll i 16. Sant Pau) al mateix plànol per tal de donar compliment a tota l'extensió del terme municipal.

3. ANÀLISI TIPOLÒGIC I ARQUITECTÒNIC

Els béns estudiats que formen part del Catàleg, a diferència del PEPBAMAS que estaven limitats, per la seva data de construcció a l'any 1975, no han quedat condicionats per cap data entenent que hi ha exemples d'arquitectura i, especialment, ordenacions de plurihabitatge contemporanis que mereixen al nostre entendre estar incorporats en el catàleg de béns del PEPS.

3. NIVELLS DE PROTECCIÓ. CLASSIFICACIÓ I DEFINICIÓ

Ajuntament de Sabadell
 El Catàleg: Nivells de Protecció del PEPS

Nivells de protecció

Nivells de protecció física

1. INTEGRAL
2. TIPOLÒGICA o CONSERVACIÓ (Volumètrica)
3. PARCIAL
(AMBIENTAL: Ambients, Fronts edificatoris, Façana ciutat)

Nivell de protecció no física

4. DOCUMENTAL (Justificada)

Cada bé incorporat al Catàleg gaudeix d'un nivell de protecció diferent en funció dels seus valors. En un mateix bé podem trobar valors de diferents tipologies i fins i tot de categories diferents; aquest bé podrà tenir un nivell diferent de protecció per a cada una de les tipologies i/o categories dels elements.

Un element pot tenir un o més dels nivells de protecció següents:

1. Integral (NP1)

1.1 Definició genèrica

Nivell de protecció total, aplicable a aquells béns que s'han de mantenir íntegrament, amb especial respecte de les seves característiques específiques i dels elements o parts que el componen. Només es permetran actuacions de restauració i consolidació que no malmetin, perjudiquin o desvirtuin el bé.

Tots els BCIN, així com tots els jaciments arqueològics i paleontològics, siguin BCIN o no, així com els EPA, tenen un nivell de protecció integral, d'acord amb allò establert per la LPCC.

També es pot establir un nivell de protecció integral per als BCIL o BPU que, atenent als seus valors arquitectònics, escultòrics o històrics, formen un tot indivisible.

1.2 Definició detallada aplicable al PEPS

Objectiu: Declarar edificis, construccions o béns de caràcter singular, de gran valor arquitectònic, històric o artístic que, amb independència del seu estat de conservació, s'han de mantenir íntegrament, amb respecte per les seves característiques específiques, siguin o no arquitectòniques, i dels elements o parts que el componen. Inclou les construccions que per la qualitat de la seva trama estructural i la mateixa posició urbana, són enteses com a referents "monumentals" i per tant ha de garantir-se la seva conservació amb els mètodes propis de la restauració adequada, així com en les altres intervencions permeses definides en la normativa: restauració i consolidació; rehabilitació; deconstrucció de cossos i altres elements sobreposats que no siguin d'interès per la història de l'edifici; treballs per la inclusió d'elements tecnològics i higiènics o sanitaris essencials pel seu ús i, en general, per la seva habitabilitat, sempre que es respectin les normes abans esmentades. Les actuacions que es realitzin en el marc de la restauració d'elements inherents al valor original del bé, en cap cas, podran suposar aportacions de reinvençió o nou disseny. L'adequació a les normatives sectorials relatives específicament en el camp de la seguretat (evacuació) i accessibilitat, es resoldran de la manera més compatible amb els valors acreditats del bé catalogat. En aquest cas qualsevol proposta plantejada haurà de ser avaluada, de manera especial, per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

Criteri general: Es protegeix la volumetria, llevat de casos excepcionals a valorar específicament i justificadament; la tipologia comprenent la forma i disposició de la caixa d'escala, dels patis, de les cobertes; els nivells definits pels forjats existents; la concepció formal dels espais interiors i de les dependències definides; les estances que preserven les seves decoracions originals o esdevingudes amb valors associats a la declaració del bé; la composició de les façanes, el ritme, proporció i forma de les obertures i tancament, amb la totalitat dels elements ornamentals i decoratius originals que les configuren; els béns mobles que formin part de l'element original, si existeixen, o els que revesteixin valors patrimonials associats al mateix.

Criteri principal d'intervenció: Conservació amb mètodes propis de la restauració adequada. En el moment que es plantegi qualsevol intervenció i per tal de garantir i acreditar el coneixement del bé, la seva evolució històrica i les tècniques constructives aplicades, caldrà redactar un estudi patrimonial que reculli els aspectes i detalls més inherents al seu caràcter patrimonial (memòria, aixecament de l'estat actual de la zona d'intervenció, recull de documentació històrica -estudi dels expedients d'obres per tenir documentades totes les modificacions o transformacions sofertes- i reportatge fotogràfic actual).

2. Conservació (NP2)

2.1 Definició genèrica

Nivell de protecció per als elements o conjunts lliures de modificacions substancials que els desfigurin, els quals cal preservar i revalorar globalment.

En termes generals són permeses les actuacions encaminades a la seva conservació i posta en valor i a la recuperació d'aquells aspectes que s'hagin vist alterats.

L'atribució d'una protecció amb nivell de conservació pot suposar restriccions d'ús.

En el cas del patrimoni arquitectònic, aquest nivell de protecció afecta a aquells edificis o elements de singular valor, BCIL o BPU, que conserven la seva fesomia original o que, tot i conservar-la en els aspectes bàsics, han perdut la coherència unitària genuïna a causa d'intervencions sobre la construcció original, d'un procés de degradació o d'un canvi d'ús.

En aquests edificis i elements, les actuacions permeses seran les de restauració dels seus valors primitius mitjançant projectes unitaris de reforma i/o restauració. El grau de protecció, en el cas dels edificis, afectarà la composició i els elements constitutius de les façanes principals i secundàries visibles des del carrer, els

volums generals (és a dir, els límits exteriors dels edificis), les cobertes i aquells espais interiors que, en cada cas particular, tinguin un valor espacial i artístic (com ara vestíbuls, escales, sales nobles, torres, etc.).

Aquest nivell de protecció implica la conservació in situ dels elements d'interès que es troben en els edificis, com poden ser arcs, llindes, elements escultòrics, paviments, vidrieres, elements ceràmics, peces d'ofici, pintures murals exteriors o interiors, etc.

2.2 Definició detallada aplicable al PEPS

Objectiu: Declarar edificis, construccions, béns o elements d'especial valor arquitectònic, artístic o ambiental, el valor del qual resideix principalment en la seva estructura tipològica, reflectida en la composició de les façanes i en la disposició determinant d'elements referents de la construcció com el vestíbul, la caixa d'escala, els patis o celoberts. També es valoritzen les seves especials característiques estructurals i espacials, el sistema portant i/o la tècnica constructiva utilitzada; els valors dimensionals i de proporció; el tipus de paràmetres emprats i les condicions distributives associades a un estil determinat. Aquestes són parts o conceptes a mantenir, sense perjudici de les actuacions de rehabilitació, amb una restauració tipològica adequada que hauran de preservar i revaloritzar els esmentats elements d'interès.

Les intervencions que es portin a terme estan regulades per la normativa del PEPS: restauració tipològica; consolidació; rehabilitació; ampliació en els casos que ho permetin les determinacions del Planejament General i/o derivat, en àmbits regulats dins Plans Especials o Plans de Millora Urbana; eliminació d'elements sobreposats que es verifiquin com incoherents a l'estructura originària del bé; treballs de restabliment tipològic i de renovació d'una part -parcial o totalment enderrocada- de l'edifici, sempre que es demostrï documentalment la coherència de la proposta amb l'estructura originària de l'immoble o d'un altre mentre respongui al mateix tipus i període històric; deconstrucció d'elements estranys sobreposats a la implantació originària i que contribueixin a la recuperació funcional, així com la inclusió d'elements tecnològics i higiènic i sanitaris essencials per les exigències de l'ús i, en general, per la seva habitabilitat.

L'adequació a les normatives sectorials relatives específicament en el camp de la seguretat (evacuació) i accessibilitat, es resoldran de la manera més compatible amb els valors acreditats del bé catalogat. En aquest cas qualsevol proposta plantejada haurà de ser avaluada, de manera especial, per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

Criteri general: Es protegeix la volumetria llevat de casos excepcionals a valorar específicament i justificadament; la tipologia (estructura principal: nivells de forjat, posició de la caixa d'escala, disposició de patis i celoberts i la composició, forma i ritme de les façanes, el cancell, estances nobles, béns mobles originals, paviments originals,...

Criteri principal d'intervenció: Restauració tipològica adequada a fi de preservar i revaloritzar les parts o elements destacats per aquests valors. Intervencions d'ampliació d'acord amb els criteris esmentats en el paràgraf anterior que hauran de preservar els valors tipològics que han justificat la seva catalogació amb aquest nivell de protecció.

En aquests béns patrimonials, en el moment que es plantegi qualsevol intervenció i per tal de garantir i acreditar el coneixement del bé, la seva evolució històrica i les tècniques constructives aplicades, es requerirà un estudi patrimonial que reculli els aspectes i detalls més inherents al seu caràcter patrimonial (memòria, aixecament de l'estat actual de la zona d'intervenció, recull de documentació històrica -estudi dels expedients d'obres per tenir documentades totes les modificacions o transformacions sofertes- i reportatge fotogràfic actual).

3. Parcial (NP3)

3.1 Definició genèrica

Nivell de protecció per als béns on interessa preservar i revaloritzar algun dels seus elements. Es detallaran les parts protegides que normalment seran les façanes així com la tipologia general definida per la posició dels forjats, del vestíbul, de la caixa d'escala, la disposició d'elements singulars en l'arquitectura sabadellenca com el cancell, així com les estances nobles, el mobiliari original, etc... Són permeses obres d'ampliació sobre les parts no protegides del bé, tenint present que no es malmetin els valors patrimonials dels elements que originen la protecció. Aquesta protecció és aplicable a BCIL i BPU, els valors dels quals resideixen principalment en la seva estructura tipològica, exteriorment reflectida en la façana, i en la disposició dels elements comuns (vestíbuls i caixes d'escala), que serien les parts protegides; la resta de l'edifici podrà ser afectada per actuacions de rehabilitació, sempre que es mantinguin o revalorin els esmentats elements comuns.

En el cas del patrimoni arqueològic i paleontològic, d'acord amb el decret 78/2002 de 5 de març, de la Generalitat de Catalunya, el nivell de protecció parcial es pot aplicar als jaciments, ja siguin BCIL o BPU, i a les AEA (vegeu el nivell de protecció 6).

3.2 Definició detallada aplicable al PEPS

Objectiu: Identificar edificis, construccions, béns o elements on el valor primordial resideix principalment concentrat en parts determinades del bé, com elements de la construcció original que s'han preservat, al marge d'intervencions que han pogut modificar la qualitat tipològica del bé i que poden ser objecte de noves intervencions, al no considerar-se catalogables en el seu conjunt. També es pretén preservar les característiques expressades en la seva façana i que obeeixen als trets bàsics i identificadors d'un model tradicional poc transformat; en la capacitat d'encaix amb l'entorn i/o per ser peces d'un escenari concret d'especial interès ambiental i estètic, particular o de conjunt. En aquest segon apartat es valoritzen, també, aspectes dimensionals i de proporció de les obertures en façana així com la simetria i el ritme de la composició. Aquests trets són conceptes a mantenir, sense perjudici de les actuacions de rehabilitació, a fi de preservar i revaloritzar els elements d'interès.

Les intervencions que es portin a terme estan regulades per la normativa del present pla: restauració; consolidació; rehabilitació; ampliació en els casos que ho permetin les determinacions emanades del PGMOS i del present pla; eliminació d'elements sobreposats que es verifiquin com incoherents a la imatge del bé; treballs de renovació d'una part –parcial o totalment enderrocada- de l'edifici, sempre que es demostrï documentalment la coherència de la proposta amb l'estructura originària de l'immoble; deconstrucció d'elements estranys contraris a la imatge exterior del bé.

L'adequació a les normatives sectorials relatives específicament en el camp de la seguretat (evacuació) i accessibilitat, es resoldran de la manera més compatible amb els valors acreditats del bé catalogat en la seva imatge exterior. En aquest cas qualsevol proposta plantejada haurà de ser avaluada, de manera especial, per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

Criteri general: Es protegeixen principalment parts concretes de la construcció original -identificades a les respectives fitxes de catàleg-, així com la composició i/o el ritme indicat a la façana llevat de casos excepcionals a valorar específicament.

Es podran admetre ampliacions, sotmeses a l'ordenació volumètrica sempre que s'adeqüin a les prescripcions indicades en cada cas i al planejament vigent.

Criteri principal d'intervenció: Restauració tipològica adequada a fi de preservar i revaloritzar les parts o elements destacats per aquests valors de les parts detallades, principalment les façanes. Intervencions d'ampliació d'acord amb els criteris esmentats en el paràgraf anterior que hauran de preservar els valors pels quals ha estat inclòs amb aquesta categoria específica.

4. Protecció ambiental (NP4)

4.1 Definició genèrica

Nivell de protecció per a béns que es troben dins un Ambient catalogat, el valor dels quals resideix principalment en la configuració del paisatge urbà, rural, natural o paisatgístic de notable valor en la seva imatge externa, principalment, així com en la seva configuració.

Quant als béns arquitectònics, aquest nivell protegeix els béns o conjunts BCIL, BPU i altres que puguin formar part d'un Ambient protegit, els valors dels quals es troba fonamentalment a les façanes, per formar part d'un context d'edificacions d'una mateixa tipologia que defineix un determinat ambient o paisatge urbà generalment.

En aquest cas, independentment de l'obra a realitzar, fins i tot la substitució total o parcial de l'edificació, caldrà garantir una adequació ambiental mantenint els trets tipològics de les façanes, les línies de coronament, la disposició de les parcel·les, etc.

Quant als Béns naturals i ambientals-paisatgístics, aquest nivell protegeix àrees, entorns i elements puntuals, que tinguin valor ecològic i mediambiental (boscos, miradors, cingleres, abrics, jardins històrics, fonts naturals, arbres monumentals, etc.).

4.2 Definició detallada aplicable al PEPS

Objectiu: Identificar edificis, construccions, béns o elements on el valor primordial, en l'actualitat, resideix exclusivament en les característiques expressades en la determinació d'un conjunt ambiental per estar inclosa dins un front de carrer, vial o plaça amb una configuració és o menys uniformada que s'ha preservat en el temps. Aquests obeeixen als trets bàsics i identificadors d'un model tradicional poc transformat; en la capacitat d'encaix amb l'entorn i/o per ser peces d'un escenari concret d'especial interès ambiental i estètic, particular o de conjunt. També es valoritzen aspectes dimensionals i de proporció de les obertures en façana així com la simetria i el ritme de la composició. Aquests trets són conceptes a mantenir, sense perjudici de les actuacions de rehabilitació, a fi de preservar i revaloritzar els elements d'interès.

Les intervencions que es portin a terme estan regulades per la normativa del present pla: restauració; consolidació; rehabilitació; ampliació en els casos que ho permetin les determinacions emanades del PGMOS i del present pla; eliminació d'elements sobreposats que es verifiquin com incoherents a la imatge del bé; treballs de renovació d'una part –parcial o totalment enderrocada- de l'edifici, sempre que es demostrï documentalment la coherència de la proposta amb l'estructura originària de l'immoble; deconstrucció d'elements estranys contraris a la imatge exterior del bé.

L'adequació a les normatives sectorials relatives específicament en el camp de la seguretat (evacuació) i accessibilitat, es resoldran de la manera més compatible amb els valors acreditats del bé catalogat en la seva imatge exterior. En aquest cas qualsevol proposta plantejada haurà de ser avaluada, de manera especial, per la Taula de Patrimoni de Sabadell.

Criteri general: Es protegeix la composició i/o el ritme indicat a la façana llevat de casos excepcionals a valorar específicament. Es podran admetre ampliacions, sotmeses a l'ordenació volumètrica sempre que s'adeqüin a les prescripcions indicades en cada cas i al planejament vigent.

Criteri principal d'intervenció: Restauració tipològica adequada a fi de preservar i revaloritzar les parts o elements de la/es façana/es. Intervencions d'ampliació d'acord amb els criteris esmentats en el paràgraf anterior que hauran de preservar els valors pels quals ha estat inclòs amb aquesta categoria específica.

Obres de Conservació; Manteniment i/o reparació; Consolidació; Reforma, millora, remodelació o rehabilitació (eliminació parts contràries al bé patrimonial); Restauració; Reconstrucció; Reproducció (parts o elements artístics i/o ornamentals necessaris per a la comprensió del bé); Ampliació (sempre que el planejament general ho permeti); Inclusió; Substitució i Eliminació. Es permet la reordenació compositiva de les obertures en la nova façana a partir de la pauta establerta en l'Estudi d'Ordenació Volumètrica (EOV) que es presenti.

5. Documental (NP5)

5.1 Definició genèrica

Nivell de protecció que permet les intervencions de conservació, restauració, reforma o rehabilitació, ampliació i, fins i tot, enderroc, condicionades a deixar constància documental (planimètrica i fotogràfica) que garanteixi la permanència de la seva memòria històrica.

Aquest nivell de protecció només és aplicable a aquells BPU l'interès dels quals radica en altres aspectes diferents a l'arquitectònic, com pot ser l'històric o el social, o quan per motiu d'interès públic no sigui possible la seva conservació.

5.2 Definició detallada aplicable al PEPS

Objectiu: Declarar "protegits documentalment" edificis, béns, construccions i altres elements simbòlics que "no gaudint d'una protecció física" permetin mantenir valors associats a la memòria del lloc o del propi bé, com a testimoni de valors històrics a preservar en record.

Criteri general: No es protegeix físicament la construcció, llevat d'algun element característic de la imatge exterior o de l'interior, com escuts heràldics, plaques, baranes o elements de forja i altres elements decoratius que podran ser objecte de recol·locació, desplaçament o susceptible de ser traslladat al Museu Comarcal de Sabadell o espai cultural que preservi adequadament l'element reconegut. Es podrà procedir a la deconstrucció, parcial o total, del bé catalogat. Caldrà, però, justificar mitjançant un informe patrimonial que en el moment que es plantegi una actuació sobre el mateix, aquest no disposa de valors acreditats. L'informe recollirà, també, els aspectes i detalls inherents al bé (aixecament actual, documentació i imatges històriques, reportatge fotogràfic actual, anàlisi de l'evolució urbanística del sector, així com l'estudi dels expedients d'obres) per tenir documentades totes les modificacions o transformacions sofertes. Aquest informe patrimonial s'acompanyarà de l'Estudi d'Ordenació Volumètrica (EOV) per determinar l'encaix del projecte en l'entorn on s'inscriu, només si aquest bé es protegeix com a conjunt o Ambient declarat.

L'informe patrimonial i, si és pertinent, l'Estudi d'Ordenació Volumètrica (EOV) previ a la redacció del projecte d'intervenció precisaran els elements objecte de conservació. En aquest sentit es podrà condicionar la voluntat d'integrar en la nova construcció elements característics i identificadors associats als valors de cadascun dels béns, en funció del seu estil i/o període com: el cancell, la ceràmica als arriadors i les reixes, per exemple.

6. FORMES D'INTERVENCIÓ SOBRE BÉNS I/O CONJUNTS ARQUITECTÒNICS

Les formes d'intervenció que poden realitzar-se en l'àmbit del Patrimoni Arquitectònic, d'aquest Pla Especial i Catàleg, es tipifiquen de la manera que es descriu a continuació.

a. Restauració

Es defineix Restauració, com el conjunt d'intervencions que tenen per objectiu prolongar l'existència d'un bé, millorant les seves condicions físiques. S'inclou, dins l'àmbit de la Restauració, els conceptes que tradicionalment s'han tractat de manera diferenciada, com són els de Manteniment, Consolidació i Restauració.

La restauració és, doncs, aquella intervenció física que té per objecte les obres de:

- Manteniment, per tal de conservar l'element protegit en condicions de salubritat i ornat, sense alterar la seva estructura i distribució, ni ocultar o modificar valors constructius o morfològics. Es consideren d'aquest tipus, les reparacions eventuais de tots aquells elements que estiguin en mal estat o hagin deixat de complir la seva funció (cobertes, baixants, instal·lacions sanitàries, etc.) i les obres d'estricta manteniment (arrebossats, pintats, neteges de façana, etc.).
- Consolidació, per tal de reforçar o substituir elements deteriorats, a fi d'assegurar l'estabilitat i seguretat de l'edifici i el manteniment de les seves condicions bàsiques d'ús, amb possibles modificacions menors de la seva estructura.
- Les obres pròpiament dites de Restauració, per tal de restituir un bé catalogat o parts d'aquest, a les seves condicions o estat original, comprenent a més, obres de consolidació o demolició parcial, justificades per la restauració, tot fent una lectura històrica de les diverses etapes de l'element.

b. Rehabilitació

Es defineix Rehabilitació com el conjunt de intervencions físiques que tenen per objectiu l'adequació, millora o actualització de les condicions d'habitabilitat, amb el manteniment de les característiques tipològiques de l'element, tot i incorporar nous possibles usos. Inclou els conceptes de Modernització, Reutilització i Reestructuració:

- Modernització: Millora de les condicions d'habitabilitat d'un edifici o d'una part dels seus locals, mitjançant la substitució o modernització de les seves instal·lacions i, fins i tot, la redistribució del seu espai interior, tot mantenint les seves característiques morfològiques.
- Reutilització: Adequació del bé protegit a uns usos més actuals i/o a les necessitats col·lectives. Destinació del bé a un altre ús, que en faci viable el manteniment i la gestió de l'element.
- Reestructuració: Transformació o adequació de l'espai interior de l'edificació, afectant als elements estructurals, causant alteracions en la seva morfologia. La reestructuració pot ser total o parcial, en funció del nivell d'afectació i buidat del seu interior però, en tot cas, no afecta les façanes.

c. Deconstrucció

Es defineix deconstrucció, com el conjunt de les intervencions físiques d'enderroc i demolició o substitució, total o parcial, de les edificacions catalogades on es contempli aquesta possibilitat.

d. Obra Nova

Es defineix Obra Nova, com el conjunt de les intervencions físiques que tenen per objecte les construccions de nova planta, sobre solars buits existents dins de peces considerades com a béns patrimonials o adjacents

a peces catalogades, quan la seva fitxa així ho estableixi. També es consideren Obra Nova les noves edificacions que es construeixin sobre els solars que puguin resultar com a conseqüència de l'enderroc d'edificacions, conforme a la normativa d'aquest Pla.

e. Ampliació

Es defineix com Ampliació, aquelles intervencions físiques que tenen per objecte incrementar el volum construït d'un bé catalogat dins d'una parcel·la o l'ocupació en planta a partir d'edificacions existents.

f. Desplaçament

Es defineix com Desplaçament, aquelles intervencions físiques que tenen per objecte relocalitzar elements urbans que, pel seu interès cal conservar, preferentment, a prop de la seva localització original.

g. Reconstrucció

Es defineix com Reconstrucció, aquelles intervencions físiques, que tenen per objecte la reposició total o parcial d'un element concret o d'un edifici preexistent en el mateix lloc, reproduint les seves característiques morfològiques, mitjançant la reproducció del bé original.

7. TIPOLOGIES ARQUITECTÒNIQUES SIGNIFICATIVES EN L'ÀMBIT URBÀ

A fi d'avaluar l'encaix de les intervencions proposades, especialment en immobles que formen part d'Entorns o conjunts, però també d'altres catalogats que disposen o no d'entorn de protecció cal descriure les tipologies existents i els seus trets característics:

7.1 Construccions defensives

Queden recollits en aquest àmbit els elements que històricament han constituït les estructures de defensa de la ciutat, com el conjunt de les muralles, encara visibles en alguns trams, així com conjunt edificatori com l'antiga Caserna de la Guàrdia Civil. En aquest apartat també s'ha inclòs el Polvorí de l'Aeroport i els Refugis de la Guerra Civil.

7.2 Arquitectura agrícola del rodal

Edificacions residencials unifamiliars emplaçades originàriament al camp, estretament relacionades amb l'activitat agrícola i ramadera. Algunes d'elles actualment donen nom a nous barris que han ocupat les seves terres.

Conjunt d'edificacions generalment envoltat per closa amb portalada d'accés, format per edificació original i d'altres construccions annexes que segueixen les característiques i tècniques constructives d'aquesta (pallers, graners, corts, galliners....).

Edificació original normalment de cos i volum de gran presència, estratificant els usos per plantes, d'ús ramader la baixa, habitatge la primera i graner les golfes. Façana principal generalment encarada a sud, amb ordre compositiu clar i portal d'accés ubicat a l'eix de simetria donant a l'era o barri. Coberta inclinada a dues vessants amb teula àrab.

7.3 Arquitectura popular

Edificacions residencials unifamiliars emplaçades originàriament al traçat medieval i irregular, amb estructura de carrers estrets.

Edificació original entre mitgeres de volum uniforme, estratificant els usos per plantes. Façana principal donant a carrer i coberta inclinada a dues vessants de teula àrab amb carener paral·lel a carrer.

7.4 Arquitectura menestral

Edificacions residencials unifamiliars emplaçades originàriament a les primeres traces urbanes, relacionades amb l'activitat agrícola o artesana.

Edificació original entre mitgeres de volum uniforme, estratificant els usos per plantes, d'ús d'emmagatzematge d'estris agrícoles o d'activitat artesana la baixa, assecatge de gra les golfes i habitatge la resta. Façana principal donant a carrer, amb portal d'accés de dimensions superiors a la resta d'obertures a planta baixa. Coberta inclinada a dues vessants de teula àrab amb carener paral·lel a carrer.

7.5 Habitatges unifamiliars tradicionals

Conjunt d'habitatges unifamiliars obrers construïts en promoció contínua, realitzats per mestres d'obres, emplaçats al nucli urbà.

Conjunt format per la repetició d'habitatges unifamiliars, entre parets mitgeres, en planta baixa, planta baixa i pis, o planta baixa i dues plantes pis. Composició del conjunt de la façana formada sense repetició d'una unitat unifamiliar, amb aparició de tractaments ornamentals.

7.6 Cases de Rengle

Conjunt d'habitatges unifamiliars obrers construïts en promoció contínua, realitzats generalment per mestres d'obres, emplaçats al nucli urbà, propers a un vapor, amb ordre regular, originals de la segona meitat del S. XIX, època tèxtil.

Conjunt format per la repetició d'habitatges unifamiliars, caracteritzats cadascun d'ells per ample de parcel·la de cos, entre parets mitgeres, amb planta baixa i planta pis. Organització interior en planta amb accés i passadís lateral. Composició de façana principal poc ornamentada composta generalment a través de dos eixos verticals, amb porta d'accés i finestra a planta baixa, i única balconera a planta primera. Coberta inclinada a dues vessants de teula àrab amb carener paral·lel a carrer.

7.7 Els Casals

Edificacions residencials unifamiliars nobles, realitzades generalment per mestres d'obres, emplaçades al nucli urbà, originals de l'època tèxtil.

Edificació amb ample de parcel·la mínim de dos cossos, amb planta baixa i dues plantes pis d'ús residencial i pati enjardinat. Organització simètrica en planta amb accés a través de cancell i passadís central amb accés a escala principal amb acabats acurats. Composició de façana principal ornamentada seguint cànons clàssics composta generalment a través tres eixos verticals. Façanes donant a pati enjardinat generalment amb presència de galeries.

7.8 Cases de Renda

Edificació residencial plurifamiliar construïda en única promoció, realitzada per mestres d'obres o arquitectes, emplaçada al nucli urbà, sense coincidència de la unitat parcel·lària original amb cos edificat, característica a partir de la segona dècada del S. XX.

Edificació formada per habitatges unifamiliars amb divisió de propietat horitzontal, entre parets mitgeres, testers o en bloc, amb planta baixa d'ús generalment comercial i diferents plantes pis d'ús habitatge. Façana principal amb composició unitària i accés comú als diferents habitatges, vestíbul general i escala de veïns de comunicació vertical i aparició de patis de ventilació.

7.9 Els Despatxos

Edificació d'ús administratiu industrial, realitzat generalment per mestres d'obres, emplaçat al nucli urbà i original de la segona dècada del S. XIX (època del tèxtil).

Tractament de façana principal singular, amb composició clara i riquesa de materials emprats.

7.10 Els Molins del Ripoll

Conjunt d'edificacions industrials anteriors al S. XIX la majoria, amb adaptacions orogràfiques i topogràfiques, emplaçades vora el curs d'aigua regular del riu Ripoll o sobre sèquies de reg de les hortes, de les que se n'obtenia aigua per regadiu o energia mitjançant la força motriu d'aquesta, per a la manufactura específica farinera i tèxtil (batanar draps) o per manufactura global paperera.

En ressalta l'edificació principal normalment de cos i volum de gran presència en forma de nau, generalment de planta baixa i/o planta baixa i pis, estratificat originàriament per plantes segons l'ús; el lloc de treball i l'habitatge a la baixa, i el sedàs, el pedrer i el sesser al pis superior. L'edificació principal, compta amb façanes laterals amb aspecte exterior de murs secs, amb "ventanes" seriades (finestres destinades a ventar) als pisos superiors donant a amplies naus i coberta inclinada a dues vessants amb teula àrab.

El conjunt originari del molí es constituïa de bassa, sèquia d'aigua continua, cup, basses, assuts, voltes o abellonades, sala de moles i sala d'emmagatzematge, tots ells relacionats i interaccionats.

7.11 Els Vapors

Conjunt d'edificacions industrials, la majoria de mitjans del s. XIX, ubicades inicialment dins un entorn urbà pròxim a una via de comunicació ràpida, destinades a l'explotació i l'activitat industrial amb obtenció d'energia mitjançant la força motriu del vapor per a la manufactura, bàsicament tèxtil.

Edificacions organitzades entorn d'un o varis patis (patis de drapaires) on s'hi ubica la sala de calderes i la xemeneia d'obra vista, donant subministrament a tot el conjunt. Les quadres o naus compten amb amplades de 12 a 14m, generalment de planta baixa i/o planta baixa i pis, rebent la il·luminació a través de les obertures seriades, d'amplies dimensions i de ritme clar, de les façanes laterals, amb coberta a doble vessant suportada mitjançant rítmiques encavallades de fusta i acabada, generalment, amb teula àrab. L'accés a les quadres i les feines de càrrega i descàrrega, es realitza generalment a través dels patis, on s'hi troba també la sala de calderes.

7.12 Les indústries d'energia elèctrica

Conjunt d'edificacions industrials del Segle XX, ubicat inicialment dins un entorn urbà o periurbà, pròxim a una via de comunicació ràpida, destinat a l'explotació i l'activitat industrial amb obtenció d'energia mitjançant la força motriu de l'electricitat, per manufactura, producció o emmagatzematge.

Edificacions sense organització preestablerta donada la força d'energia, amb joc de volumetries i façanes amb tractament més contemporani.

7.13 L'arquitectura religiosa

Edificacions o conjunt d'edificacions d'ús col·lectiu, ubicades indistintament dins l'entorn urbà o el rodal, destinades al culte religiós.

7.14 Els edificis educatius

Edificacions o conjunt d'edificacions d'ús col·lectiu, ubicades indistintament dins l'entorn urbà o el rodal, destinades a l'ús educatiu.

7.15 L'arquitectura representativa . Els edificis civils

Edificacions o conjunt d'edificacions d'ús col·lectiu, ubicades indistintament dins l'entorn urbà o el rodal, destinades a usos civils.

Edificis representatius, destacant tant per la seva rellevància històrico – artística, com de localització i relació respecte la ciutat. Amb característiques pròpies i singulars cadascun d'ells, destinats originalment a usos d'espectacle, d'institucions, d'entitats, de serveis o sanitaris.

8. CRITERIS D'INTERVENCIÓ EN AMBIENTS URBANS

Per tal de garantir que les intervencions de regeneració o les de reforma dels immobles que formin part d'un Ambient catalogat no malmetin o desvirtuïn el paisatge urbà del teixit històric, es proposen diferents formes d'anàlisi que van des de la globalitat fins la singularitat de l'element on s'ha d'actuar. Aquestes es concreten en:

- Intervencions en ambients urbans i rurals significatius a partir de l'actuació determinada pel conjunt, element i l'entorn on se situa. Les accions no es concreten únicament en cada element, sinó en la globalitat del conjunt patrimonial, espai que permet entendre els volums unitaris, la seva interrelació i les obertures visuals que garanteix la lectura de l'ambient i de l'entorn proper a preservar.
- Intervencions en fronts destacats pel seu valor unitari o de singularitat arquitectònica i/o paisatgística.
- Intervencions en tipologies i estils arquitectònics representatius dels diferents períodes creatius que són representats a Sabadell, especialment el neoclassicisme (acadèmic i tradicional), l'academicisme / eclecticisme, el modernisme, el noucentisme, el primer i segon racionalisme, el classicisme de postguerra.

En aquesta línia, el PEPS vol constituir una eina eficaç per facilitar una àgil gestió de la regulació de les intervencions sobre el patrimoni catalogat, alhora que ésser accessible i de fàcil interpretació per a qualsevol ciutadà.

El Catàleg està integrat per la relació de fitxes de conjunts o elements objecte de protecció individualitzada, així com l'enumeració d'altres espais urbans, rurals, indrets significatius de valor paisatgístic o cultural i, en general, tots els referents de valor material i immaterial inherents a la memòria històrica de Sabadell, acompanyats per la proposta de classificació dels conjunts i elements conforme les categories que estableix la legislació sobre patrimoni cultural.

Les fitxes del catàleg aporten informació (identificació, descripció, tipificació, fotografies recents i antigues, notícies històriques i règim urbanístic), classifiquen els ambients, conjunts i elements de conformitat amb les categories de protecció de la LPCC i estimen criteris addicionals, propis d'aquest Pla especial urbanístic, tot regulant la intervenció i els usos. En les fitxes s'han incorporat, sempre que ha estat possible, fotografies antigues a fi de permetre reconèixer referències tipològiques dels diferents models edificatoris, així com visions de determinats paisatges urbans i de front consolidat amb l'interès de que es justifiquin i es concretin les solucions compositives formals més adients.

Sota aquestes premisses, qualsevol intervenció (pla o projecte) en ambients, conjunts o elements protegits inclosos dins el PEPS ha de prendre com a punt de partida la fitxa de catàleg que s'escaigui, sens perjudici d'aprofundir en l'estudi de l'element concret de què es tracti.

Per tal de vetllar per l'encaix en les intervencions arquitectòniques dins d'ambients o conjunts catalogats en l'àmbit urbà o rural, es preveu la necessitat d'incorporar en la documentació que acompanyi un nou projecte d'intervenció arquitectònica que es proposi, la memòria de l'anomenat Estudi d'Integració Ambiental i Paisatgística (EIAP), redactada per tal de facilitar l'encaix de la solució proposada i que ha de presentar la següent estructuració:

1. Factors de localització en àmbit urbà

- A. Localització de l'immoble projectat (ampliació, reforma o nova planta) dins l'ambient o conjunt catalogat, en el cas que s'inclogui en un d'aquests supòsits, perquè serveixi per exposar una reflexió paisatgística.
- B. Anàlisi de l'entorn (teixit urbà): estudiar especialment els valors dominants de l'entorn on s'ha d'executar la intervenció:
- Tipus de parcel·la dominant (parcel·la estreta o ampla, patró..).
 - Tipologia dominant (habitatges unifamiliars o plurifamiliars).
- C. Convivència entre tipologies diverses sense predomini d'una sobre les altres

2. Factors de localització en sòl no urbanitzable (àmbit rural)

- A. Localització de l'element proposat dins el context, en el cas que s'inclogui en un d'aquests supòsits i valoració de l'entorn perquè serveixi per formular una reflexió paisatgística.

3. Factors d'anàlisi en l'àmbit urbà

- A. Anàlisi de la homogeneïtat de l'ambient, del front edificatori o del carreró catalogat:
- Estudiar si apareix un front homogeni de façanes per la repetició dels mecanismes de composició en els elements que l'integren o per la successió d'edificacions d'una determinada tipologia o període de construcció.
 - Estudiar la geometria d'alguns elements que componen el front i fan que aquest adquireixi ritmes, seqüències de façana (balcons, baranes, línies de cornises, ràfecs...).
 - Veure si existeixen elements externs al front que el cohesionen dins el teixit (secció de carrer, pavimentat, enllumenat...).
 - Estudiar els materials, les textures i els colors existents.
 - Anàlisi de la discontinuïtat en la formació de l'ambient, del front edificatori o del carreró catalogat:
 - Estudiar les tipologies derivades de les diverses èpoques de les construccions que determinen la discontinuïtat en el front de carrer.
 - Estudiar les addicions o alteracions que s'han produït en l'immoble concret (remuntes, alteracions de coberta, obertures de finestres, supressió de ràfecs,...) i que puguin trencar o no la continuïtat en el front de carrer.

4. Justificació del projecte en edificis inclosos en un ambient o conjunt catalogat subjectes a adequació ambiental, d'acord amb els requeriments de la fitxa del catàleg

- A. Justificació compositiva de les façanes del projecte:
- Predomini del massís enfront el buit.
 - Existència de ritme en la ubicació dels forats; predomini de l'ordre en la composició del forat.
 - Predomini d'una determinada proporció en la forma de les obertures (verticals, quadrades).
 - Presència o no de balcons.
 - Presència de porxos o discontinuïtats en les obertures dels baixos.
- B. Anàlisi i determinació de la línia de coronament del front edificatori:
- Predomini d'un coronament unitari; constituït per les petites variacions en alçada del remat de cada immoble.
 - Predomini de remats unitaris individualitzats en cada construcció.
 - Predomini de solucions constructives de coronament basades en el remat de la coberta (ràfecs, canals ceràmics vistos, cornises amb teules...).
- C. Planeïtat i línies dominants de composició a les façanes:
- Predomini de balcons calats de dimensions ajustades al forat arquitectònic a què serveixen.
 - Predomini de balcons sortints de mida diferent.
 - Ús escàs de línies de composició horitzontals com serien impostes, ràfecs que sobresurten del pla de façana, balcons cecs correguts, jardineres corregudes...
- D. Anàlisi de materials, textures i colors en els acabats de façanes:
- Predomini d'acabats continus en el conjunt del front (arrebossats amb presència o no d'esgrafiats...).
 - Predomini d'acabats en material ceràmic, revestiments,...
 - Existència d'uniformitat en la coloració del front dins una mateixa gamma cromàtica.
 - Tipus de fusteries (materials, qualitats i colors).
- E. Representació volumètrica de la intervenció (3D), reflectint edificacions veïnes a cada banda.
- F. Fotomuntatge de la intervenció proposada: veure la solució adoptada i la relació en el teixit urbà contigu.